

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE
LOCALĂ
A COMUNEI BĂLĂUȘERI
2021-2027
JUDEȚUL MUREȘ**

DENUMIREA LUCRĂRII

**Strategia de dezvoltare locală a
comunei Bălăușeri 2021-2027**

LOCAȚIA

Comuna Bălăușeri, Județul Mureș

BENEFICIAR

Comuna Bălăușeri, Județul Mureș

ELABORATOR

Pro Regio Consulting SRL

Tg. Mureș

Cuprins

Cuvânt înainte.....	5
Metodologia elaborării.....	7
Partea I. Documente strategice europene, naționale, regionale	13
1. Documente de programare	14
2. Politica de coeziune 2021-2027	17
3. Priorități naționale de investiții pentru finanțarea din Fondurile Europene post-2020..	20
4. Politica Agricolă Comună 2021-2027	31
5. Măsuri de redresare și reziliență	32
6. Planul de dezvoltare al Regiunii Centru 2021-2027.....	34
Partea a II.-a Cadrul de referință	49
1. Profilul comunei	49
1.1. Așezarea geografică și istoric	50
1.2. Relieful	52
1.3. Resurse de ape.....	52
1.4. Vegetația și fauna.....	54
1.5. Solurile	57
1.6. Resurse antropice.....	57
1.7. Aree protejate.....	60
2. Demografie și forța de muncă	63
3. Terenuri și locuințe.....	76
3.1. Terenuri. Zonificare teritoriu	77
3.2. Fondul locativ	78
4. Infrastructură.....	80
4.1. Drumuri.....	81
4.2. Alimentare cu apă și canalizare	81
4.3. Gestionarea deșeurilor.....	82
4.4. Energie termică.....	82
4.5. Energie electrică	84
4.6. Tehnologia informației și telecomunicațiilor.....	84
4.7. Investiții în infrastructură	85
5. Servicii publice	87
5.1. Servicii de sănătate.....	88
5.2. Servicii de asistență socială	89
5.3. Învățământ	89

5.4. Cultură și sport.....	90
5.5. Administrația publică locală.....	93
6. Economie.....	97
6.1. Analiza mediului economic local	98
6.2. Turismul.....	101
6.3. Agricultură	102
Partea a III.-a Planul strategic de dezvoltare	111
1. Analiza SWOT.....	112
2. Identificarea problemelor strategice	126
3. Viziunea strategică.....	130
4. Direcții strategice de dezvoltare.....	130
5. Planul de acțiune	146
6. Portofoliul de proiecte.....	178
7. Planul de implementare și monitorizare a strategiei de dezvoltare a comunei Bălăușeri	218
8. CONCLUZII.....	222
Sondaj de opinie – Rezultatele sondajului aplicat locuitorilor comunei Bălăușeri	223
Bibliografie.....	231

Cuvânt înainte

În fiecare comunitate este nevoie de un document care să exprime aspirațiile de dezvoltare ale comunității, care să abordeze problemele locale și care să se bazeze pe potențialul local de dezvoltare.

Strategia unei localități constituie tabloul general al problemelor și aspirațiilor comunității, a priorităților acesteia și va asigura implicarea generală a actorilor locali, a cetățenilor în elaborarea și implementarea planurilor de dezvoltare pe termen mediu și lung și a proiectelor care derivă din aceste planuri.

Strategia de dezvoltare locală orientează programele sectoriale ale instituțiilor și organizațiilor locale, furnizează informațiile necesare sectorului privat și implică pe reprezentanții acestora în planificarea dezvoltării economice locale, asigură fundamentarea solicitărilor de finanțare pentru proiectele prioritare.

Un aspect special al strategiei îl constituie asigurarea bazelor pentru o relație mai strânsă cu localitățile din jur. Coeziunea teritorială a proceselor de dezvoltare presupune construirea alianței urban-rurale pentru a consolida poziția polului de dezvoltare pe care îl alcătuiește municipiul Târgu Mureș cu comunele din jur.

Strategia de dezvoltare locală a comunei Bălăușeri stabilește obiectivele strategice majore pentru perioada 2021-2027 și asigură următoarele aspecte:

- Profilul de dezvoltare pe termen mediu a comunei Bălăușeri;
- Strategia de dezvoltare economico-socială durabilă a comunei Bălăușeri inclusiv politicile, programele și proiectele de dezvoltare, planul de acțiune/măsuri pentru implementare, precum și instrumentele de monitorizare, evaluare și control;
- Integrarea planurilor strategice, de investiții publice și a celor spațiale pentru dezvoltarea comunei;
- Programul de proiecte de investiții, corelat cu prevederile strategiei și vizualizat în planșa de etapizare a PUG;
- Stabilirea parteneriatelor inter-instituționale/inter-departamentale, inter-sectoriale la nivelele și în domeniile relevante în scopurile stabilite prin strategie (constituirea de grupuri consultative pe domenii);
- Conștientizarea și atragerea comunității locale, mobilizarea acesteia în procesul de elaborare și implementare a strategiei;

- Identificarea și implementarea formulei de instituționalizare a strategiei și a procedurilor de funcționare (actualizare, implementare, monitorizare) aferente (pe orizontală și verticală, reprezentare, decizional, tehnic, comunicare etc);
- Identificarea partenerilor strategici și inițierea activităților de construire a parteneriatelor.

Strategia de dezvoltare a comunei Bălăușeri este rezultatul activităților derulate de membrii comunității în colaborare cu elaboratorul strategiei. Obiectivele strategice ale comunei Bălăușeri, pentru perioada 2021-2027 au fost definite urmărindu-se realismul în evaluarea resurselor financiare existente și a posibilităților de dezvoltare, cu urmărirea respectării principiilor dezvoltării durabile.

Metodologia elaborării

Pentru elaborarea Strategiei de Dezvoltare Locală care să asigure obținerea rezultatelor calitative și cantitative așteptate, a avut loc divizarea procesului de elaborare în etape și acțiuni, după cum urmează:

- **Etapa I. Pregătirea procesului de elaborare a strategiei**

În această etapă a avut loc constituirea echipei de elaborare a strategiei și a grupurilor de lucru. În această etapă au fost incluse prezentări și dialoguri referitor la elaborarea strategiei, elaborarea procesului de planificare strategică, urmată de aprobarea unui mod de lucru de către toți factorii implicați (personalul administrației publice locale, instituțiile publice, membrii consiliului local, reprezentanți ai mediului de afaceri din comună, reprezentanți ai societății civile);

- **Etapa II. Derularea cercetării documentare**

Derularea cercetării documentare în vederea întocmirii profilului socio-economic și de mediu al comunei a avut două direcții principale:

- cercetarea tehnico - documentară a situației existente pe plan social, economic, de mediu, cultural, sportiv, comunitar etc.;
- evaluarea nevoilor și aspirațiilor comunității locale.

Prima cercetare s-a realizat cu aportul serviciilor publice și de specialitate coordonate de Consiliul Local și primarul comunei, al unor instituții publice de la nivel județean, precum și prin consultarea unor specialiști.

Evaluarea nevoilor și aspirațiilor comunității locale s-a realizat fie prin întâlniri cu actorii locali (membrii comunității locale), fie prin intermediul chestionarului online pus la dispoziția comunității locale în întreaga perioadă de consultare publică.

Au fost analizate bazele de date statistice la nivel județean și național, prin solicitarea de informații specifice, dedicate comunei.

- **Etapa III. Realizarea analizei SWOT** a situației socio - economice actuale a comunei
- **Etapa IV. Elaborarea viziunii de dezvoltare a comunei**, a obiectivelor strategice și a direcțiilor de dezvoltare, având ca bază de lucru analiza SWOT centralizată la nivelul comunei
- **Etapa V. Elaborarea unui plan de măsuri** prin stabilirea unor proiecte punctuale și acțiuni concrete de dezvoltare durabilă. În această etapă au fost utilizate, ca materiale, suport, planurile de investiții și programele elaborate de Consiliul Local pe termen

scurt, precum și prevederile Planului Urbanistic General existent pentru a identifica eventuale planificări care ar putea avea o influență asupra dezvoltării comunei; au fost consultate companiile naționale cu activități în zonă; au fost analizate strategiile naționale, regionale și județene pentru a corela obiectivele de la nivel local cu cele de la nivel regional sau național. Acțiunile propuse și proiectele aferente au respectat prevederile legislației în vigoare, urmărindu-se în același timp respectarea tuturor recomandărilor în sensul planificării unei dezvoltări durabile pe principii ecologice.

- **Etapa VI. Monitorizare și evaluare**

Pentru a facilita monitorizarea implementării strategiei propuse, a fost elaborat un set de măsuri de evaluare a strategiei de dezvoltare și de revizuire periodică: - Finalizarea Strategiei de Dezvoltare Locală și adoptarea ei prin hotărâre a Consiliului Local; - Analize periodice realizate în Consiliul Local și de către primarul comunei.

Revizuirea Strategiei de Dezvoltare Locală se va face periodic, în scopul evaluării stadiului de implementare, în vederea analizei comparative a indicatorilor de monitorizare. Revizuirea este necesară pentru actualizarea și adaptarea conform cadrului legislativ specific unei perioade sau ca urmare a unor schimbări și opțiuni politice relevante, structurale. Prima revizuire se propune a fi în anul 2022. Metodologia de revizuire va cuprinde următoarele elemente: rezultatele monitorizării la sfârșitul anului 2021, evoluția bugetului local, noua legislație cu efecte directe

asupra localității sau dezvoltării rurale, modificări ale strategiilor naționale și regionale, publicarea programelor de finanțare europene și naționale în contextul noului ciclu de programare 2021-2027, respectiv concretizarea ghidurilor de finanțare aferente.

În cadrul întâlnirilor s-a distribuit un chestionar pentru populație, chestionar care viza colectarea datelor privind gradul de mulțumire a locuitorilor față de domeniile mai sus amintite. În această etapă a avut loc colectarea datelor statistice. Unele date au fost colectate din baza de date a Primăriei Comunei Bălăușeri, altele din baza de date a Institutului Național de Statistică. Pentru realizarea unui diagnostic cât mai amănunțit, s-au folosit și alte baze de date din domeniul economic, social și cultural.

În cadrul acestor întâlniri s-au identificat problemele localității și comunitatea locală a formulat propuneri privind viitorul comunei Bălăușeri.

La prima întâlnire cu comunitatea locală din Bălăușeri s-au identificat următoarele probleme:

- Traficul de tranzit din ce în ce mai periculos;
- Poluare fonică și poluarea aerului (monoxid de carbon);
- Scăderea continuă a numărului de locuitori în localitatea Dumitreni;
- Îmbătrânirea populației;
- Străzi neasfaltate în fiecare localitate aparținătoare comunei Bălăușeri (prioritar: Dumitreni, Senereuș, Filitelnic, Agrișteu);
- Lipsa aleilor pietonale în fiecare localitate (prioritar: Chendu- unde nu există deloc, Bălăușeri, Dumitreni);
- Drumuri agricole neamenajate;
- Nu există rețea de apă potabilă în nicio localitate a comunei Bălăușeri;
- Lipsa rețelei de canalizare menajeră (proiect în derulare în localitățile Chendu și Bălăușeri);
- Lipsa unor spații verzi/ terenuri de joacă în localitățile Chendu, Dumitreni, Senereuș, Filitelnic, Agrișteu;
- Rețeaua electrică necesită modernizare;
- Lipsă teren de sport multifuncțional în localitățile Senereuș, Filitelnic, Agrișteu;
- Există nevoia înființării unei baze sportive în Chendu sau Bălăușeri (sală de sport);
- Școlile din Chendu, Agrișteu, Senereuș, Filitelnic necesită reabilitare termică (proiect în derulare în localitatea Bălăușeri);

- Există posibilitatea înființării/dotării unui centru multifuncțional în localitatea Chendu sau Bălăușeri;
- Căminul cultural din Dumitreni, Agrișteu, Senereuș și Filitelnic necesită reabilitare (proiecte în derulare în localitățile Chendu și Bălăușeri);
- Ar fi nevoie de programe culturale și sportive pentru tineri;
- Ar fi nevoie de extinderea dispensarului medical din Bălăușeri sau de înființarea unui alt dispensar medical;
- Dispensarele medicale nu sunt dotate corespunzător;
- Există nevoia înființării unui Centru de sănătate, cu punct de intervenție SMURD;
- În comuna Bălăușeri nu există niciun centru comunitar integrat pentru oferirea unor servicii sociale;
- Numărul persoanelor supuse riscului de excluziune socială este în creștere;
- Un număr mare de persoane vârstnice din localitate trăiesc singuri;
- Există nevoia înființării unor locuințe de tip ANL;
- Numărul redus de turiști care vizitează localitățile comunei Bălăușeri;
- Resursele naturale și produsele tradiționale nu sunt valorificate și promovate corespunzător;
- Numărul de locuri de muncă din localitate este redus, mai ales în domenii cu valoare adăugată ridicată;
- Micii întreprinzători locali nu beneficiază de infrastructuri și servicii de afaceri corespunzătoare;
- Ar fi nevoie de susținerea și dezvoltarea meșteșugurilor și artizanatului din Chendu;
- Ar fi nevoie de dezvoltarea agroturismului, centrat pe valorile comunei Bălăușeri;
- Numeroase produse tradiționale specifice zonei nu sunt suficient promovate;
- Spiritul asociativ în rândul micilor fermieri este slab dezvoltat;
- Numărul de locuri de muncă din comună este redus;
- La nivelul localității există un deficit de forță de muncă calificată în anumite domenii ale economiei naționale;
- Există nevoia sprijinirii desfacerii produselor agricole locale;
- Există surse de ape termale neexploatate;
- Activitățile Primăriei sunt din ce în ce mai complexe, resursele disponibile sunt limitate, există nevoia de informatizare a unor activități;
- Activitățile Primăriei sunt din ce în ce mai complexe, este nevoie de formarea continuă a angajaților;

- Bugetul administrației locale este unul redus, fiind necesară o prioritizare permanentă a investițiilor publice, într-o abordare strategică parțial ocupată, iar nevoia de formare profesională este continuă.

Ca răspuns la problemele identificate, s-au formulat următoarele propuneri:

- Asfaltarea străzilor în fiecare localitate a comunei Bălăușeri (prioritar: Dumitreni, Senereuș, Filitelnic, Agrișteu);
- Înființarea aleelor pietonale în fiecare localitate a comunei Bălăușeri;
- Amenajarea drumurilor agricole;
- Înființarea și extinderea rețelei de apă potabilă și de canalizare în toate localitățile comunei;
- Înființarea unor spații verzi/terenuri de joacă în Chendu, Senereuș, Filitelnic, Agrișteu;
- Înființarea unui teren multifuncțional în localitățile Senereuș, Filitelnic;
- Înființarea unei Baze sportive în Chendu sau Bălăușeri (sală de sport);
- Reabilitarea termică a școlilor din Chendu, Agrișteu, Senereuș, Filiteșnic (proiect în derulare în localitatea Bălăușeri);
- Dotarea terenurilor de joacă;
- Înființarea/dotarea unui centru multifuncțional în localitatea Chendu sau Bălăușeri;
- Reabilitarea Căminului cultural din Dumitreni, Agrișteu, Senereuș și Filitelnic (proiecte în derulare în localitățile Chendu și Bălăușeri);
- Derularea unor programe culturale și sportive pentru tineri în cadrul Centrului multifuncțional;
- Extinderea dispensarului medical din Bălăușeri;
- Înființarea unui dispensar medical în localitatea Bălăușeri;
- Înființarea unor locuințe de tip ANL;
- Dezvoltarea serviciilor sociale, crearea unui centru comunitar integrat;
- Includerea comunei Bălăușeri în circuitul turistic zonal, județean și regional;
- Valorificarea resurselor naturale și a produselor tradiționale prin dezvoltarea agroturismului;
- Susținerea întreprinzătorilor locali în atragerea de fonduri și astfel crearea unor locuri de muncă în comuna Bălăușeri;
- Înființarea unui loc de desfacere pentru producătorii locali (piață agroalimentară);
- Susținerea micilor fermieri pentru dezvoltarea spiritului asociativ și realizarea unor grupuri de producători;

- Identificarea resurselor de apă termală și valorificarea lor (înființarea unui strand termal);
- Informatizarea și dezvoltarea activității administrației publice locale;
- Formarea continuă a angajaților administrației publice;
- Creșterea gradului de transparență, a eticii și integrității la nivelul administrației publice locale.

În etapa a treia au fost prelucrate informațiile obținute în etapa a doua, a fost completat profilul economic, social și cultural al comunității, s-a realizat analiza SWOT a fiecărui domeniu studiat, au fost identificate problemele strategice, avantajele și dezavantajele localității în contextul regional, județean și național.

În etapa a patra a avut loc atelierul de planificare strategică, definirea viziunii, a obiectivelor strategice, identificarea oportunităților și obstacolelor în realizarea obiectivelor. Această etapă a avut loc prin participarea activă a tuturor actorilor importanți din punct de vedere al dezvoltării comunei Bălăușeri (conducători ai instituțiilor publice și sociale, consilieri locali, reprezentanți ai mediului de afaceri, lideri comunitari).

În etapa a cincea a avut loc structurarea strategiilor/soluțiilor în programe și proiecte și definitivarea Planului strategic de dezvoltare locală a comunei Bălăușeri. Strategia de dezvoltare locală a comunei Bălăușeri a fost prezentată factorilor de decizie și aprobată de către Consiliul Local.

În etapa a șasea va avea loc implementarea strategiei, urmată de etapa a șaptea: Monitorizare și evaluare.

Partea I. Documente strategice europene, naționale, regionale

1. Documente de programare

În noul cadru de programare europeană dezvoltarea regională și coeziunea vor avea următoarele trăsături față de ciclul anterior:

- **O abordare mai personalizată a dezvoltării regionale**

Politica de coeziune continuă investițiile în toate regiunile, pe baza a 3 categorii (mai puțin dezvoltate, în tranziție, mai dezvoltate). Metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice, primirea și integrarea migranților) pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren. Regiunile ultraperiferice vor beneficia în continuare de sprijin special de la UE. Politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare conduse la nivel local și să autonomizeze gestionarea fondurilor de către autoritățile locale. Crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 6 % din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane, sub denumirea Inițiativa urbană europeană.

- **Simplificare: reguli mai scurte, mai puține și mai clare**

Pentru întreprinderile și antreprenorii care beneficiază de sprijinul UE, noul cadru oferă mai puțină birocrație și modalități mai simple de solicitare a plăților, prin utilizarea opțiunilor simplificate în materie de costuri. Pentru facilitarea sinergiilor, un cadru unic de reglementare acoperă în prezent 7 fonduri UE implementate în parteneriat cu statele membre („gestionare partajată”). Comisia propune, de asemenea, controale mai relaxate la programele cu istoric bun, o mai mare încredere în sistemele naționale și extinderea principiului „auditului unic”, pentru a evita suprapunerea verificărilor.

- **Un cadru mai flexibil**

Noul cadru reunește stabilitatea necesară planificării investițiilor cu nivelul corespunzător de flexibilitate bugetară, pentru a face față unor evenimente neprevăzute. O evaluare intermediară va determina dacă este nevoie de modificarea programelor pentru ultimii doi ani ai perioadei de finanțare, pe baza priorităților emergente, a executării programelor și a celor mai recente recomandări specifice fiecărei țări.

În anumite limite, se vor permite transferuri de resurse în cadrul programelor fără a fi necesară o aprobare oficială a Comisiei. O dispoziție specifică facilitează mobilizarea de fonduri UE începând din prima zi, în caz de dezastru natural.

- **O legătură mai strânsă cu Semestrul European și cu guvernanta economică a Uniunii.**

Politica de coeziune sprijină reformele pentru crearea unui mediu favorabil investițiilor, în care întreprinderile pot să prospere. Se va asigura deplina complementaritate și coordonare cu Programul de sprijin al reformei, în forma sa nouă și consolidată.

În perioada bugetară, recomandările specifice fiecărei țări (RST) formulate în contextul semestrului european vor fi luate în considerare de două ori: la început, pentru conceperea programelor din cadrul politicii de coeziune, și apoi în cadrul evaluării intermediare. Pentru a stabili condițiile propice creșterii economice și creării de locuri de muncă, noile condiții favorizante vor contribui la înlăturarea obstacolelor din calea investițiilor. Aplicarea lor va fi monitorizată pe întreaga perioadă financiară.

- **Mai multe oportunități pentru sinergii în setul UE de instrumente bugetare**

Cadrul de reglementare unic care acoperă fondurile politicii de coeziune și Fondul pentru azil și migrație vor facilita crearea de strategii de integrare a migranților la nivel local sprijinite prin resurse UE utilizate în sinergie; Fondul pentru azil și migrație se va concentra pe nevoile pe termen scurt ale migranților în momentul sosirii, în timp ce politica de coeziune va sprijini integrarea lor socială și profesională. În afara cadrului unic de reglementare, vor fi facilitate sinergii cu alte instrumente UE, cum ar fi politica agricolă comună, Orizont Europa, programul LIFE sau Erasmus +.

- **Interreg: eliminarea obstacolelor transfrontaliere și sprijinirea proiectelor interregionale pentru inovare**

Cooperarea interregională și transfrontalieră va fi facilitată de noua posibilitate ca o regiune să utilizeze părți din propria alocare pentru a finanța proiecte în altă parte a Europei, împreună cu alte regiuni.

Noua generație a programelor de cooperare interregională și transfrontalieră („Interreg”) va ajuta statele membre să depășească obstacolele transfrontaliere și să dezvolte servicii comune. Comisia propune un nou instrument pentru regiunile de frontieră și pentru țările dornice să-și armonizeze cadrele juridice, denumit Mecanismul transfrontalier european.

Pornind de la succesul acțiunii pilot din 2014-2020, Comisia propune crearea Investițiilor interregionale pentru inovare. Regiunile cu active corespunzătoare de „specializare inteligentă” vor fi sprijinite mai mult pentru alcătuirea clusterelor paneuropene în sectoare prioritare

precum datele masive (big data), economia circulară, sistemele avansate de fabricație sau securitatea cibernetică.

- **Norme consolidate pentru investițiile UE cele mai performante**

Toate programele își vor menține cadrul de performanță cu obiective cuantificabile (numărul de locuri de muncă create sau accesul suplimentar la rețele în bandă largă). Noul cadru instituie un bilanț anual al performanței, sub forma unui dialog politic între autoritățile programului și Comisie. Performanța programelor va fi evaluată și cu ocazia evaluării intermediare. Din motive de transparență și pentru ca cetățenii să poată urmări progresele înregistrate, statele membre vor trebui să raporteze toate datele de implementare o dată la două luni, iar platforma de date deschise privind coeziunea va fi actualizată automat.

- **Utilizarea mai intensă a instrumentelor financiare**

Subvențiile singure nu pot face față nevoilor semnificative de investiții. Ele pot fi completate eficient de instrumente financiare, care au un efect de pârghie și sunt mai aproape de piață. În mod voluntar, statele membre vor putea transfera o parte din resursele politicii de coeziune noului fond InvestEU administrat central, pentru a accesa garanția oferită de bugetul UE. Combinarea subvențiilor și instrumentelor financiare este mai ușoară, iar noul cadru include și dispoziții speciale pentru a atrage mai mult capital privat.

- **Mai multe eforturi de comunicare pentru a îmbunătăți vizibilitatea politicii de coeziune**

Pentru o Europă tot mai apropiată de cetățeni, se pune mai mult accent pe necesitatea de a comunica mai bine rezultatele pozitive ale politicii de coeziune. Statele membre și regiunile au consolidat cerințele de comunicare, de exemplu în ceea ce privește organizarea de evenimente pentru inaugurarea proiectelor mari cu finanțare de la UE și dezvoltarea unor planuri de informare prin rețelele sociale.

În același timp, comunicarea pe tema proiectelor finanțate de la UE se simplifică, introducându-se un singur branding pentru toate fondurile UE, un portal unic unde apar toate finanțările disponibile pentru întreprinderi și o bază de date unică pentru proiecte gestionată de Comisie.

- (<https://ec.europa.eu>)

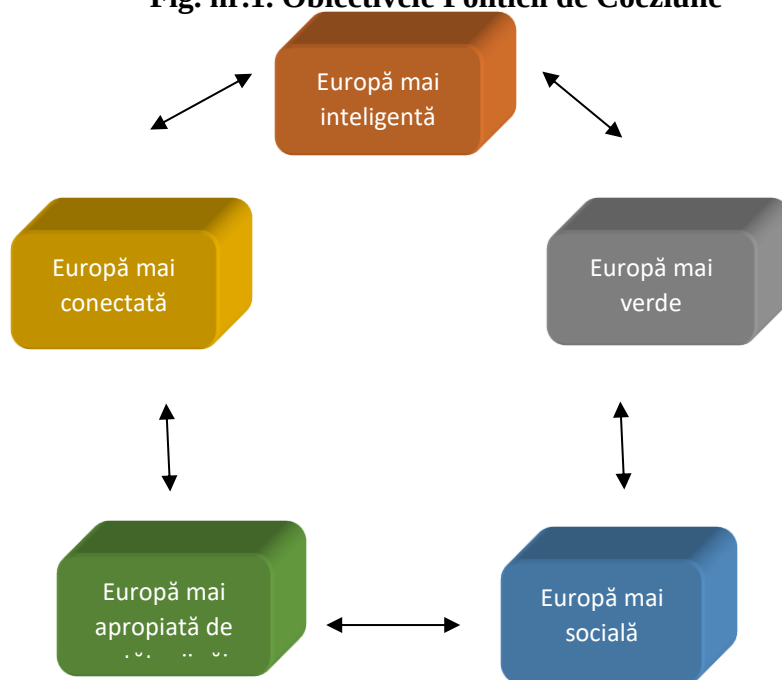
2. Politica de coeziune 2021-2027

În cadrul următorului buget pe termen lung al UE pentru 2021-2027, Comisia propune modernizarea politicii de coeziune, principala politică de investiții a UE și una dintre cele mai tangibile expresii ale solidarității.

Cinci priorități investiționale:

- **Europă mai inteligentă**, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii;
- **O Europă mai verde**, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice;
- **O Europă conectată**, cu rețele strategice de transport și digitale;
- **O Europă mai socială**, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate;
- **O Europă mai apropiată de cetățenii săi**, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.

Fig. nr.1. Obiectivele Politicii de Coeziune

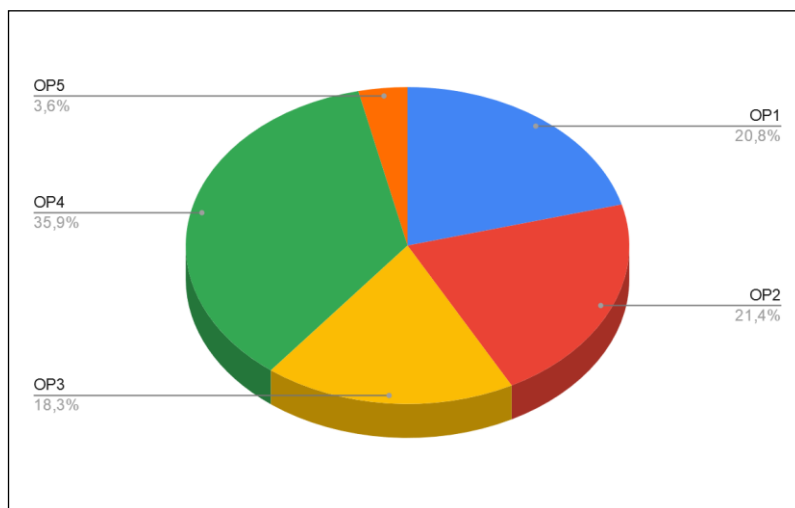
Sursă: <http://mfe.gov.ro>

Investițiile în dezvoltare regională se vor axa mai ales pe obiectivele 1 și 2. Acestor priorități li se vor aloca 65 % - 85 % din resursele FEDR și ale Fondului de coeziune, în funcție de prosperitatea relativă a statelor membre.

Concentrare tematică

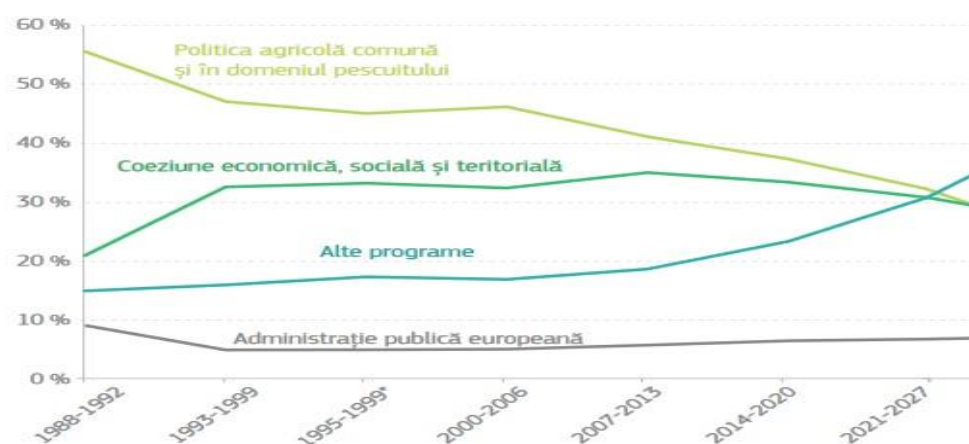
- 35% din FEDR pentru OP 1 (o Europă mai inteligentă)
- 30% din FEDR pentru OP 2 (o Europă mai verde)
- FEDR să contribuie cu 30% la obiectivele de schimbări climatice
- FC să contribuie cu 37% la obiectivele de schimbări climatice
- Min. 6% din FEDR pentru dezvoltare urbană
- 2% din FSE+ pentru susținerea materială a persoanelor cele mai defavorizate
- 25% din FSE+ pentru incluziune socială
- 10% din FSE+ pentru sprijinul pentru tinerii care nu au un loc de muncă

Fig. nr.2. Alocarea Politicii de Coeziune pe obiective

Sursă: Comisia Europeană

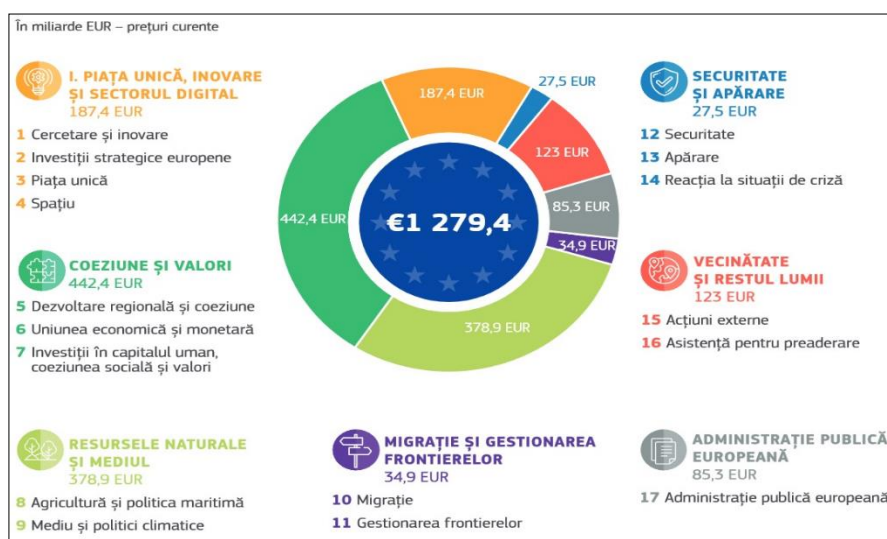
Fig. nr.3. Evoluția bugetară a celor mai importante direcții de politică

Sursă: Comisia Europeană

*Ajustat cu ocazia extinderii din 1995

Fig. nr.4. Noul cadru financiar multianual 2021-2027

3. Priorități naționale de investiții pentru finanțarea din Fondurile Europene post-2020

Conform Recomandărilor Specifice de Țară 2019, principalele probleme cu care se confruntă activitatea de cercetare-inovare din România sunt capacitatea generală scăzută a economiei românești, subfinanțarea cronică, neintegrarea firmelor cu capital străin în (eco)sistemul CDI național și lipsa de claritate cu privire la tranziția către activități cu valoare adăugată ridicată. Pentru a răspunde provocărilor este necesară creșterea gradului de colaborare dintre organizațiile CDI și întreprinderi, precum și de susținerea capacității întreprinderilor de a inova. Sunt vizate măsuri pentru întărirea cooperării dintre organizațiile CDI și întreprinderi, și a nivelului de investiții.

OP 1 O Europă mai inteligentă

România va contribui la acest obiectiv prin sprijinirea creșterii gradului de integrare a sistemului Cercetare, Dezvoltare și Inovare din România în European Research Area, întărirea cooperării dintre organizațiile CDI și întreprinderi, creșterii nivelului de investiții în CDI, digitalizării serviciilor publice prin modernizarea și simplificarea procedurilor administrației publice locale și centrale, dezvoltării unor competențe profesionale adaptate la economia cunoașterii în ceea ce privește procesul de descoperire antreprenorială la nivel național și regional. Vor fi susținute **întreprinderile inovatoare și creative, spin-off-urile și start-up-urile** din domeniile de specializare inteligentă.

OP1. 1. Cercetare și inovare

Obiectiv Specific: Dezvoltarea capacităților de cercetare și inovare și adoptarea tehnologiilor avansate.

- *Integrarea ecosistemului CDI național în Spațiu de Cercetare European (European Research Area);*
- *Crearea unui sistem atractiv de inovare în industrie, pentru toate tipurile de inovare (de produs, de proces, organizațională și de marketing);*
- *Sprijinirea creării de noi companii inovative și creșterea ratei de supraviețuire a acestora;*
- *Consolidarea CDI în domeniul **sănătății**.*

OP 1.2. Digitalizare

Obiectiv Specific: Fructificarea avantajelor digitalizării, în beneficiul cetățenilor, al companiilor și al guvernelor.

- *Creșterea gradului de digitizare a serviciilor publice pentru societatea românească;*

- *Digitizare pentru creșterea siguranței și îmbunătățirii serviciilor de mobilitate și transport;*
- *Soluții IT și digitizare în sănătate.*

OP1.3. Competitivitate

Obiectiv Specific: Impulsionarea creșterii și competitivității IMM-urilor.

- *Facilitarea accesului la finanțare pentru IMM-uri, inclusiv prin încurajarea finanțării inițiale și timpurii a start-up-urilor cu potențial inovativ ridicat;*
- *Consolidarea competitivității economiei românești;*
- *Sprijinirea creării de noi companii și creșterea ratei de supraviețuire a acestora.*

OP1.4. Specializare inteligentă, tranziție industrială, și antreprenoriat

Obiectiv Specific: Dezvoltarea competențelor pentru specializare inteligentă, tranziție industrială și antreprenoriat.

- *Dezvoltarea unor competențe profesionale adecvate cerințelor mediului de afaceri în contextul unei economii bazate pe cunoaștere;*
- *Susținerea capacității administrative a structurilor din cadrul mecanismului integrat regional și național de descoperire antreprenorială.*

OP 2 O Europă mai verde

România va contribui la acest obiectiv prin finanțarea nevoilor de dezvoltare din următoarele sectoare: adaptarea la schimbările climatice prin creșterea eficienței energetice și dezvoltarea sistemelor inteligente de energie, a soluțiilor de stocare și a adecvanței sistemului energetic, prevenirea și gestionarea riscurilor, infrastructura de apă și apă uzată, economia circulară, conservarea biodiversității, calitatea aerului, decontaminarea siturilor poluate, regenerare urbană, mobilitate urbană, termoficare, pescuit și acvacultură. Investițiile în **eficiență energetică** în clădiri, măsurile de consolidare și de utilizare a unor surse de energie alternativă pot fi luate în calcul pentru a reduce emisiile de carbon și pentru a face față mai bine unui climat în schimbare. Pentru perioada 2021-2027, investițiile care vizează sectorul apă – apă uzată vor fi realizate conform Master Planurilor Județene urmând a continua politica de regionalizare în sector.

OP2.1 Energie

Obiectiv Specific: Promovarea eficienței energetice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

- *Renovarea clădirilor publice și rezidențiale în vederea îmbunătățirii eficienței energetice;*

- *Măsuri de sprijin pentru industriile energointensive pentru a-și îmbunătăți performanța energetică;*
- *Măsuri de sprijin pentru ESCOs;*
- *Îmbunătățirea eficienței energetice în domeniul încălzirii centralizate, alături de promovarea energiei din surse regenerabile pentru încălzirea și răcirea centralizată;*
- *Consolidarea capacității AM, a dezvoltatorilor de proiecte și a autorităților.*

Obiectiv Specific: Promovarea energiei din surse regenerabile.

- *Creșterea ponderii de surse regenerabile în consumul de energie al clădirilor;*
- *Măsuri de creștere a adecvanței rețelei naționale de energie electrică pentru a crește capacitatea de integrare a energiei provenite din surse regenerabile, de natură variabilă.*

Obiectiv Specific: Dezvoltarea de sisteme inteligente de energie, rețele și stocare în afara TEN-E.

- *Echipamente și sisteme inteligente pentru asigurarea calității energiei electrice;*
- *Implementarea de soluții digitale pentru izolarea defectelor și realimentarea cu energie;*
- *Digitalizarea stațiilor de transformare și soluții privind controlul rețelei de la distanță - integrare stații în SCADA(Trebuie decisă mutarea în OPI);*
- *Creșterea capacității disponibile pentru comerțul transfrontalier.*

OP2.2. Schimbări climatice, riscuri, apă

Obiectiv Specific: Promovarea adaptării la schimbările climatice, a prevenirii riscurilor și a rezilienței în urma dezastrelor.

- *Managementul inundațiilor;*
- *Reducerea impactului manifestării secetei și furtunilor asupra populației, proprietății și mediului;*
- *Măsuri pentru sistemul de gestionare a riscurilor, inclusiv creșterea rezilienței la nivel național și adaptarea continuă la realitatea operațională;*
- *Măsuri de limitare a efectelor negative ale eroziunii costiere.*

Obiectiv Specific: Promovarea gestionării sustenabile a apei.

- *Continuarea acțiunilor integrate de dezvoltare a sistemelor de apă și apă uzată, inclusiv prin consolidarea suplimentară și extinderea a operatorilor regionali;*
- *Finanțarea acțiunilor de consolidare a capacității de reglementare economică a sectorului de apă și apă uzată, astfel încât să se eficientizeze procesul de realizare a planurilor de investiții pentru conformare;*

- Digitalizarea stațiilor de transformare și soluții privind controlul rețelei de la distanță - integrare stații în SCADA(Trebuie decisă mutarea în OP1);
- Creșterea capacității disponibile pentru comerțul transfrontalier.

OP2.3. Economia circulară

Obiectiv specific: Promovarea tranziției către o economie circulară.

- Extinderea schemelor de gestionare a deșeurilor la nivel de județ, inclusiv îmbunătățirea sistemelor integrate existente de gestionare a deșeurilor, pentru a crește reutilizarea și reciclarea, pentru a preveni generarea deșeurilor și devierea de la depozitele de deșeuri, în conformitate cu nevoile identificate în PNGD și PJGD-uri;
- Investiții individuale suplimentare pentru închiderea depozitelor de deșeuri;
- Investiții în consolidarea capacității părților interesate fie publice sau private, pentru a susține tranziția la economia circulară și care să promoveze acțiuni/măsuri privind economia circulară, inclusiv conștientizarea publicului, prevenirea deșeurilor, colectarea separată și reciclarea.

OP2.4. Biodiversitate

Obiectiv specific: Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării.

- Investiții în rețeaua Natura 2000 – Elaborarea, revizuirea și implementarea planurilor de management, măsuri de menținere și de refacere a siturilor Natura 2000 pentru specii și habitate, precum și a ecosistemelor degradate și a serviciilor furnizate situate în afara ariilor naturale protejate. Acțiuni de completare a nivelului de cunoaștere a biodiversității și ecosistemelor și realizarea de studii științifice;
- Măsuri pentru implementarea infrastructurii verzi;
- Consolidarea capacității administrative a autorităților și entităților cu rol în managementul rețelei Natura 2000 și a altor arii naturale protejate.

OP2.5. Aer

Obiectiv specific: Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării.

- Dotarea Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului cu echipamente noi astfel încât să se continue conformarea cu cerințele de asigurare și controlul calității datelor și de raportare a RO la CE și achiziția de echipamente pentru măsurarea poluanților în aerul ambiental cu respectarea prevederilor Directivei 2008/50/CE;
- Implementarea măsurilor care vizează creșterea calității aerului;

- *măsuri legate de îmbunătățirea sau înlocuirea instalațiilor individuale (casnice) de încălzire a locuințelor/gospodăriilor din mediul urban cu instalații mai performante;*
- *finanțarea sistemelor de încălzire pentru scopuri de atenuare a schimbărilor climatice, atât la nivelul agenților economici cât și la nivelul sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică la nivelul autorităților publice și/sau altor entități publice (spitale, unități de învățământ etc.) sau a instalațiilor individuale de încălzire a locuințelor/gospodăriilor, utilizând gaz natural.*

OP2.6. Situri contaminate

Obiectiv specific: Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi în special în mediul urban și reducerea poluării.

- *Măsuri de remediere a siturilor contaminate, inclusiv refacerea ecosistemelor;*
- *Regenerarea spațiilor urbane degradate și abandonate, reconversia funcțională a terenurilor virane degradate/neutilizate/abandonate și reincluderea acestora în circuitul social/economic sau ca rezervă de teren pentru viitoare investiții la nivelul orașelor, în vederea creării condițiilor necesare pentru o dezvoltare durabilă urbană.*

OP2.7. Mobilitate urbană

Obiectiv specific: Mobilitate națională, regională și locală sustenabilă, rezilientă în fața schimbărilor climatice, inteligentă și intermodală, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere.

- *Dezvoltarea rețelelor regionale și locale de transport pe cale ferată și cu metroul și de acces la TEN-T centrală și globală de transport, inclusiv solutii combinate;*
- *Reducerea emisiilor de carbon în municipiile reședință de județ și în municipii și zona lor funcțională prin investiții bazate pe planurile de mobilitate urbană durabilă.*

OP3. O Europă mai conectată

În cadrul acestui obiectiv de politica, România își propune finalizarea unor tronsoane ale rețelei TEN-T principală și anumite părți ale rețelei TEN-T globale, transportul fiind un factor important al dezvoltării economiei. Prioritatea pentru România rămâne dezvoltarea infrastructurii de transport în special pe rețeaua principală, precum și conexiunea regiunilor la rețeaua TEN-T prin realizarea variantelor ocolitoare și a racordurilor lipsă, care va permite o mai bună interconectare a regiunilor dar și a României cu alte state membre.

OP3.1. Conectivitate

Obiectivul Specific: Dezvoltarea unei rețele TEN-T durabilă, rezilientă în fața schimbărilor climatice, inteligentă, sigură și intermodală.

- *Dezvoltarea rețelelor TEN-T centrală și globală de transport rutier;*

- Dezvoltarea rețelelor TEN-T centrală și globală de transport pe calea ferată;
- Îmbunătățirea serviciilor de transport pe calea ferată pe scurt și lung parcurs, prin creșterea capacității de transport și măsuri de reformă;
- Îmbunătățirea siguranței și securității pentru toate modurile de transport și punerea în aplicare a strategiei adoptată privind siguranța traficului, pentru reducerea numărului de decese din accidente rutiere;
- Investiții în infrastructură și suprastructură portuară situate pe rețeaua TEN-T centrală și globală, inclusiv acces în porturi, investiții multimodale în porturi pentru îmbunătățirea conectivității transfrontaliere;
- Investiții în dezvoltarea de terminale intermodale inclusiv acces și echipamente;
- Investiții în modernizarea punctelor de trecere transfrontaliere pe rețeaua TEN-T centrală și globală și crearea de noi conexiuni de transport suplimentare peste Dunăre, inclusiv măsuri de îmbunătățire a timpilor de trecere, includerea de noi servicii și proceduri operaționale;
- Asistență tehnică acordată principalilor beneficiari din domeniul transportului, cu precădere Compania Națională de Căi Ferate și Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere, alte autorități de transport și Ministerul Transporturilor.

Obiectivul Specific: Dezvoltarea unei mobilități naționale, regionale și locale durabile, reziliente în fața schimbărilor climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la TEN-T și a mobilității transfrontaliere.

- Dezvoltarea rețelelor rutiere naționale de acces la TEN-T centrală și globală de transport;
- Dezvoltarea rețelelor feroviare de acces la TEN-T centrală și globală de transport.

OP3.2. Broadband

Obiectivul Specific: Îmbunătățirea conectivității digitale.

- Dezvoltarea infrastructurii de bandă largă Broadband - Investiții în infrastructură de bandă largă de foarte mare capacitate, conform rezultatelor “Planului național sau regional privind banda largă” (condiție favorizantă).

OP4 O Europă mai socială

România are în vedere crearea pârgghiilor fundamentale necesare dezvoltării tuturor sectoarelor economice, respectiv investițiile în oameni. În acest context, intervențiile vizate au în vedere patru aspecte majore:

- asigurarea unei educații de calitate incluzive la toate nivelurile;
- adaptarea resursei umane la dinamica pieței muncii și a progresului tehnologic;

- combaterea sărăciei și promovarea incluziunii sociale prin măsuri personalizate;
- asigurarea unor servicii de sănătate de calitate și accesibile tuturor.

OP4.1. Ocupare

Obiectiv specific: Îmbunătățirea accesului pe piața muncii pentru toate persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special pentru tineri, șomeri de lungă durată și grupurile dezavantajate pe piața muncii, persoane inactive, prin promovarea angajării pe cont propriu și a economiei sociale.

- Dezvoltarea **mecanismului de integrare multidisciplinară a politicilor din ocupare, educație, asistență socială și sănătate** prin armonizarea cadrului legal între serviciile oferite forței de muncă de cele patru sectoare;
- **Noi abordări de furnizare de servicii integrate de ocupare**, adaptate nevoilor grupurilor dezavantajate pe piața muncii (persoane inactive, cu dizabilități, șomeri de lungă durată, persoane reîntoarse în țară, migranți etc.), prin **pachete de servicii personalizate și adaptate nevoilor**;
- **Valorificarea potențialului economic al tinerilor** (inclusiv NEETs);
- **Asigurarea forței de muncă necesare în zonele care înregistrează deficite**;
- **Promovarea spiritului antreprenorial, sprijinirea inițiativelor antreprenoriale și a economiei sociale**;
- **Facilitarea accesului la ocupare a persoanelor dezavantajate.**

Obiectiv specific: Modernizarea instituțiilor și a serviciilor pieței muncii pentru a evalua și anticipa necesarul de competențe și a asigura asistența personalizată și în timp real urmărind asigurarea medierii/plăsării (matching), tranziției și a mobilității forței de muncă.

- Dezvoltarea unui **mecanism coerent și sustenabil de agregare și integrare a informațiilor** furnizate de diversele instrumente folosite **în anticipare** și de utilizare a rezultatelor pentru **întâmpinarea nevoilor de competențe pe piața muncii.**

Obiectiv specific: Promovarea participării echilibrate după gen pe piața muncii și a asigurării echilibrului dintre viața profesională și cea privată.

- **Crearea de oportunități pentru integrarea femeilor pe piața muncii.**

Obiectiv specific: Promovarea adaptării la schimbare a lucrătorilor, întreprinderilor și antreprenorilor, a îmbătrânirii active și în condiții bune de sănătate, precum și a unui mediu de lucru sănătos și adaptat care să reducă riscurile la adresa sănătății.

- Crearea unui **mediu de muncă sănătos, sigur, accesibil și prietenos pentru angajați**, în special pentru cei cu nevoi speciale (din grupul țință).

OP4.2. Educație

Obiectiv specific: Îmbunătățirea calității, eficacității și a relevanței sistemului de educație și formare pentru piața muncii, pentru a sprijini dobândirea de competențe cheie, inclusiv a competențelor digitale.

- *Adaptarea programelor de pregătire din educație și formare la cerințele pieței, în competențe cheie și digitale;*
- *Creșterea calității, eficacității și relevanței ofertei și serviciilor de educație (la toate nivelurile);*
- *Corelarea dintre nevoile elevilor și studenților, serviciile de consiliere, sprijin, acompaniere;*
- *Îmbunătățirea formării cadrelor didactice pentru creșterea calității și eficacității procesului educative.*

Obiectiv specific: Promovarea **accesului egal la educație și formare de calitate favorabile incluziunii**, completarea studiilor și a absolvirii acestora, în special pentru grupurile defavorizate, începând de la educația și îngrijirea copiilor preșcolari, continuând cu educația și formarea generală și profesională și până la învățământul terțiar.

- *Creșterea **accesului** la educație și formare de calitate favorabile incluziunii;*
- ***Formarea (inițială și continuă) cadrelor didactice** pentru o educație incluzivă;*
- *Consolidarea participării populației în **procesul de învățare pe tot parcursul vieții și de reconversie profesională pentru facilitarea tranzițiilor și a mobilității de pe piața muncii.***

OP4.3. Incluziune socială

Obiectiv specific: Promovarea integrării socio-economice a resortisanților țărilor terțe și a comunităților marginalizate, cum ar fi romii.

- *Promovarea integrării socio-economice a comunităților marginalizate, inclusiv Roma, prin implementarea unor măsuri integrate;*
- *Îmbunătățirea condițiilor de locuit, inclusiv prin acordarea de locuințe sociale, înființarea de adăposturi de noapte și centre de urgență pentru categorii de persoane marginalizate: romi, persoane fără adăpost, familii monoparentale sărace, victime ale traficului de persoane sau ale violenței domestice;*
- *Integrarea socio-economică a migranților.*

Obiectiv specific: Îmbunătățirea accesului egal și în timp util la servicii de calitate, durabile și accesibile; modernizarea sistemelor de protecție socială, inclusiv promovarea accesului la protecția socială; îmbunătățirea accesibilității, a eficacității și a rezilienței sistemelor de asistență medicală și a serviciilor de îngrijire de lungă durată.

- *Măsuri pentru asigurarea asistenței juridice pentru persoanele bolnave mintal cu sau fără tutore legal;*
- *Creșterea intervențiilor integrate pentru incluziunea socială a persoanelor fără adăpost;*
- *Pregătirea specialiștilor din domeniul asistenței sociale;*
- *Dezvoltarea serviciilor integrate destinate copiilor și adolescenților cu tulburări din spectrul autist.*

OP4.4. Sănătate

Obiectiv specific: Îmbunătățirea accesului egal și în timp util la servicii de calitate, durabile și accesibile; modernizarea sistemelor de protecție socială, inclusiv promovarea accesului la protecția socială; îmbunătățirea accesibilității, a eficacității și a rezilienței sistemelor de asistență medicală și a serviciilor de îngrijire de lungă durată.

- *Continuarea investițiilor în spitalele regionale/județene și spitale prioritare naționale (lista scurtă MS în baza unor criterii de prioritizare) - Reabilitarea/Construcția spitalelor județene și spitale prioritare naționale și dotarea cu echipamente de specialitate, pregătire și perfecționare resursă umană;*
- *Creșterea accesului la servicii medicale de calitate prin sprijinirea unor măsuri care vizează prevenirea și controlul bolilor netransmisibile;*
- *Sprijinirea programelor dedicate de sănătate, de exemplu, programe pentru mamă și copil, programe în domeniul transplantului de organe, țesuturi și celule, sănătate mintală, boli rare, prevenirea problemelor dentare;*
- *Creșterea accesului la servicii medicale primare la nivelul comunității / Asistență medicală de bază în comunitățile sărace/marginalizate/dezavantajate;*
- *Dezvoltarea și îmbunătățirea sistemului de pregătire pentru personalul cu atribuții în domeniul asistenței medicale de urgență. Acordarea de prim ajutor calificat și asistență medicală de urgență;*
- *Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu, îngrijire pe termen lung și servicii și infrastructuri comunitare, în special pentru persoanele în vârstă și pentru persoanele cu handicap; sprijinirea măsurilor naționale eficiente de îmbătrânire active;*

- Creșterea accesului la servicii medicale de calitate prin sprijinirea unor măsuri care vizează îmbunătățirea capacităților de diagnostic și supraveghere a bolilor transmisibile, raportarea acestora și îmbunătățirea măsurilor de prevenire și control.

OP5 O Europă mai aproape de cetățenii săi

În ceea ce privește implementarea dezvoltării teritoriale integrate, România va folosi ambele abordări, atât **Investițiile Teritoriale Integrate**, cât și **Dezvoltarea Locală plasată sub Responsabilitatea Comunității**.

Este avută în vedere alocarea de sume dedicate (pe baza unor algoritmi clar stabiliți) pentru investiții în municipiile reședință de județ, inclusiv zonele funcționale, cu scopul de a consolida capacitatea de planificare și coordonare pentru gestionarea investițiilor urbane integrate, pentru a genera creștere economică, inovare și productivitate, precum și pentru a asigura accesul la noi locuri de muncă și servicii publice de bază la nivel local, în linie cu potențialul de creștere al acestora și în baza unei abordări personalizate.

Sunt avute în vedere investiții în infrastructura turistică, inclusiv în noi tehnologii, dezvoltarea unei rețele de destinații turistice competitive, precum și creșterea calității serviciilor. Patrimoniul cultural și natural este un element important care contribuie în mod decisiv, atât la dezvoltarea turismului, cât și la dezvoltarea locală, dar care necesită ample investiții de conservare și restaurare și în aceste condiții intervențiile la nivel regional vor fi prioritizate în sensul concentrării către obiectivele cele mai reprezentative (cetăți medievale, mănăstiri și biserici, centre etnografice, monumente arheologice, case memoriale, alte măsuri de recunoaștere a valorilor naționale etc).

OP5.1. Turism, patrimoniu, cultură, securitate urbană

Obiectiv specific: Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului, a patrimoniului cultural și a securității în zonele urbane.

- *Investiții în turism – stațiuni turistice urbane de interes national;*
- *Investiții în infrastructura din domeniul cultural;*
- *Investiții în patrimoniul cultural;*
- *Investiții pentru regenerarea urbană și securitatea spațiilor publice.*

OP5.2. Dezvoltare teritorială integrată

Obiectiv specific: Promovarea dezvoltării integrate în domeniul social, economic și al mediului la nivel local, a patrimoniului cultural și a securității, inclusiv în zonele rurale și de coastă și inclusiv prin dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității.

- *Sprijin pentru structurile de guvernare ITI (Delta Dunării și Valea Jiului) - sprijin pentru pregătirea și conceperea strategiilor teritoriale;*

- *Sprijin pentru structurile de guvernare CLLD (ZUM-uri) – pregătire, gestiune și animare;*
- *Sprijin pentru SIDU – pregătire, gestiune și animare;*

Conform pachetului legislativ 2021-2027 propus de Comisia Europeană, alocările dedicate României din fondurile aferente Politicii de Coeziune însumează aprox. **31 miliarde euro** (prețuri curente) și sunt distribuite pe fonduri astfel:

- **Fondul European de Dezvoltare Regională - 17,715 miliarde euro**, inclusiv 392 milioane euro pentru Cooperare Teritorială Europeană,
- **Fondul Social European Plus - 8,385 miliarde euro**,
- **Fondul de Coeziune - 4,499 miliarde euro**, inclusiv alocarea de transferat către Mecanismul pentru Interconectarea Europei (Connecting Europe Facility - CEF) - 1,091 miliarde euro, din care doar 70% la dispoziția Statului Membru,
- **Fondul pentru o Tranziție Justă – 1,766 miliarde euro.**

4. Politica Agricolă Comună 2021-2027

Pe baza a nouă obiective clare, viitoarea PAC va continua să asigure accesul la alimente de calitate superioară și un sprijin puternic pentru modelul european de agricultură, care este unic.

Pachetul de reformă PAC conține trei propuneri legislative:

- Un regulament privind **planurile strategice în domeniul PAC** (în care sunt abordate plățile directe, intervențiile sectoriale și dezvoltarea rurală);
- Un regulament privind **organizarea comună unică a piețelor** (OCP unică);
- Un regulament orizontal privind **finanțarea, gestionarea și monitorizarea PAC**.

Principalele elemente ale reformei PAC:

- Simplificarea și modernizarea politicii;
- Reechilibrarea responsabilităților între Bruxelles și statele membre;
- Sprijin mai bine orientat, bazat pe rezultate și pe performanță;
- Distribuirea mai echitabilă a plăților directe;
- Creșterea așteptărilor în materie de mediu și climă.

Cele 9 obiective ale viitoarei PAC sunt:

- să le asigure fermierilor un venit echitabil;
- să amelioreze competitivitatea;
- să restabilească echilibrul de putere în lanțul alimentar;
- să combată schimbările climatice;
- să protejeze mediul;
- să conserve peisajele și biodiversitatea;
- să sprijine reînnoirea generațională;
- să ajute la dinamizarea zonelor rurale;
- să protejeze calitatea alimentelor și sănătatea.

Direcții de acțiune:

- sprijinirea veniturilor agricole viabile și reziliența în întreaga Uniune pentru a spori siguranța alimentară;
- orientarea spre piață și creșterea competitivității, inclusiv un focus mai mare pe cercetare, tehnologie și digitalizare;
- îmbunătățirea poziției fermierilor în lanțul valoric;
- atragerea și susținerea tinerilor agricultori și facilitarea dezvoltării afacerilor în mediul rural;
- promovarea ocupării forței de muncă, creșterea economică, incluziunea socială și dezvoltarea locală în mediul rural, inclusiv bio-economia și silvicultura durabilă.

5. Măsuri de redresare și reziliență

Mecanismul de redresare și reziliență (MRR) este un instrument propus de Comisia Europeană la 28 mai 2020, prin Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Facilității de redresare și reziliență (FRR).

Pentru instrumentul de finanțare „Mecanismul de redresare și reziliență” a fost necesară elaborarea Planului Național de Relansare și Reziliență prin care au fost stabilite domeniile prioritare de investiții ale României pentru ieșirea din criză, relansarea economică și creșterea capacității de reziliență a României.

Proiectele de infrastructură sunt investiții publice de importanță strategică pentru România, care asigură creșterea calității vieții, conectivitatea cu coridoarele de transport transeuropene și creșterea mobilității populației și a mărfurilor, iar întârzierea pregătirii portofoliului de proiecte pentru PNRR 2021-2026 va avea impact direct asupra pierderii de sume alocate României prin MRR, context care impune reglementarea în regim de urgență a unor măsuri pentru diminuarea acestei categorii de risc.

Proiectele de infrastructură din domenii de importanță strategică pentru România sunt:

- a) proiecte de infrastructură pentru sisteme de irigare/umectare a solului pentru combaterea riscului de secetă, combaterea eroziunii solului, drenare și desecare, protecție antigrindină, împăduriri;
- b) proiecte de infrastructură pentru mobilitate urbană, regenerare urbană, turism și cultură, ecologizare platforme industriale, înființare/reabilitare/modernizare;
- c) campusuri școlare necesare învățământului profesional și ethnic;
- d) reabilitare/modernizare/extindere sisteme centralizate de producere și distribuție a energiei termice necesare populației;
- e) proiecte de infrastructură din domeniul sănătății publice;
- f) proiecte de infrastructură pentru cercetare în domeniul transferului tehnologic;
- g) proiecte de infrastructură de apă-canalizare;
- h) proiecte de infrastructură edilitară: apă-canalizare;
- i) modernizare/extindere/reabilitare/dezvoltare de drumuri interioare ale localităților, mobilitate urbană în parteneriat cu localitățile urbane, regenerare urbană, sistem de iluminat public, sisteme centralizate de alimentare cu energie termică destinate localităților rurale limitrofe localităților urbane.

Ministerul Fondurilor Europene alocă fondurile necesare pregătirii proiectelor pe bază de convenții de finanțare, încheiate cu beneficiarii finali de fonduri pentru pregătirea proiectelor,

în funcție de valoarea estimată a proiectelor de investiții, dar nu mai mult de 3% din valoarea estimată a acestora.

Proiecte de infrastructură pentru mobilitate urbană, regenerare urbană, turism și cultură, ecologizare platforme industriale, înființare/reabilitare/modernizare campusuri școlare necesare învățământului profesional și tehnic, reabilitare/modernizare/extindere sisteme centralizate de producere și distribuție a energiei termice necesare populației sunt în valoare de maxim 500.000.000 lei. Beneficiarii finali ai finanțării sunt autorități publice locale din municipii reședință de județ, municipii și orașe. Mecanismul de alocare a fondurilor, încheiere a contractelor de finanțare, monitorizare proiecte, raportare precum și orice alte măsuri este cel prevăzut de OUG 88/2020 privind instituirea unor măsuri, precum și acordarea unui sprijin financiar pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domenii strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021-2027, destinat finanțării prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2014-2020 (POAT 2014-2020) și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014-2020 (POIM). Fondurile prevăzute pentru elaborarea documentațiilor tehnico-economice se repartizează pe regiuni de dezvoltare ale României prin utilizarea cheilor de repartizare prevăzute pentru Programul Operațional Regional 2014-2020.

OUG nr. 155/2020, privind unele măsuri pentru elaborarea Planului Național de Redresare și Reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență va avea un impact macroeconomic, contribuind la pregătirea portofoliului de proiecte din domeniul infrastructurii de interes național/local și regional, care va permite atragerea fondurilor europene alocate României în cadrul PNRR.

6. Planul de dezvoltare al Regiunii Centru 2021-2027

Regiunea Centru este formată din 6 județe (Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș și Sibiu), care însumează o suprafață de 34100 km², reprezentând 14,3% din teritoriul țării. Din suprafața totală a Regiunii Centru cea mai mare pondere o ocupă județul Mureș (19,7%), la polul opus fiind județul Covasna (10,9%).

Particularitățile fizico-geografice ale Regiunii Centru

Cele mai importante particularități ale reliefului Regiunii Centru sunt:

- armonia morfologică a reliefului, modul în care se îmbină marile trepte de relief la nivelul regiunii;
- dispoziția concentrică a acestor trepte de relief;
- puternica influență exercitată de altitudine asupra componentelor naturale și antropice.

Hidrografia Regiunii Centru este reprezentată de suprafețe importante din bazinul hidrografic al râurilor Mureș și Olt.

Diversitatea **bogățiilor naturale** care se găsesc atât în interiorul cât și la exteriorul suprafeței Regiunii Centru constituie o premiză importantă în dezvoltarea economică, cele mai importante fiind: zăcămintele de gaz metan, zăcămintele metalifere și resursele neferoase (aur, argint, plumb, zinc, zăcămintele polimetale, etc.), sarea, apele minerale (inclusiv cele terapeutice), lacuri sărate, nămoluri sapropelice, gaze mofetice, sulf, rocile de construcție (bazalt, travertin, gresie, șisturi cristaline, cristale marmoreene, calcar, argile și argile refractare, caolin, precum și pietrișuri și nisipuri din albiile principalelor râuri), fondul funciar (foarte diferențiat în funcție de altimetria reliefului și particularitățile bio-pedo-climatice), resurse regenerabile de energie (potențial ridicat din punct de vedere al rentabilității economice îl deține energia solară și biomasa, urmat de potențialul hidroenergetic), potențial turistic ridicat pus în evidență de varietatea și particularitățile reliefului și a condițiilor climatice, etc..

Sistemul de așezări

Rețeaua de localități din Regiunea Centru este formată din 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii), 357 de comune și 1788 de sate. Cele mai multe comune sunt în județul Mureș (91). Considerată una dintre marile arii de concentrare umană Depresiunea Transilvaniei se remarcă prin repartiția relativ uniformă a așezărilor în strânsă corelație cu relieful, rețeaua hidrografică, resursele naturale și căile de comunicație.

Zone metropolitane

Pe teritoriul Regiunii Centru au fost delimitate două zone metropolitane având ca centre polarizatoare municipiile Brașov și Târgu Mureș, care împreună cu localitățile înconjurătoare

formează sisteme teritoriale ce oferă condiții pentru o dezvoltare socială și economică echilibrată.

Zona metropolitană Târgu Mureș este formată din următoarele localități: Târgu Mureș, Ungheni, Acățari, Ceaușu de Câmpie, Corunca, Crăciunești, Cristești, Ernei, Gheorghe Doja, Livezeni, Pănet, Sâncraiu de Mureș, Sângeorgiu de Mureș și Sânpaul. Târgu Mureș este un important centru administrativ, cultural, industrial și servicii cu grad ridicat de polarizare a zonei metropolitane, acest fapt facilitând o serie de direcții integrate de dezvoltare durabilă a zonei.

Zonele urbane funcționale la nivelul Regiunii Centru (ZUF)

O zonă urbană funcțională cuprinde acele unități administrativ - teritoriale, atât urbane cât și rurale, care au o pondere a navetiștilor în reședința de județ mai mare de 15%.

ZUF Targu Mureș cuprinde 31 UAT-uri: reședința de județ Târgu Mureș, două orașe (Ungheni, Miercurea Nirajului) și 28 comune: Cristești, Sâncraiu de Mureș, Livezeni, Sântana de Mureș, Corunca, Sângeorgiu de Mureș, Pănet, Ceaușu de Câmpie, Sânpaul, Gheorghe Doja, Crăciunești, Ernei, Păsăreni, Gornești, Șincai, Acățari, Ogra, Glodeni, Mădăraș, Voivodeni, Râciu, Iclânzul, Gănești, Suplac, Mica, Gălești, Vărgata, Band.

Demografia și resursele de muncă

Indicatori demografici

Densitatea populației este scăzută (68,3 locuitori/km²), fiind sub cea înregistrată la nivel național (82,2 locuitori/km²). În ultimele 2,7 decenii populația regiunii s-a redus cu -18,5%, datorită atât migrației, cât și datorită scăderii natalității, mai ales după anul 1990.

În mediul urban, populația a scăzut cu -22,8% în 2017 comparativ cu 1990 (de la 60,5% în 1990 la 57,3% în 2017), iar în cel rural cu -12,1% (deși se observă o creștere de la 39,5% în 1990 la 42,7% în 2017). În județul Mureș evoluția ratei de descreștere a populației rezidente proiectate la orizontul anului 2060 față de anii 2050, 2040, 2030, 2030 și 2015 se poate observa din tabelul următor:

Tabel nr. 1. Prognoza ratei de descreștere a populației

Județul	2060 față de 2015	2060 față de 2020	2060 față de 2030	2060 față de 2040	2060 față de 2050
Mureș	-26,5	-24,6	-20,2	-14,5	-7,8

Sursă: Analiza socio-economică a Regiunii Centru

Se constată în ultimii ani un interesant fenomen de „re-ruralizare” a României și, implicit, a Regiunii Centru, determinat de migrația dinspre mediul urban spre mediul rural.

Structura populației după nivelul instituției de învățământ absolvite

Ponderea absolvenților de studii superioare s-a dublat în anul 2011 față de anul 2002 (de la 6,6% la 13,7%), în timp ce ponderea persoanelor fără o școală absolvită s-a redus de aproape 3 ori, iar ponderea analfabeților a scăzut de la 2% la 1,2%. În **județul Mureș** ponderea analfabeților a scăzut de la 2,6% la 1,7%, iar ponderea populației cu studii superioare de lungă durată a crescut de la 5,2% la 10,3%.

Caracteristici etno - culturale ale Regiunii Centru

Regiunea Centru se caracterizează printr-o mare diversitate etnică, lingvistică și religioasă. Românii formează majoritatea absolută a populației din Regiunea Centru (61,22%), fiind însă minoritari în 2 județe – Harghita (12,61%) și Covasna (21,42%). Sunt urmați în ordine de maghiari – 28,57% din totalul populației (6,5% la nivelul național), romi – 4,71% din populație (3,3% la nivelul național) și germani – 0,4% (0,2% la nivelul țării). Maghiarii se concentrează în trei județe – Harghita, Covasna și Mureș – în două dintre acestea constituind majoritatea populației. Romii dețin ponderi însemnate în județele Mureș (8,52%), Sibiu (4,52%) și Alba (4,17%).

Tabelul nr.2. Structura etnică a județului Mureș, 2011

Județ	Români (%)	Maghiari (%)	Romi (%)	Germani (%)	Alte etnii(%)
Mureș	50,35	35,46	8,52	0,27	4,39

Sursă: INS

Resursele de muncă. Piața forței de muncă

Transformările socio-economice ce au avut loc în ultimele decenii în România au influențat evoluția și structura forței de muncă. Evoluția numerică a populației active în ultimii 30 de ani a fost negativă în regiunea Centru. Acest fenomen se explică și prin scăderea populației în vârstă de muncă, dar și prin migrația populației spre țările Uniunii Europene.

În ceea ce privește structura pe sectoare economice a forței de muncă, se constată restrângerea sectorului primar și a celui secundar, concomitent cu dezvoltarea sectorului serviciilor și al construcțiilor. Ponderea populației ocupate în agricultură a rămas aproape neschimbată în ultimii 20-30 de ani. Din totalul populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit la nivel regional aproape două treimi, 65,1% era în județul Mureș (28,0%) în anul 2017. În perioada 1990-2017 a scăzut numărul **populației active civile** din Regiunea Centru, cu 17,4%. În unele județe, în 2017 comparativ cu 1990 s-au înregistrat scăderi în rândul populației active peste media regională: în județul Harghita (-20,7%), Covasna (-19,8%), Brașov (-19,4%) și Alba (-18,1%). Din populația activă civilă la nivelul Regiunii Centru în 2017 un sfert era în județul

Brașov (24,2%, 261,5 mii persoane), urmată de județul Mureș cu o cincime (21,7%, 234,8 mii persoane), la polul opus cu mai puțin de o zecime fiind județul Covasna (7,9%, 86 mii persoane). Populația activă a regiunii forma puțin peste 40% din totalul populației în anul 2017. **Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă** s-a diminuat de la 63,2% în 1996 la 59,8% în 2000 la 54,1% în 2010, fiind de 54,2% în anul de referință 2013, urmând în perioada 2014-2017 o creștere constantă de la 54,8% la 60,8%.

Tabel nr. 3. Resursele de muncă și rata de activitate a resurselor de muncă la nivelul județului Mureș în perioada 1990-2017

	1990	1995	2000	2005	2010	2017
Resurse de muncă (mii persoane)	340	352.5	352.9	364.2	371.8	341,3
Rata de activitate (%)	83,1	84,4	75	68	66,7	68,8

Sursă: INS

În anul 2017, la nivelul regiunii Centru sectorul industriei deținea cea mai mare pondere a populației ocupate, aproape o treime (30,8%, 322,2 mii persoane), fiind aproape la egalitate cu sectorul serviciilor¹² (30,4%, 318,2 mii persoane), urmat de agricultură, silvicultură și pescuit (16,8%), comerț (14,5%), construcții (7,4%). În județul Mureș situația se prezenta în felul următor: 30,0% servicii, 26,5% industrie (din care 88,1% industria prelucrătoare), 21,8% agricultură, silvicultură și pescuit, 15,1% comerț, 6,6% construcții.

Situația șomajului în Regiunea Centru

Rata șomajului la nivelul Regiunii Centru a avut o evoluție oscilantă în perioada 1991-2017. Cele mai scăzute valori s-au înregistrat în anii 1991 (1,8%), iar cele mai ridicate valori în anul 1999 (11%). În 2017 rata șomajului la nivel regional era de 3,5%, sub media la nivel național (4,0%), însă în județul Mureș era aproape egală cu media națională de 4,0%.

În funcție de **nivelul de instruire**, din numărul total de șomeri înregistrați la nivelul Regiunii Centru în 2018 (30860 șomeri), cele mai afectate de șomaj sunt persoanele cu un nivel redus de educație, (80,0%, 24680 șomeri care au un nivel de studiu primar, gimnazial sau profesional), urmat de cele cu un nivel mediu de educație (15,8%, 4874 șomeri care au absolvit liceul sau postliceala), iar cele mai puțin afectate de șomaj sunt persoanele cu studii superioare (4,2%, 1306 șomeri cu studii universitare).

Infrastructura de transport

Regiunea Centru se bucură de **o poziție privilegiată în cea ce privește accesibilitatea și conexiunile rutiere** cu restul țării și cu Europa. Regiunea Centru este străbătută de **cinci drumuri europene**.

În prezent, pe teritoriul Regiunii Centru este dat în funcțiune tronsonul de **autostradă** ce asigură legătura cu zona de vest a României și țările din Europa Centrală. De asemenea, este în construcție autostrada A10 care asigură legătura între autostrăzile A1 și A3. Amintim faptul că mai multe sectoare ale **autostrăzii** Sibiu-Nădlac (A1) sunt deschise traficului, iar celelalte sunt într-o fază avansată de execuție. Din 2018 două din cele patru tronsoane ale autostrăzii Sebeș - Turda (Aiud - Unirea - Turda) și un tronson al autostrăzii A3 (Iernut - Ungheni) sunt date în circulație. Tronsoanele nefinalizate ale autostrăzii A10 și A3 (Târgu Mureș - Câmpia Turzii) sunt în fază avansată de execuție.

Rețeaua de căi ferate

În ansamblu, sub aspectul infrastructurii de transport feroviar, Regiunea Centru este avantajată de poziția geografică, fiind localizate câteva noduri de cale ferată de importanță regională.

Aeroporturi

În regiune există două **aeroporturi** internaționale la Sibiu și Ungheni (la 15 km de Târgu Mureș), iar la Ghimbav în județul Brașov unul aflat în fază de proiect de construcție. Prin Aeroportul Internațional Transilvania Târgu Mureș principalele destinații sunt: Londra, Budapesta, Dortmund, Memmingen, etc. Compania aeriană care asigură majoritatea zborurilor este Wizz Air.

Infrastructura edilitară

Aspectele privind accesul la infrastructura tehnico-edilitară (utilități publice de interes local) au o importantă dimensiune socială și un rol esențial în consolidarea dezvoltării durabile a localităților și îmbunătățire a condițiilor de viață.

În ultimul deceniu, la nivelul Regiunii Centru **lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile** a crescut continuu.

În anul 2017, **rețeaua de canalizare publică** din Regiunea Centru era cu un sfert peste valorile din anul de referință 2013 (25,8%) și de 2 ori mai mult față de în urmă cu un deceniu (+107,0% față de 2007). În profil teritorial, în 2017 comparativ cu 2013, peste media regională, s-au înregistrat rate de creștere a lungimii totale simple a conductelor de canalizare în județele Alba cu +34,7%, Sibiu cu +27,7%, Brașov cu +27,3%, și Harghita cu 26,0%, la polul opus, cea mai mică creștere fiind în județul Mureș cu +18,3%.

În anul 2017, **rețeaua de distribuție a gazelor** din Regiunea Centru era cu 3,7% mai mult față de anul de referință 2013 și cu 10,5% mai mult față de în urmă cu un deceniu.

În profil teritorial, în 2017 comparativ cu 2013, s-au înregistrat rate de creștere a lungimii totale a conductelor de distribuție a gazelor în județele Sibiu, peste media regională, cu +6,3%, Brașov cu +4,0% și Harghita cu +3,8%.

În anul 2017, **cantitatea de energie termică distribuită** din Regiunea Centru a fost cu peste o treime mai puțină față de anul de referință 2013 (-38,3%) și cu aproape trei sferturi mai puțină față de în urmă cu un deceniu (-70,2% în 2007).

Infrastructura de învățământ

Datorită scăderii populației la nivel de regiune, a scăzut și numărul unităților de învățământ. La nivelul Regiunii Centru numărul de **PC - uri** pe toate nivelurile de educație era în 2017 de aproximativ 50 de mii, cu 12,8% mai mult față de anul de referință (de la 43.900 PC-uri în 2013 la 49.499 PC-uri în 2017).

În profil teritorial, din numărul total de PC-uri din regiune în 2017 cele mai mari ponderi erau în județele Brașov (24,6%), Mureș (21,7%) și Sibiu (21,3%), urmate la mare distanță de Alba (13,8%), Harghita (12,2%) și în final de Covasna cu doar 6,5%.

La nivelul Regiunii Centru, **rata abandonului școlar** a înregistrat în perioada de referință o evoluție ușor sinusoidală, ajungând în 2016 la 2,4% în învățământul primar, 2,9% în învățământul gimnazial, 3,6% în învățământul liceal și profesional, 12,6% în învățământul postliceal și de maiștri. În profil teritorial, în 2016 rate ale abandonului școlar peste media regională s-a înregistrat în învățământul primar în județele Covasna (3,8%) și Brașov (3,0%), în învățământul gimnazial în Brașov și Covasna (3,6%), Mureș (3,4%).

Infrastructura de sănătate

În Regiunea Centru cel mai important centru medical este municipiul Târgu Mureș, acesta fiind în același timp și un important centru universitar la nivel național.

În profil teritorial, în 2018 comparativ cu 2013, cele mai importante rate de creștere, peste media regională, s-au observat în ce privește numărul de cabinete stomatologice în Mureș (+28,9%), Sibiu (+27,2%) și Harghita (+21,2%), cabinete medicale de specialitate în Mureș (+45,5%), farmacii și puncte farmaceutice în Covasna (+13,6%) și Sibiu (+12,7%), laboratoare medicale în Mureș (+21,9%) și Sibiu (+16,7%).

Infrastructura de telecomunicații

Accesul la calculator și frecvența utilizării acestuia

În ce privește **ponderea gospodăriilor care au avut un calculator acasă**, la nivelul României, aproape două treimi (65,6%) din gospodării au avut în anul 2017 un calculator acasă, comparativ cu anul de referință 2013 când acest indicator era de 55,8%. În 2017, la nivelul Regiunii Centru s-a înregistrat o pondere puțin sub media națională, fiind de 62,4%, iar în 2013 de 51,3%.

Accesul la internet și utilizarea acestuia

În anul 2017, **ponderea gospodăriilor cu acces la rețeaua de internet acasă** a fost la nivel național de 68,6%, iar la nivelul Regiunii Centru de 65,5%.

În ceea ce privește ponderea gospodăriilor cu **acces la internet de acasă în funcție de statutul ocupațional al capului gospodăriei**, la nivelul Regiunii Centru, în anul 2017, cea mai mare pondere s-a înregistrat în rândul salariaților, aproape două treimi, 61,6% (comparativ cu 53,9% în 2013), urmați de pensionari cu o cincime, 21,7% (comparativ cu 28,2% în 2013), apoi de lucrători pe cont propriu (inclusive patroni) cu 11,1% (similar cu anul 2013), iar în final de șomeri și alte persoane inactice cu 5,6% (comparativ cu 6% în 2013).

Fondul de locuințe

Fondul de **locuințe existente** din Regiunea Centru a cunoscut o dezvoltare modestă între anii 1991 și 2000 și mai accentuată în ultimul deceniu. În Regiunea Centru, în anul 2017 erau 1.041.971 locuințe cu 2,3% mai mult față de anul de referință 2013 și cu 7,6% mai mult față de un deceniu în urmă.

În perioada 2007-2017 **suprafața locuibilă per locuitor** a înregistrat la nivelul Regiunii Centru o creștere continuă de la 14,5 la 19,3 m²/locuitor, evoluție similară cu cea la nivel național.

Mediul înconjurător

Calitatea aerului

Cele mai importante emisii de substanțe poluante care au depășit în ultimii ani cantitatea maximă admisibilă sunt: formaldehidă (SC Kronoșpan SA, Sebeș, județul Alba) și amoniacul (SC AZOMUREȘ SA, Târgu Mureș, județul Mureș).

Calitatea apei

Calitatea apei este direct influențată de factorii antropici și naturali. La nivelul Regiunii Centru, sursele majore de poluare a apelor de suprafață aparțin următoarelor activități economice: industria extractivă, captare și prelucrare apă pentru alimentare (stații de epurare, ape uzate orășenești), industria chimică, industria de prelucrare a lemnului, industria metalurgică și prelucrarea metalelor, etc.

Calitatea solului

La nivelul Regiunii Centru, cea mai mare pondere o dețin solurile din terenurile agricole din clasa IV (41,2%), urmate de cele din clasa III (aproape o treime, 27,5%) și clasa V (un sfert, 24,2%), la polul opus fiind cele din clasa I (doar 0,7% %).

Biodiversitatea și fondul forestier

Regiunea Centru dispune de un capital natural deosebit. La nivelul Regiunii Centru, **suprafața siturilor NATURA 2000** era în anul 2017 de 16.760 km² (49,1% din suprafața regiunii), cu

23,9% mai mare față de cea în urmă cu aproximativ un deceniu (13.522 km² în 2009, 39,7% din suprafața regiunii). Potrivit datelor statistice oficiale ale Institutului Național de Statistică, la nivelul Regiunii Centru în anul 2018 suprafața ocupată cu vegetație forestieră (păduri + alte terenuri cu vegetație forestieră) era de 1269,1 mii hectare (37,2% din teritoriul regiunii), fiind cu 0,3% mai mare față de anul 2014. Un ritm similar de creștere (+0,58%) a suprafeței pădurilor în perioada 2014-2018 s-a înregistrat și la nivelul României, aceasta ajungând la finalul perioadei la 6364,9 mii hectare, reprezentând 27,6% din teritoriul național.

Fondul forestier

Potrivit datelor INS, în anul 2018 suprafața ocupată cu vegetație forestieră (păduri + alte terenuri cu vegetație forestieră) era mai mare cu 0,3% față de anul 2014. În județul Mureș suprafața ocupată cu vegetație forestieră a crescut de la 219,8 mii hectare în anul 2014 la 220,00 mii de hectare în anul 2018, ceea ce demonstrează că împădurirea reprezintă una din prioritățile politicilor silvice din România.

Infrastructura tehnică de mediu și gestionarea deșeurilor

În anul 2018, ponderea populației din Regiunea Centru racordate la sistemul public de alimentare cu apă a urcat la 76,6%, în creștere cu 7,4 puncte procentuale față de anul 2014 și cu 7,2 p.p. peste nivelul înregistrat la nivel național.

În județul Mureș ponderea populației cu acces la rețeaua de distribuție a apei potabile a crescut de la 62,9% în anul 2014 la 63,7% în anul 2018.

În perioada 2014-2018, numărul **populației din Regiunea Centru conectată la sistemul de epurare a apelor uzate** a crescut cu 12,5%, ajungând la 1 511 447 persoane, reprezentând 65,1% din totalul populației rezidente.

În județul Mureș, conform datelor INS, în perioada 2014-2018 a crescut numărul populației conectate la rețeaua de canalizare publică de la 268,75 mii de persoane la 274,26 mii de persoane.

Calitatea vieții în mediul urban și sănătatea locuitorilor depind în mod considerabil de suprafața zonelor verzi, iar dezvoltarea orașelor din Regiunea Centru a ținut cont într-o măsură redusă de exigența extinderii zonelor verzi. În fapt, **suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe** a scăzut la nivelul regiunii cu 2,1% în 2018 comparativ cu 2014, ajungând la un total de 2560 hectare. Indicatorul **suprafața spațiilor verzi/locuitor în municipii și orașe s-a menținut** la 19,2 m², sensibil mai mică față de standardul minim la nivelul Uniunii Europene de 26 m²/locuitor sau față de cei 50 m²/locuitor recomandați de Organizația Mondială a Sănătății.

În județul Mureș, conform datelor INS în perioada 2014-2018 a crescut media suprafeței spațiilor verzi orășenesti/locuitor de la 23,4 mp/locuitor la 26,6 mp/locuitor.

Gestionarea deșeurilor

În 2016, cel mai recent an pentru care dispunem de informații pentru toate județele Regiunii, se estimează că cca 2,1 milioane locuitori, reprezentând 90% din populația Regiunii Centru beneficiau de servicii de salubritate. Ponderea și cantitatea de deșeuri municipale necolectate s-a redus în mod continuu în ultimii ani, ajungându-se, în anul 2017, la un grad de necolectare de 5% în județul Alba respectiv de 6,1% în județul Mureș.

Economia regională

După ieșirea din recesiunea economică în anul 2012, Regiunea Centru a început să recupereze scăderile înregistrate în perioada 2009-2010, iar anii 2015-2018 au dus la consolidarea creșterii economice. Soldul investițiilor străine la nivelul Regiunii Centru la finalul anului 2017 a crescut cu peste 2,1 miliarde euro comparativ cu sfârșitul anului 2012.

Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, la 1 ianuarie 2007, România a beneficiat de finanțări nerambursabile din Fondurile Structurale și de Coeziune (FSC) și din Fondurile complementare ale Uniunii (FEADR și FEP).

Ritmul absorbției fondurilor europene s-a accelerat mai ales după anul 2013, iar fondurile destinate dezvoltării economice prin modernizarea IMM-urilor au fost cheltuite în mod corespunzător. În perioada de programare 2014-2020, IMM-urile au beneficiat de alocări financiare consistente atât prin intermediul POR 2014-2020 cât și prin PNDR 2014-2020 și POC 2014-2020 (cel din urmă finanțează în special firmele care desfășoară activități de CDI și TIC).

O altă evoluție semnificativă în ultimii ani este **continuarea tendinței de polarizare economică la nivel regional**. Majoritatea activităților economice fiind concentrate în jurul orașelor mari și în localitățile rurale situația economică este mai precară.

Un proces economic recent este apariția **clusterelor economice**. În Regiunea Centru s-au format clustere în domeniile prelucrării lemnului, al biomasei, al industriei textile, al electrotehnicii, al prelucrărilor metalice, al industriei alimentare, iar procesul de clusterizare este de așteptat să ia amploare.

Întreprinderile mici și mijlocii au înregistrat începând cu anul 1990 o dezvoltare susținută, ajungând să reprezinte în anul 2017 aproximativ 73,5% din efectivul de personal și 70,6% din cifra de afaceri realizată de unitățile locale active.

Evoluția productivității muncii

Productivitatea muncii în Regiunea Centru în anul 2017 a rămas mult sub media Uniunii Europene, fiind în acest an aproape 60% din acesta. Comparativ cu celelalte regiuni, Regiunea

Centru se situa pe poziția a patra, după București, Regiunea Vest și Regiunea Sud-Est, în aproape toată perioada 2007-2017.

Structura economică a Regiunii Centru

Produsul Intern Brut/locuitor al Regiunii Centru, în anul 2017, calculat la paritatea de cumpărare, era 60% din media Uniunii Europene și 95,4% din media națională. Sectorul agricol contribuie în proporție de 4,6%, iar construcțiile cu 6,4%. Două județe din Regiunea Centru – Brașovul și Sibiuul – se numără printre cele mai dezvoltate din țară, având un indice de disparitate față media națională de 122,8% respectiv 114,1%. Județul Alba se situează în apropierea mediei naționale având un indice de 98,2% în timp ce celelalte 3 județe ale regiunii sunt cu 20-30 pp sub valoarea PIB/locuitor la nivel național. Surprinde prezența Mureșului în această grupă, acest județ având în urmă cu 15 ani un nivel al PIB/locuitor apropiat sau chiar peste media națională.

Agricultura și silvicultura și-au redus semnificativ ponderea în valoarea adăugată brută la nivel regional de la 8,4% în 2007 la 4,6% în 2016, iar industria și-a menținut ponderea la cca 33%.

Principalele sectoare ale economiei regionale

Ponderile unor sectoare economice de bază, precum agricultura, industria extractivă, industria prelucrătoare grea s-au redus mult, crescând în schimb ponderea altor ramuri economice și a celor din sectorul terțiar, în particular. Activitatea tradițională în Regiunea Centru, **agricultura** constituie până în zilele noastre principala ocupație și sursă de venit a locuitorilor din mediul rural. Orientată spre satisfacerea cererii interne, agricultura beneficiază de un potențial natural important și diversificat. Cu toate acestea, sectorul agricol se află în cursul unui lung și dificil proces de modernizare și restructurare.

Sectorul serviciilor are o contribuție importantă la formarea produsului intern brut regional, având o dezvoltare semnificativă în ultimii ani.

Turismul a înregistrat o serie de progrese pe anumite segmente, cum ar fi agroturismul, contribuind la valorificarea importantului potențial turistic al regiunii. Regiunea Centru dispune de un **potențial turistic important** și diversificat.

Industria Regiunii Centru

În Regiunea Centru specificul industrial este mai pronunțat în județele Brașov și Sibiu, județe cu importante tradiții industriale. După scăderea dramatică înregistrată în perioada 1990-2011, industria regională a început să se redreseze, iar în perioada 2011-2017 asistăm la o creștere a numărului de salariați din industrie cu peste 18%.

În prezent, pilonii industriei Regiunii Centru sunt industria auto, industria alimentară și a băuturilor, industria confecțiilor textile, a pielăriei și încălțămintei, prelucrarea lemnului și fabricarea mobilei.

Infrastructura de afaceri și transfer tehnologic

Un loc important în cadrul structurilor de afaceri îl au parcurile industriale. În Regiunea Centru sunt înregistrate 18 parcuri industriale, dintre care 16 sunt operaționale și 2 în curs de amenajare.

Turismul balnear și eco-turismul

Turismul balnear reprezintă una din formele de **circulație turistică constantă**. În Regiunea Centru se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimaterice din România. Cele mai importante stațiuni balneoclimaterice din regiune sunt cele de la Sovata, Ocna Sibiului, Covasna, Băile Tușnad, Predeal, Bazna, Balványos, Malnaș, Vâlcele, Praid, Borsec, Băile Homorod, Harghita Băi, Izvoru Mureșului, Lacu Roșu, Sângeorgiu de Mureș. Aici se tratează numeroase afecțiuni precum: boli cardiovasculare, boli ale aparatului locomotor, digestiv, respirator și renal, boli endocrine, boli dermatologice, boli ginecologice, boli de nutriție.

Potențialul turistic al Regiunii Centru. Considerații generale

Turismul montan beneficiază în Regiunea Centru de condiții naturale excepționale, aproape jumătate din suprafața regiunii fiind ocupată de arealele montane. **Turismul cultural** dispune de resurse însemnate, cu o mulțime de obiective valoroase ce împânzesc teritoriul regiunii și câteva repere arhitectonice binecunoscute. **Turismul balnear** începe să fie reconsiderat și revalorizat în ultimii ani, acesta putând redeveni în perioada următoare una din formele preferate de turism, inclusiv pentru piața externă.

Turismul rural atrage îndeosebi familiile cu copii, care caută relaxarea într-un mediu liniștit și sănătos. Pe lângă turiștii din România, de această formă de turism sunt atrași și turiștii străini interesați de cultura românească, aceasta fiind un mijloc direct de cunoaștere a civilizației tradiționale autentice.

Turismul de afaceri s-a dezvoltat cu precădere în marile orașe și în câteva stațiuni ce oferă un înalt confort de cazare și dispun de facilitățile tehnice necesare.

Stațiuni balneare și balneoclimaterice

În Regiunea Centru se găsește cea mai mare densitate de stațiuni balneoclimaterice din România. Apele minerale cu proprietăți terapeutice, lacurile bogate în săruri minerale, lacurile din fostele saline, mofetele, nămolurile, turba, aerul puternic ozonificat constituie cei mai importanți factori curativi naturali. Începând cu sfârșitul secolului XIX s-au dezvoltat mai multe stațiuni balneare sau balneoclimaterice, cele mai importante dintre acestea fiind cele de

la Sovata, Covasna, Băile Tușnad, Predeal, Balvanyos, Malnaș, Vâlcele, Praid, Borsec, Băile Homorod, Harghita Băi, Izvoru Mureșului, Lacu Roșu, Ocna Sibiului, Bazna, Sângeorgiu de Mureș. După anul 1989, multe dintre aceste stațiuni au intrat în declin, structurile de cazare și bazele de tratament au intrat într-un proces de uzură morală și degradare fizică, unele dintre ele fiind chiar abandonate. În ultimii ani s-au derulat mai multe proiecte vizând reabilitarea și modernizarea stațiunilor din Regiunea Centru, impactul pozitiv al acestor proiecte fiind deja vizibil.

Patrimoniul cultural și istoric

Târgu Mureș - Unul dintre cele mai importante și dinamice orașe ale Regiunii Centru, cu un trecut istoric bogat și o valoroasă moștenire arhitecturală și culturală.

Vestigii antice, biserici fortificate, cetăți, castele și palate, mănăstiri – nenumerate valori culturale și istorice se găsesc aici și constituie obiective turistice de mare valoare.

Structuri de primire turistică

La nivelul României baza materială a turismului s-a extins cu 40,7% mai mult în 2018 față de 2013 (de la 6009 la 8453 unități de cazare), iar la nivelul Regiunii Centru cu 44,3% mai mult pentru aceeași perioadă de referință (de la 1642 la 2369 unități de cazare).

În anul 2018, Regiunea Centru deținea peste un sfert din baza materială a turismului la nivel național, 28,0%.

În 2018 din întreaga bază materială turistică la nivelul Regiunii Centru aproape jumătate o deținea județul Brașov, (40,6%, 961 unități de cazare turistică), urmat la mare distanță de Harghita cu 18,3% (434 unități de cazare turistică), Mureș cu 15,3% (362 unități de cazare turistică) și Sibiu cu 12,8% (303 unități de cazare turistică), la polul opus cu mai puțin de o zecime fiind județul Alba cu 8,6% (204 unități de cazare turistică) și Covasna cu 4,4% (105 unități de cazare turistică).

Agricultura și dezvoltarea rurală

Potrivit datelor statistice de la finele anului 2017, în Regiunea Centru sunt 357 de comune, reprezentând 12,5 % din numărul total al comunelor din România și 1788 de sate (13,8 % din numărul total la nivel național). La nivelul Regiunii Centru, cele mai multe comune sunt în județele Mureș (91) și Alba (67), iar cele mai puține în județele Covasna (40) și Brașov (48).

Potrivit datelor statistice din 2017, din cele 357 de comune ale Regiunii Centru 285 comune erau conectate la rețeaua publică de alimentare cu apă potabilă (79,8% din nr. total), 166 comune erau conectate la rețeaua publică de canalizare (46,5%) și 194 comune erau conectate la rețeaua națională de distribuție a gazelor naturale. Față de anul 2013 se remarcă o îmbunătățire semnificativă.

Evoluția principalilor indicatori ai mișcării naturale

Începând cu anul 1991, populația din mediul rural din Regiunea Centru a înregistrat în fiecare an rate negative ale sporului natural, cea mai scăzută valoare atingându-se în 1996 (-3,7‰).

Caracteristicile și evoluția pieței forței de muncă

Rata de activitate a populației în vârstă de muncă din mediul rural din Regiunea Centru a coborât de la 68,2% în anul 2000 la 56,8% în anul 2017, sensibil mai redusă decât cea înregistrată în mediul urban – 68,1%.

Rata de ocupare a populației în vârstă de 15-64 ani din mediul rural din Regiunea Centru s-a redus în perioada 2000- 2017 de la 66% la 53,5%, fiind de asemenea vizibil inferioară celei înregistrate în mediul urban – 65,9%.

Această rată redusă de ocupare are multiple cauze: lipsa locurilor de muncă disponibile, nivelul redus de diversificare al economiei rurale (dependența masivă de o singură activitate – agricultura), lipsa spiritului antreprenorial și a cunoștințelor necesare inițierii și conducerii unei afaceri pe cont propriu, lipsa unor măsuri eficiente de stimulare a creării de noi locuri de muncă pe durată lungă în mediul rural, nivelul scăzut de pregătire profesională și corelarea insuficientă între oferta profesională a sistemului educativ și cerințele în continuă schimbare ale pieței forței de muncă, nivelul incipient al formării profesionale pe parcursul întregii vieți și mobilitatea redusă a forței de muncă.

Economia zonelor rurale din Regiunea Centru

Principala caracteristică a zonelor rurale din România este dependența masivă de o singură ramură economică - agricultura. Agricultura de semi-subsistență practică în majoritatea zonelor rurale din Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici.

O situație atipică se întâlnește în comunele din preajma marilor orașe ale regiunii (Șelimbăr, Cristian - Sibiu, Cristești - Târgu Mureș; Ciugud, Galda de Jos, Sântimbru – Alba Iulia, comunele din zona metropolitană Brașov etc.). Acestea au o infrastructură edilitară relativ dezvoltată, o economie puternică și diversificată (întreprinderi industriale moderne, servicii, depozite, zone comerciale moderne).

Agricultura și silvicultura

Condițiile de climă, relief și sol, faptul că aproape jumătate din suprafață este ocupată de zona montană, iar în depresiunile din răsăritul teritoriului se înregistrează în mod obișnuit cele mai joase temperaturi din țară, ar putea fi considerați factori care să facă din Regiunea Centru o zonă mai puțin propice pentru agricultură. După modul de folosință, structura suprafeței

agricole se prezintă astfel: arabil 39,5%, pășuni 34%, fânețe 25,3%, vii și pepiniere viticole 0,5%, livezi și pepiniere pomicole 0,7%.

Resurse umane utilizate în agricultură

Populația ocupată în agricultură la sfârșitul anului 2017 număra 175,6 mii persoane, reprezentând 16,8% din totalul populației ocupate a regiunii (față de 20,8% la nivelul întregii țări), în scădere cu 6,1 puncte procentuale față de ponderea înregistrată în anul 2013. Forța de muncă salariată din acest sector s-a mărit cu 20,2% în perioada 2013-2017, ajungând la 2,3% din numărul total de salariați (14,9 mii persoane).

Resurse materiale

Suprafața amenajată pentru irigații în Regiunea Centru la sfârșitul anului 2018 era de doar 15400 hectare (2% din suprafața arabilă). Cele mai întinse suprafețe irigabile se găsesc în județele Covasna și Alba.

Parcul de tractoare și mașini agricole din Regiunea Centru număra, în anul 2018, 28837 tractoare agricole fizice, 22232 pluguri pentru tractor, 8047 semănători mecanice și 3253 combine autopropulsate pentru cereale. Județele Mureș și Brașov se situează pe primele locuri în ce privește numărul de tractoare și pluguri pentru tractor și cultivate mecanice, iar Mureșul și Alba ocupă primele poziții la numărul de semănători mecanice.

Exploatațiile agricole

Potrivit datelor rezultate în urma Recensământului General Agricol din anul 2010 și Anchetelor Structurale din 2013 și 2016, numărul exploatațiilor agricole din Regiunea Centru care dețin terenuri agricole a scăzut cu 13,6% în perioada 2010- 2016, de la 374 mii la 323 mii, iar totalul suprafețelor agricole utilizate a scăzut cu 7%. În consecință, suprafața medie ce revine pe o exploatație agricolă a ajuns la 4,68 hectare în anul 2016, în creștere cu 7,8% față de anul 2010.

Producția agricolă

Valoarea producției agricole a Regiunii Centru, în anul 2017, a fost de 8,34 miliarde lei, reprezentând 10,6% din valoarea producției agricole a României. Cu această pondere Regiunea Centru se situează doar pe locul al 7-lea între regiunile de dezvoltare ale țării.

Sectorul vegetal deține 56,7 % din totalul producției agricole a regiunii, comparativ cu 67,8% la nivel național. Sectorul privat are o pondere covârșitoare – 98,2 % din valoarea producției agricole regionale, fiind apropiat de media națională (98,3%).

Ponderea agriculturii în VAB regională a scăzut în ultimii ani, de la 5,9% în 2010 la 4,6% în 2016, aceeași evoluție înregistrându-se și la nivel național. Se remarcă ponderea mare a consumului intermediar în totalul producției agricole atât la nivel regional (54,6%) cât și la nivel național (55,2%).

Valorificarea produselor agricole

Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă majoritatea producătorilor agricoli. Lipsa de organizare a producătorilor, insuficienta dezvoltare a structurilor specifice și a pieței agricole interne precum și insuficienta reglementare a relației producător - vânzător induc o stare de permanentă nesiguranță în ce privește valorificarea produselor agricole obținute. Cei mai afectați sunt micii producători agricoli, care formează marea majoritate a producătorilor agricoli și dețin cea mai mare parte din suprafețele agricole. Una din problemele majore cu care se confruntă aceștia este lipsa unor sisteme locale sau regionale de colectare a produselor agricole precum și insuficiența spațiilor adecvate de stocare. Lipsa asociațiilor, a organizațiilor de profil precum și imaturitatea piețelor de produse agricole limitează accesul micilor producători și sunt adesea într-o poziție de inferioritate în relațiile comerciale cu marii intermediari de produse agricole sau cu retailerii importanți. Fragmentarea excesivă a producției agricole, producțiile individuale reduse, variabilitatea acestora, costurile ridicate de transport al produselor agricole locale alături de lipsa, în multe cazuri a certificării produselor determină scăderea interesului marilor procesatori pentru produsele agricole locale.

Partea a II.-a Cadrul de referință

1.Profilul comunei

2.

1.1. Așezarea geografică și istoric

Comuna Bălăușeri, cadru natural pitoresc al spațiului carpato-danubian, este așezată în partea central-nordică a României, în centrul Podișului Transilvaniei, în Podișul Târnavelor, în subunitatea Dealurile Târnavei Mici (vezi harta județului Mureș).

Se învecinează cu comunele: Acățari la nord, Coroisânmărtin în nord-vest, Zagăr în vest, Vișoara în sud-vest, Daneș în sud, Nadeș, Vețca și Fântânele în est. În acest cadru fizico-geografic, localitatea Bălăușeri este situată la întretăierea paralelei de 46°24'0" latitudine nordică cu meridianul de 24°41'0" longitudine estică.

Prin așezarea sa geografică pe cursul mijlociu al râului Târnavă Mică (situată în lunca și pe terasele de pe dreapta și stânga Târnavei Mici), beneficiază de avantajele ce le oferă Podișul Târnavelor (culturi de cereale, viticultură, pomicultură, creșterea animalelor etc.) și două regiuni naturale cu resurse economice diferite și complementare situate în apropiere: regiunea cerealieră a Câmpiei Transilvaniei și zona forestieră a munților vulcanici împreună cu prispa premontană a dealurilor subcarpatice interne.

Fig. nr.5. Localizarea comunei Bălăușeri pe harta județului Mureș

Sursă: https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_B%C4%83l%C4%83u%C8%99eri,_Mure%C8%99

Bălăușeri este situat la intersecția dintre drumul european E60 cu drumul național 13A și drumul județean 142, la 23 km distanță de municipiul Târgu-Mureș, la 31 km de municipiul Sighișoara, la 36 km de municipiul Târnăveni, la 36 km de orașul Sovata, la 129 km de municipiul Cluj-Napoca, la 147 km de municipiul Brașov, la 116 km de municipiul Sibiu, la 315 km de capitala țării, București și la 530 km de municipiul Constanța.

Așezarea acestei comune prezintă o serie de particularități față de alte așezări rurale și anume: este așezată la zona de confluență între lunca Târnavei Mici și Podișul Târnavelor (Dealurile

Târnăvenilor, Dealurile Dumbrăvenilor, Dealurile Jacodului), are o vechime de aproape 700 de ani, cu o istorie zbuciumată, numără peste 5000 de locuitori, are o populație eterogenă (români, maghiari, rromi) și aspecte socio-culturale specifice; este o comună cu multe unități agricole, este o comună formată din șase sate: Bălăușeri, Agrișteu, Chendu, Dumitreni, Filitelnic, Senereuș; are cea mai mare brutărie din județ, are producție artizanală și meșteșugărească (cojocărit, cioplitul lemnului, ceramică, împletituri din pănuși de porumb, instrumente muzicale, etc).

La toate acestea se adaugă frumusețea peisajului natural cu dealuri împădurite, Târnavă Mică cu lunca și terasele sale bune pentru agricultură, cu subsolul bogat în gaze naturale, cu apă rece și potabilă deosebită, toate vin să întregescă afirmația privind particularitatea comunei Bălăușeri.

Bălăușeri (maghiară: *Balavásár*, germană: *Blandenmarkt*).

Această așezare, reședință a comunei cu același nume este atestată documentar încă din anul 1325, sub numele de Balavására (*Târgul lui Bala*). (Györffy: *Az Árpád-kori*. III. 548.; C. Suci: *Dicționar Istoric*). În anul 1409 apare sub numele de Balawasara, iar în 1482 de Balavásár (C. Suci: *Dicționar Istoric*).

De la începuturi a fost amplasată la intersecția mai multor drumuri cu însemnătate comercială. În evul mediu localitatea nu a avut biserică, pentru că nu apare în nici un document istoric. Credincioșii catolici au aparținut de Agrișteu. În timpul reformației populația devine de credință reformată și în anul 1798 după tradiție, au construit o biserică pentru ei.

Din cauza unei alunecări de teren, în perioada interbelică, biserica nu a mai fost folosită (nu prezenta siguranță, având pereții crăpați), iar la vest de aceasta a fost construită o biserică nouă. (Kovács: *Magyar ref. templomok*. II. 647). Începând din secolul al XVIII-lea devine centru de cult reformat până în zilele noastre (Benkő J.: *Transsilvania*. II.188.; *Helységnévtár*. 1913).

Agrișteu (maghiară: *Egrestő*, germană: *Erlenwald*).

Prima dată apare în documente sub numele de Egrustw în anul 1325 (Györffy: *Az Árpád-kori*. III. 552.; C. Suci: *Dicționar Istoric*), în anul 1344 apare sub numele de Egrestew, în 1407 de Egresteu, în 1587 de Egresteo, iar în 1607 sub numele de Kis Egrestő (Agrișteul Mic).

Chendu (maghiară: *Kend*, germană: *Grosskend*).

Este rezultatul unificării a două comunități: Chendu Mare și Chendu Mic, ambele atestate documentar în anul 1325.

Chendu Mare (maghiară: *Nagykend*, germană: *Grosskend*), apare în urma documentelor istorice, în anul 1325 sub denumirea de terra Felklend iar în anul 1409 sub numele de Naghkend

(C. Suci: *Dicționar Istoric*). Chendu Mic (maghiară: *Kiskend*, germană: *Kleinkend*), apare în documente în anul 1325 sub numele de terra Kendhyda, iar în 1586 sub denumirea de Kyskend (C. Suci: *Dicționar Istoric*).

Dumitrești (maghiară: *Szentdemeter*, germană: *Matterdorf an der Gorss Kockel*).

Numele localității apare prima dată într-o scrisoare de donație din anul 1436, în care: regele Zsigmond donează pentru Kemény Lőrinc averile de pădure ale localității Szentdemeter („*possessionem nostram regalem Zent Demetri vocatum partium Transsilvanorum*”) (Orbán B.: *Székelőföld*. I. 158., 9. jegyz). În anul 1503 apare sub numele de Zenthdemether (*villa siculicalis Zenthdemether*) (C. Suci: *Dicționar Istoric*). În 1567 este înregistrat în „registre” cu 11 porți (Szokl. II. 219) iar din 1576 apare sub denumire de Szent Demeter (C. Suci: *Dicționar Istoric*).

Filitelnic (maghiară: *Fületeke*, germană: *Felldorf, Földorf*).

Atestat documentar din anul 1347, sub denumirea de Fyleteluke. În documente localitatea are următoarele denumiri: în 1430 Fylethelke, în 1554 Filethelkij; iar în 1580 Filethelke (C. Suci: *Dicționar Istoric*).

Senereuș (maghiară: *Szénaverös*, germană: *Zendrisch, Zendersch*).

Documentele istorice atestă această localitate sub numele de Zenaweres în anul 1430, Zenawerw în 1501, Szénavereös în anul 1638 (C. Suci: *Dicționar Istoric*).

1.2. Relieful

Prin așezarea sa geografică pe cursul mijlociu al râului Târnava Mică (situată în lunca și pe terasele de pe dreapta și stânga Târnavii Mici), beneficiază de avantajele ce le oferă Podișul Târnavelor (culturi de cereale, viticultură, pomicultură, creșterea animalelor etc.) și două regiuni naturale cu resurse economice diferite și complementare situate în apropiere regiunea cerealieră a Câmpiei Transilvaniei și zona forestieră a munților vulcanici împreună cu prispa premontană a dealurilor subcarpatice interne (vezi Harta unităților de relief–Dealurile Târnavii Mici).

1.3. Resurse de ape

Apele reprezintă una din componentele de bază ale mediului natural, alături de relief, climă, vegetație și soluri și trebuie apreciate ca resurse naturale epuizabile, din care motiv este necesar ca toate caracteristicile lor să fie cunoscute, valorificate rațional, amenajate și protejate în vederea menținerii calității în viitor. După caracteristicile genetice și aspectul general, apele din arealul studiat sunt reprezentate prin următoarele categorii: ape de suprafață și ape de adâncime.

Apele de suprafață

Apele curgătoare

Rețeaua hidrografică este reprezentată de râul Târnavă Mică. Primele nuclee de așezări omenești au avut ca funcție predominantă cea agricolă, dezvoltându-se numai acolo unde a existat apă din abundență; de altfel, funcția principală a comunei Bălăușeri este cea agricolă. Există mai multe ipoteze cu privire la originea numelui „Târnavă” care ar proveni din limba slavonă în care înseamnă „râu cu spini”.

Târnavă Mică (196 km lungime și 2071 km² bazinul de recepție) izvorăște de sub vârful Saca (1777 m alt.) din Munții Gurghiului, un con vulcanic tipic, deschis prin eroziune și drenat de apele râului. Are o cotă la izvor de 1190 m iar la vărsare de 255 m, diferența de altitudine fiind de 925 m.

Traversează județul Mureș de la est la vest pe o distanță de 115 km și se varsă la Blaj în râul Târnavă. În acest sector evoluția rețelei hidrografice este strâns legată de evoluția reliefului și de particularitățile teritoriale ale regimului hidrometeorologic. El s-a format în urma retragerii apelor lacului Panonic, începând cu etapa istorică pliocenă și apoi cuaternară, de evoluții morfostructurale a teritoriului.

Rețeaua hidrografică secundară s-a dezvoltat numai pe stânga râului principal, fiind reprezentată de pâraiele Agrișteu, Nadeș, Ciortoș.

Pârâul Agrișteu (Senereuș), izvorăște de la 478 m altitudine, are un curs cu o lungime de 14 km și un bazin hidrografic cu o suprafață de 39 km², primește ca afluent principal pe partea dreaptă Filitelnic. Pârâul Nadeș izvorăște de la 525 m altitudine, are un curs de 19 km și un bazin hidrografic cu o suprafață de 66 km². Pârâul Ciortoș are o lungime de 9 km și suprafața bazinului hidrografic de 16 km², are afluent principal pârâul Istand.

Primăvara, când zăpada se topește brusc și vara după ploi torențiale crește mult debitul lichid și solid al pâraielor, provocând inundații, cum a fost cazul în anul 1974, 1985, 1998 etc.

Rețeaua hidrografică secundară este completată de organisme torențiale care fragmentează pantele, terminându-se la baza versanților prin conuri de dejecție. Firul văii poartă ape numai primăvara și în timpul ploilor, când curentul temporar de albie transportă mari cantități de material fin și grosier.

Apele stătătoare

Sunt reprezentate de lacuri artificiale de tip heleșteu. Heleșteul (etimologic din limba maghiară halastó) este un bazin cu apă sau iaz special amenajat pentru creșterea și reproducerea peștilor, irigații etc., format prin stăvilirea apei cu baraj de pământ (indiguire) sau prin abaterea unui curs de apă. Astfel de heleștee există la Agrișteu și Senereuș.

1.4. Vegetația și fauna

Din punct de vedere geobotanic teritoriul comunei Bălăușeri se încadrează în subzona pădurilor de stejar și carpen. În pășuni vegetația diferă mult în funcție de expoziție și pantă. Pe versanții nordici și pe terase sau platouri interfluviale predomină vegetația mezofilă de graminee. Pe coastele abrupte însoțite predomină vegetația ierboasă, iar în lunci apare vegetația mezofilă.

Datorită reliefului, caracterizat prin dealuri larg ondulate, prin văi largi și adânci, cu o serie de versanți degradați, alunecări de teren și lunci aluvionare, flora este eterogenă formând un adevărat mozaic. Această varietate a florei este reflectată într-o bogăție cantitativă și calitativă de specii. Familiile de plante cele mai reprezentative sunt: Compositae, Gramineae, Labiatae, Leguminosae, Cruciferae, Rosaceae.

Familia Compositae cuprinde elemente comune pășunilor, locurilor umede din poienile din pădure. Astfel întâlnim: bănuței (*Bellis perennis*), steluțele (*Aster tripolium*), iarba mare (*Inula errisifolia*), coada șoricelului (*Achillea millefolium*), margareta (*Chrysanthemum leucanthemum*), mături (*Centaurea*), macul de grădină (*Papaver somniferum*).

O familie bogată în reprezentanți este cea a gramineelor: mohor (*Setaria verticillata*), iarba câmpului (*Agrostis*), iarba deasă (*Poa nemoralis*), firuța (*Poa pratensis*), păiuș (*Festuca pratensis*).

Pădurile care străjuiesc comuna sunt formate din diferite esențe lemnoase: stejar (*Quercus robur*), cer (*Quercus cerris*), carpen (*Carpinus betulus*), ulm (*Ulmus glabra*), anin (*Alnus glutinosa*), tei (*Tilia cordata*), frasin (*Fraxinus excelsior*), fag (*Fagus silvatica*), brad (*Abies alba*), molid (*Picea excelsa*).

Dintre arbuști cei mai întâlniți sunt: alunul (*Corylus avellana*), cornul (*Cornus mas*), sângerul (*Cornus sanguinea*), lemnul câinesc (*Ligustrum vulgare*), porumbarul (*Prunus spinosa*), păducelul (*Crataegus monogyna*).

Primăvara, pădurile sunt împânzite de o serie de plante ca: ghiocelul (*Galanthus nivalis*), vioreaua (*Scilla bifolia*), sălățița (*Ranunculus ficaria*), pecetea lui Solomon (*Polygonatum officinale*), lăcrămioara (*Convallaria majalis*), toporașul (*Viola sp.*).

Alături de acestea vegetează și plante halofile, iubitoare de terenuri sărăturoase. Aceste plante par niște cactuși în miniatură: sunt mici, cu trunchi gros, verde, cu frunze reduse la solzi mici. Ele par uscate: pătlagina (*Plantago maritima*), pelin (*Artemisia maritima*), lobodă (*Atriplex hastata*), floare de leac (*Ranunculus repens*).

Flora spontană are și o importanță economică. Cele mai răspândite și cunoscute plante medicinale sunt: coada calului (*Equisetum arvense*), mușetelul (*Matricharia chamomilla*),

menta (*Mentha piperita*), cicoarea (*Cichorium intyleus*), cătina albă (*Hippophae rhamnoides*), cătina roșie (*Tamarix gallica*), florile de soc (*Sambucus racemosa*), sunătoarea (*Hipericum perforatum*).

Plantele melifere furnizează polen și nectar familiilor de albine. Acestea sunt: teiul (*Tilia* sp.), părul pădureț (*Pyrus pyraeaster*), plopul (*populus* sp.), salcia (*Salix* sp.), nu-mă-uita (*Myosotis scorpioides*), jaleșul (*Salvia* sp.).

Plantele alimentare sunt întâlnite în păduri sau la marginea pădurilor: murul (*Rubus caesius*), frăguța (*Fragaria vesca*), alunul (*Corylus avellana*), zmeurul (*Rubus ideaus*), măcieșul (*Rosa canina*).

Pe malurile apelor este o vegetație azonală alcătuită din sălcii (*Salix*), arini, plop (Populus). În pajiștile de pe teritoriul comunei mai pot fi întâlnite: urzica (*Urtica dioica*), măcrișul (*Rumex acetosa*), chimionul (*Carum carvie*).

În zona de litieră a pădurilor sau pe trunchiurile arborilor se întâlnesc numeroase specii de bureți comestibili și necomestibili. Cei comestibili sunt foarte căutați, de multe ori pentru aportul lor proteic, fiind utilizați în perioadele de post, dar și pentru comercializare sau colectare de către direcția silvică.

La mare căutare, chiar și pentru străinătate, sunt: mânătarca sau hribi (*Botulus fedulis*), care cresc în pădurile de stejari și pe lângă pășuni, urechiușele sau gălbiorii (*Cantharellus cibarius*), ciuperca de câmp (*Rusala frostus*), buretele vânăt (*Cortinarius violaceus*), buretele alb sau lăptuca (*Agaricus mellens*), burete porcesc (*Agaricus piperitus*), burete de fag (*Pleurotus*), ghebe, piciorul căprioarei, ciuperca de bălegar (*Agaricus campestris*) etc.

Plantele industriale, esențele lemnoase sunt valorificate în industria lemnului: stejarul, cerul, carpenul. Plantele tinctoriale și tanate sunt utilizate pentru colorarea textilelor și tăbăcitul pieilor: mestecănu, arinu negru, măcrișul, macul roșu, iarba șarpelui, păpădia, miera ursului.

Plantele furajere sunt de asemenea numeroase: iarba câmpului, obsiga, firuța, păiușul, peptănarița.

Plantele decorative sunt: mestecănu, plopul tremurător, scorușul, mălinul, iedera. Pe teritoriul comunei Bălăușeri se cultivă specii pentru consumul uman, pentru asigurarea bazei furajere necesare animalelor și pentru industrializare.

Fauna

Dacă flora comunei Bălăușeri este așa de bogată, tot atât de numeroase sunt și speciile faunistice ce populează pădurile, fânețele, pășunile și apele din această zonă.

În pajiștile stepice, cele mai răspândite viețuitoare sunt insectele: lăcusta marocană (*Dociostaurus maroccanus*), lăcusta italiană (*Calliptamus italicus*), lăcusta de pășune (*Polysarchus denticaudus*), cosașii (*Oedabus nigrofaxciatus*), forfecarul (*Lethrus opterus*), gândacul cu coadă (*Mordela fasciata*), gândacul păros (*Epicometis hirta*), ploșnița roșie (*Eurydema ornata*), albinele (*Apis*) și bondarii (*Bombus*).

Pădurile de amestec de foioase cuprind o mare varietate de specii de insecte fitofage: omizi, croitori, rădașca, viespi de lemn.

Dintre gasteropodele, cele mai frecvent întâlnite sunt: melcul de livadă (*Helix pomatia*) și melcul dungat (*Ceapaea pomatia*). Cei mai numeroși batracieni sunt: broasca brună (*Rana dalmatina*), brotăcelul (*Hyla arborea*), broasca râioasă (*Bufo bufo*).

Cele mai reprezentative reptile sunt: șarpele orb (*Anguis fragilis*), șopârla de câmp (*Lacerta agilis*), șopârla verde (*Lacerta muralis*), șarpele de casă (*Natrix natrix*), șarpele de apă (*Pelias aquatis*).

Păsările sunt reprezentate de: porumbelul sălbatic (*Columba oenas*), mierla (*Turdus mierula*), gaița (*Garrulus*), buha (*Bubo bubo*), fazanul (*Phasianus colchicus*), șoimul rândunelelor (*Falco subbuteo*), ciocârlia (*Calandrella*), coțofana (*Pica pica*), vrabia (*Passer domestica*), privighetoarea (*Luscinia megarhynchos*), cucul (*Cuculus canorus*), barza (*Ciconia*) etc.

Cele mai întâlnite mamifere sunt: lupul (*Canis lupus*), ursul (*Ursus arctos*), mistrețul (*Sus scrofa*), vulpea (*Vulpes vulpes*), iepurele (*Lepus europaeus*), ariciul (*Erinaceus*), căprioara (*Capreolus*), veverița (*Sciurus vulgaris*), viezurele (*Moles taxus*), dihorul (*Putorius putorius*), nevăstuica (*Mustela nivalis*).

Ichtiofauna râului Târnavă Mică cuprinde următoarele specii: scobar (*Chondrostoma nasus*), cleanul (*Leuciscus cephalus*), mreana (*Barbus barbus*), crap (*Cyprinus carpio*), biban (*Perca fluviatilis*).

În paleoliticul târziu și mijlociu, când omul a trecut de la vânătoare la cultura plantelor și creșterea animalelor, acum 12000-10000 ani î. Chs., s-au răspândit pe meleagurile noastre: porcul (*Sus scrofa domesticus*), capra (*Capra hircus*).

Dezvoltarea faunei a fost favorizată în trecut atât de factorii geoeologici cât și de evoluția economică a comunităților umane, care prin ocupațiile și perfecționările uneltelor au avut consecințe și asupra dezvoltării faunei din bazinul mijlociu al Târnavei Mici, rupând echilibrul natural dintre mediu și faună.

1.5. Solurile

În cazul comunei Bălăușeri, unitățile de soluri separate fac parte din următoarele tipuri și subtipuri de sol:

- preluvosoluri.....4,79 %
- preluvosol tipic stagnogleizat.....4,78 %
- luvosoluri.....6,23 %
- stagnosoluri.....5,41 %
- faeoziomuri.....14,49 %
- aluviosoluri.....32,47 %
- aluviosol coluvic.....6,83 %
- gleiosoluri.....1,99 %
- regosoluri.....19,02 %
- alte terenuri.....cca 4,0 %

Din totalitatea solurilor peste 32% sunt afectate de eroziune, iar dacă raportăm solurile erodate la terenurile situate pe versanți, rezultă că 61,5% din solurile de pe versanți sunt afectate mai mult sau mai puțin de eroziune. Peste 14% din soluri sunt afectate de eroziune excesivă, combinată cu alunecări și surpări, astfel că practic sunt neutilizabile pentru producția agricolă. Ponderea cea mai mare o au aluviosolurile care reprezintă 32,47% din total, urmate de regosoluri cu 19%.

1.6. Resurse antropice

Spre deosebire de resursele naturale, resursele antropice au luat naștere prin eforturile și creația umană, și reprezintă o îmbinare de elemente tehnice, culturale și economice care se integrează armonios în natură și în peisajele locale din care fac parte.

Create de om în principal în scop recreativ, multe dintre punctele antropice au căpătat această funcție turistică în timp, ele având inițial alte atribuții, precum economice, culturale sau sociale.

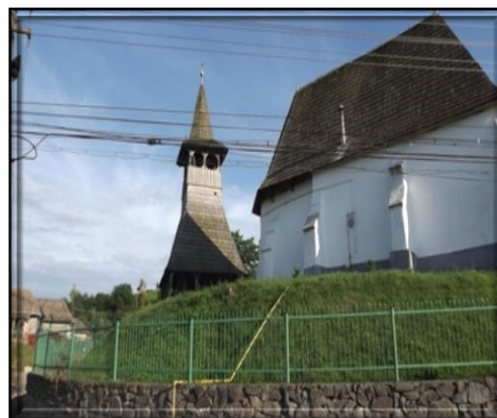
Monumente de arhitectură și artă

Lista monumentelor aflate în patrimoniul construit și patrimoniul arheologic, identificate pe teritoriul comunei Bălăușeri:

	Cod LMI 2004	Denumire	Locație	Datare
1.	MS-II-a-A-15588	Ansamblul bisericii reformate	Sat Agrișteu	sec. XIII -XVIII
2.	MS-II-a-A-15625	Ansamblul castelului	Sat Chendu	înc. sec. XIX

3.	MS-II-m-A-15664	Biserica romano-catolică	Sat Dumitrești	sec. XVII -XVII
4.	MS-II-a-A-15674	Ansamblul bisericii evanghelice fortificate	Sat Filitelnic	sec. XV -XVIII
5.	MS-II-a-B-15803	Ansamblul bisericii evanghelice fortificate	Sat Senereuș	sec. XVI -XIX

Biserica reformată din Agrișteu construită în secolul al XIII-lea, una dintre cele mai vechi construcții din microregiune, *Biserica de lemn* este declarată monument istoric. Despre ea cu privire la epoca medie nu găsim nimic în documente, dar vorbește biserica însuși, care a fost construită cel mai târziu în perioada gotică. Sanctuarul are forma de sfert sferic, la care mai târziu a fost anexată o boltă sub formă de semicerc. Mai târziu, în perioada gotică, au fost construiți pilonii externi de susținere. Nu este exclus ca primele construcții să dateze din perioada romanică (Kovács: *Magyar ref. templomok*. I. 203-204), pentru că au construit sași, care s-au mutat la Filitelnic și au dus cu ei și clopotul din evul mediu. În 1670 predicatorul reformat zicea că dijma a fost adunată de preotul sas lutheran (Fabini). Din 1721 biserica are tavan casetat. În evul mediu, în timpul reformației, populația catolică maghiară a devenit reformată împreună cu biserica lor. În sec. al XVIII-lea este filie a parohiei Bălăușeri, iar mai târziu devine reformată la începutul secolului XX. (Benkő J.: *Transsilvania*. II.188.; *Helységnevtár*.1913).(<http://www.e-primarii.ro/primaria-balauseri/biserici.php?id=15>)

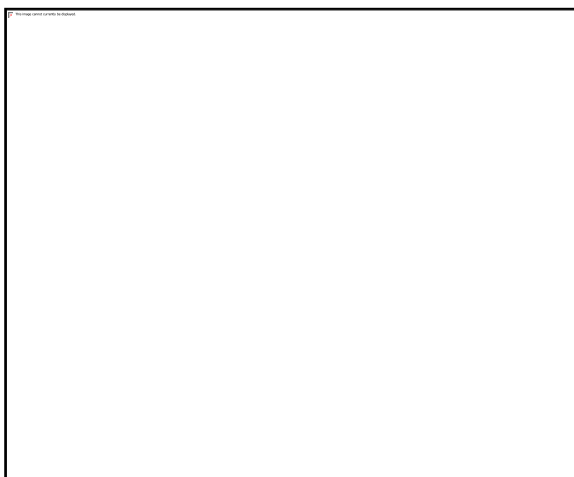
Clădirea **bisericii evanghelice la Senereuș** ridicată în secolul al XV-lea (de tip fortăreață), păstrează încă amintirea populației de etnie sasă.

Biserica în stil gotic de la Senereuș a suferit numeroase modificări de-a lungul vremii. Incinta fortificată mai păstrează un singur rând de fortificații alcătuită din zidul propriu-zis, două turnuri de tip coajă și un turn cu drum de strajă sau turnul cu clopot. Altarul bisericii a fost dus în Germania, locul său fiind luat de altarul de la Filitelnic-satul vecin. Se mai păstrează încă clopotele originale din secolul al XV.-lea.

Biserica catolică de la Dumitreni, unde anual, în luna august la altarul Sf. Maria are loc pelerinajul confesiunii catolice. Date despre biserică din evul mediu nu găsim, multe ne spune însă denumirea localității; se presupune că aceasta a fost construită din stimă pentru Szent Demeter și ar fi fost sfințită încă din 1436. Caracteristicile construcției sunt legate de această perioadă cum a constatat și Orbán Balázs (i.m. I.157). După părerea lui Orbán Balázs este una dintre bisericile cele mai bine păstrate de stil gotic, o biserică bine conservată pe care apar și vestigii din perioada de trecere spre stilul romanic.

Unii o consideră printre cele mai vechi biserici care au fost construite după retragerea lui Gyula și a primit numele după sfinții din biserica răsăriteană ca și Szent Demeter. Predominând elementele stilului gotic târziu la toate capitoarele de construcții (ferestrele, sanctuarul, arcul de triumf, crucea, turnurile, bolta), se poate spune că biserica datează din evul mediu. După unele documente au fost recunoscuți apostolii Sf. Petru și Paul pe un fragment de pictură pe zidul bisericii din secolul al XV-lea (Dávid L.: *A középkori Udvarhelysék*. 333).

Cu totul original este turnul bisericii, sub care se face intrarea în biserică, pe o poartă având rama din piatră, ce reprezintă elementele stilului gotic târziu și stilului romanic. Deasupra porții se află un cap de cerb (simbolul evanghelistului Sf. Lucaciu), iar la stânga și la dreapta se află câte un pahar ornamentat cu cruce.

Între anii 1795-1799 bolta simplă a bisericii a fost schimbată cu boltă de plasă. În anul 1802 în urma unui cutremur, care a provocat stricăciuni însemnate (reparațiile au avut loc numai în anul 1830), biserica a fost reînnoită aproape în totalitate. Pe altarul cu aripi din anul 1558 este reprezentat Isus Cristos cu durere în compania a doi îngeri. Mai târziu acest altar ajunge la biserica lutherană din Sibiu.

În urma lucrărilor de fortificație din secolul al XVI-lea a fost ridicat un zid sub formă de cerc la care intrarea se făcea din partea vestică, care ulterior a fost zidită. În partea nord-estică turnul de pază se ridica din zid, iar în sud-vest rolul de pază îl avea un bastion. Mai târziu și turnul de pază din nord-est a fost transformat în bastion.

Obiectele antice ale bisericii sunt următoarele: intrarea principală făcută din piatră cioplită în stil gotic; Icoana înălțării Maicii Domnului, care după constatarea specialiștilor este creația lui Maulbertsch (circa din anul 1750); baptizatorul din piatră; crucea de procesiune din epoca barocă; monstrația făcută în stil gotic (în sec. XIV); cripta, care se află sub sanctuarul bisericii, în partea stângă. Pe peretele ei este o inscripție din anul 1618, referitoare la familia primului căpitan al județului Odorhei (Udvarhelyszék).

Biserica lutherană de la Filitelnic a fost construită în secolul XV-XVIII. Altarul a fost mutat în biserica fortificată de la Senereuș, nava principală a bisericii fiind practic goală și într-o stare avansată de degradare. O parte din acoperișul bisericii este prăbușit.

1.7. Arii protejate

Rețeaua "Natura 2000" reprezintă principalul instrument al Uniunii Europene pentru conservarea naturii în statele membre. Natura 2000 reprezintă o rețea de zone desemnate de pe teritoriul Uniunii Europene în cadrul căreia sunt conservate specii și habitate vulnerabile la nivelul întregului continent.

Lista siturilor Natura 2000 cuprinde ariile de protecție specială avifaunistică (SPA) și siturile de importanță comunitară (SCI) ce aparțin rețelei ecologice Natura 2000 în România, încadrate în cele cinci ecoregiuni (bioregiuni) existente pe teritoriul țării: alpină, continentală, panonică, pontică și stepică.

Programul Natura 2000 are la bază două Directive ale Uniunii Europene denumite generic Directiva Păsări și Directiva Habitate, directive transpuse în legislația națională prin OUG nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei și faunei sălbatice.

Situri de Importanță Comunitară (SCI) sunt constituite conform *Directivei Habitate* a Uniunii Europene, parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România.

Arii de Protecție Specială Avifaunistică (SPA) sunt constituite conform *Directivei Păsări* a Uniunii Europene, parte integrantă a rețelei ecologice europene Natura 2000 în România.

Obiectivul principal al rețelei Europene de zone protejate NATURA 2000 - desemnate pe baza *Directivei Păsări* respectiv *Directivei Habitate* - este ca aceste zone să asigure pe termen lung „statutul de conservare favorabilă” a speciilor pentru fiecare sit în parte care a fost desemnat.

Importanța rețelei Natura 2000 în județul Mureș constă în faptul că prin aceste situri se asigură protejarea celor mai importante specii din flora și fauna sălbatică a județului.

Pe lângă asta, siturile Natura 2000 reprezintă adevărate zone de management durabil, în care activitățile umane trebuie desfășurate astfel încât să nu dăuneze capitalului natural. Impactul uman ca factor negativ apare în mod deosebit în practicarea agriculturii pe parcele mari, exploatării forestiere și construcțiile necontrolate, care pentru zona noastră nu este caracteristic. Peisajul are un aspect mozaicat, cu păduri de foioase, pajiști semi-naturale și terenuri agricole extensive. În această zonă a rămas relativ mare suprafața împădurită și pășunile, nefiind transformate în terenuri arabile. Ecosistemul original a rămas în mare parte neschimbată, nu au fost folosite chimicale în cantități dăunătoare.

Din punct de vedere social, rețeaua Natura 2000 are o funcție recreativ – turistică, care poate fi exploatată de comunitățile locale prin dezvoltarea turismului. Mediul natural ferit de diferite contaminări are importanță deosebită în protejarea sănătății și în reabilitarea sănătății populației.

Pe teritoriul comunei Bălăușeri se întinde Situl Natura 2000 SPA “ROSPA0028 Dealurile Târnavelor – Valea Nirajului” cu importanță majoră, și cu o pondere mult mai mică Situl ROSCI0186 Pădurile de stejar pufos de pe Târnavă Mare. Ponderea suprafețelor, care sunt incluse în Situl ROSPA0028 Dealurile Târnavelor-Valea Nirajului este de **16% în comuna Bălăușeri.**

În ceea ce privește valorificarea moștenirii culturale sau arhitecturale locale se constată următoarele deficiențe:

- Resurse naturale bogate;
- Resursele antropice de interes turistic nu sunt suficient semnalizate și promovate;
- Nu se derulează activități semnificative de promovare a meșteșugurilor tradiționale, a obiceiurilor și tradițiilor sau a altor valori locale;
- Sunt puține studii privind moștenirea culturală, naturală sau arhitecturală locală.

Direcții posibile de acțiune

- Valorificarea reurselor naturale;
- Semnalizarea resurselor antropice de interes turistic;
- Promovarea meșteșugurilor tradiționale, a obiceiurilor și tradițiilor sau a altor valori locale;
- Elaborarea unor studii privind moștenirea culturală, naturală sau arhitecturală locală;
- Introducerea obiectivelor de patrimoniu local în circuitul turistic județean.

2. Demografie și forța de muncă

2.1. Evoluția populației / caracteristici demografice

Pentru a evidenția o evoluție semnificativă a populației, este necesară prezentarea mărimii absolute a populației pentru un interval de timp suficient de îndelungat. Conform datelor statistice obținute de la Institutul Național de Statistică, în anul 1992 numărul de locuitori era 5440, din care 2715 bărbați și 2725 femei.

Tabelul nr.4. Evoluția populației după domiciliu în comuna Bălăușeri pentru anii 1992-2011

An	1992	1996	2001	2006	2011
Total	5440	5349	5397	5427	5333
Masculin	2715	2619	2635	2657	2620
Feminin	2725	2730	2762	2770	2713

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

În anul 1996 se înregistrează o scădere a numărului de locuitori din comună cu 91 de persoane față de anul 1992. La ultimul recensământ al populației din România, în anul 2011 la nivelul comunei a fost înregistrat un număr de 5333 de locuitori după domiciliu, din care 2620 de sex masculin și 2713 de sex feminin.

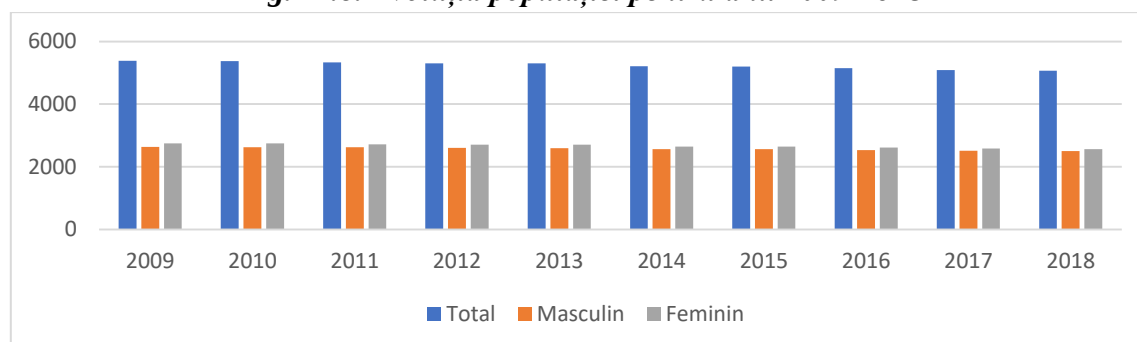
Tabelul nr.5. Numărul populației după domiciliu

An	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total	5382	5369	5333	5305	5302	5208	5203	5143	5090	5066
Masculin	2634	2624	2620	2604	2594	2564	2559	2535	2512	2505
Feminin	2748	2745	2713	2701	2708	2644	2644	2608	2578	2561

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Potrivit datelor INS, în anul 2018 numărul populației după domiciliu în comuna Bălăușeri a fost de 5066, din care 2505 erau bărbați și 2561 femei.

Fig. nr.6. Evoluția populației pentru anii 2009-2018

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

În conformitate cu datele statistice menționate anterior, se conturează o evoluție a populației în continuă scădere.

Un factor primordial care are o influență majoră asupra dinamicii populației este mișcarea naturală (caracterizată prin natalitate, mortalitate, nupțialitate și divorțialitate) și mișcarea migratorie. Conform definiției INS, sporul natural reprezintă diferența dintre numărul născuților-vii și numărul persoanelor decedate în anul de referință.

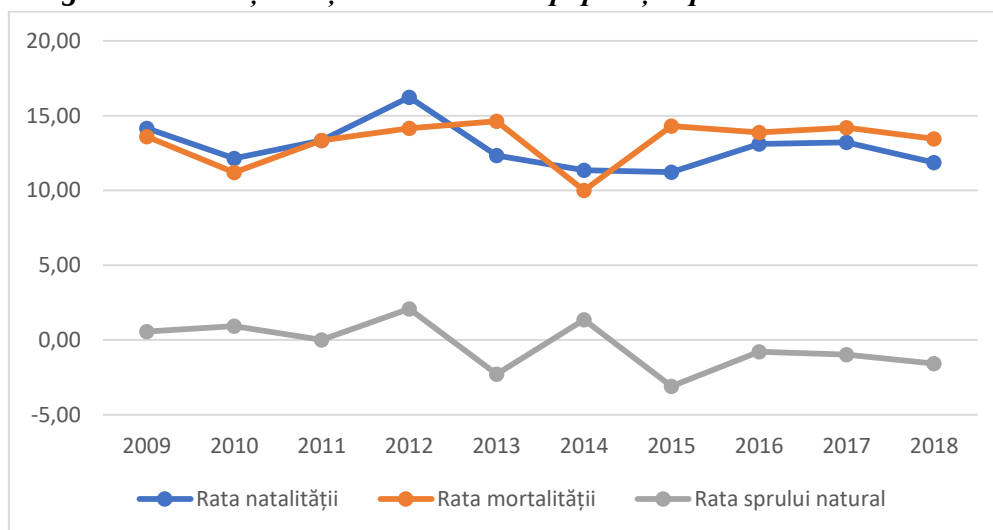
Tabelul nr.6. Evoluția sporului natural a populației pentru anii 2009-2018

An	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Număr născuți vii	76	65	71	86	65	59	58	67	67	60
Număr decedați	73	60	71	75	77	52	74	71	72	68
Număr decedați sub 1 an	0	0	2	3	0	1	2	3	1	0
Spor natural	3	5	0	11	-12	7	-16	-4	-5	-8

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii pe baza datelor furnizate de INS

Conform datelor statistice de la INS, nivelului sporului natural oscilează între valorile absolute [-16,11], astfel sporul natural a înregistrat cel mai scăzut nivel în anul 2015, respectiv -16 (numărul nașterilor a fost depășit de numărul deceselor la nivelul comunei), iar cel mai ridicat nivel a fost înregistrat în anul 2012, respectiv 11. O creștere sau scădere bruscă într-un interval de timp relativ scurt (10 ani) reprezintă un grad ridicat de instabilitate din punct de vedere al evoluției numărului de populație.

Fig. nr.7. Evoluția mișcării naturale a populației pentru anii 2009-2018

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor furnizate de INS

În perioada analizată (anii 2009-2018) **rata de natalitate** la nivelul comunei depășește 11,0 ‰ în fiecare an, prin urmare la 1000 de locuitori revin peste 11 născuți vii anual.

Rata mortalității reprezintă numărul deceselor înregistrate într-un an la 1000 de locuitori. La nivelul comunei Bălăușeri acest indicator depășește rata natalității în anii 2013, 2015, 2016, 2017 și 2018 astfel rezultând o rată a sporului natural negativă în anii respectivi. Rata mortalității în comună a fost de 13,59‰ în anul 2009, 10,01 ‰ în anul 2014 și 13,45‰ în anul 2018.

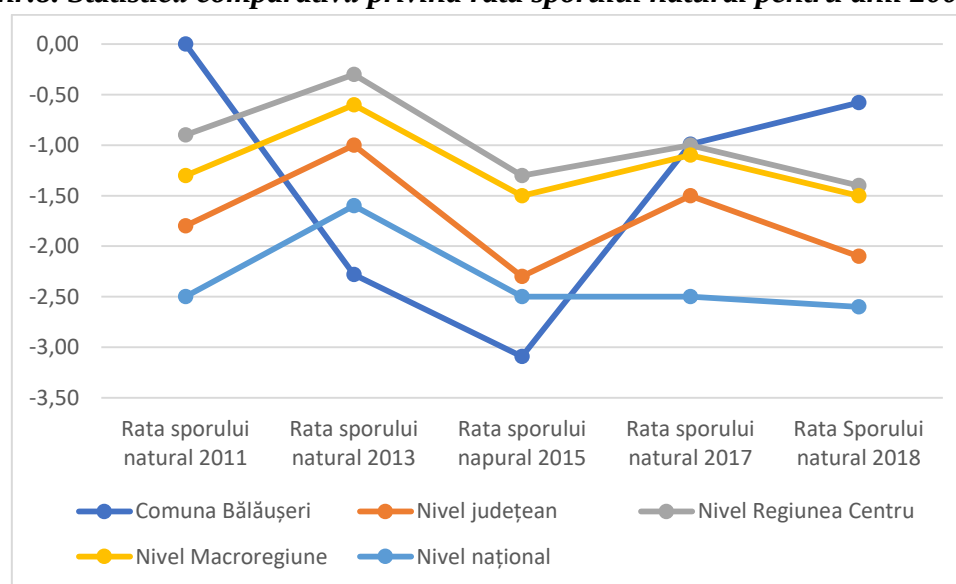
Tabelul nr.7. Evoluția ratei mortalității infantile pentru anii 2009-2018

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0,00	0,00	28,17	34,88	0,00	16,95	34,48	44,78	14,93	0,00

Sursa: Calcule proprii bazate pe datele INS

Rata mortalității infantile exprimă numărul copiilor decedați în vârstă sub un an la 1000 de născuți vii, în acest fel, în perioada analizată cea mai ridicată valoare al acestui indicator a fost înregistrată în anul 2016 (44,78‰), adică au fost înregistrate 3 decese (valoare absolută) pentru copii sub vârsta de un an, iar pentru anii 2009, 2010, 2013, 2015 și 2018 valoarea indicatorului a fost 0,0‰.

Fig. nr.8. Statistică comparativă privind rata sporului natural pentru anii 2009-2018

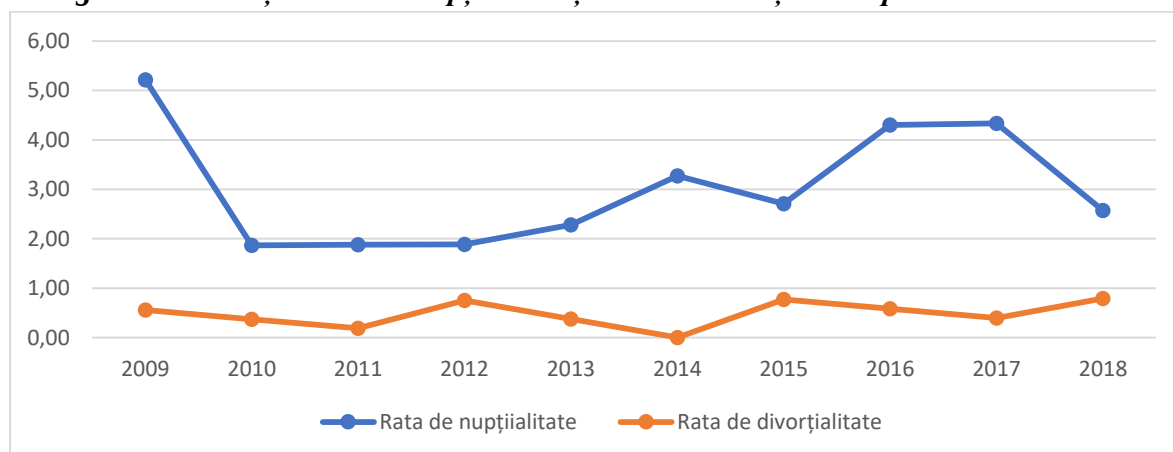

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii bazate pe datele INS

Rata sporului natural, conform INS, arată diferența algebrică între rata natalității și rata mortalității generale a populației. La nivelul comunei acest indicator înregistrează valori apropiate ratei sporului natural la nivel de județ, regiune, macroregiune și național. Pe parcursul întregii perioade analizate (2009-2018), la nivel județean, regiune, macroregiune și național rata sporului natural a înregistrat valori negative, iar la nivelul comunei doar în anul 2011 s-a înregistrat o valoare mai ridicată, decât la nivelurile comparate, respectiv 0,00 ‰.

În anul 2018 s-au înregistrat 13 de căsătorii la nivelul comunei, rezultând o **rată de nupțialitate** 2,57 ‰, fiind o valoare mai scăzută comparativ cu anul 2017, când valoarea acestui indicator a fost de 4,34 ‰. Conform bazei de date statistice INS, în anul 2009 numărul divorțurilor a fost de 3, rezultând o valoare a **ratei de divorțialitate** de 0,56 ‰. Comparativ cu anii din perioada analizată, în anul 2014 s-a înregistrat cea mai scăzută valoare pentru acest indicator (0,00 ‰), reprezentând un număr de 0 de divorțuri.

Fig. nr. 9. Evoluția ratei de nupțialitate și ratei de divorțialitate pentru anii 2009-2018

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii bazate pe datele INS

Prin urmare, mișcarea naturală a populației a avut o influență negativă asupra dinamicii acesteia, devenind un factor cu o influență semnificativă asupra scăderii continue a numărului de locuitori din comună.

Tabelul nr.8. Mișcarea migratorie a populației în comuna Bălăușeri

An	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Emigrați definitiv	0	2	3	1	2	5	0	3	1	2
Imigrați definitiv	1	1	2	0	1	1	2	0	2	1
Număr emigranți definitiv pe județ	268	222	376	299	339	254	278	435	415	511
Număr imigranți definitiv pe județ	206	162	131	137	114	111	144	208	195	201

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Conform bazei de date statistice INS, la nivelul comunei Bălăușeri din punct de vedere al numărului de emigranți și imigranți nu se constată o evoluție semnificativă, în perioada analizată valoarea absolută a acestora fiind neînsemnată față de valorile înregistrate la nivel

judetean. În consecință, **mișcarea migratorie** a populației nu influențează creșterea sau scăderea demografică a comunei.

Densitatea populației

Populația și teritoriul sunt două componente ale mediului geografic legate organic. Pentru o populație dată teritoriul înseamnă condiții de viață, îmbrăcând diferite semnificații: spațiu de hrană, spațiu de transport, sursă de materii prime și, desigur, suprafață de locuit. Densitatea populației este rezultatul unor condiții istorice, economice și sociale date și totodată un factor care contribuie la explicarea multor probleme de același gen. În virtutea unor împrejurări, populația unei țări cunoaște o anumită repartizare geografică care este în continuă schimbare, grație fluxurilor migratorii și proceselor demografice care au loc în cadrul fiecărei unități teritorial-administrative.

Densitatea este expresia răspândirii populației în teritoriu și reflectă gradul sau intensitatea populării acestuia. Desfășurarea normală a vieții sociale și economice într-un teritoriu nu poate avea loc dacă efectivul și densitatea populației n-au atins un prag minim. Densitatea populației este, așadar, una din condițiile vieții materiale. Ca urmare, analiza densității populației sub cele mai variate aspecte prezintă nu numai interes demografic, ci și social economic, fiind legată de strategia dezvoltării, atât la nivel macroeconomic cât și în profil teritorial.¹

Tabelul nr.9. Densitatea populației în comuna Bălăușeri

An	2011	2018
Densitatea populației (loc/km ²)	124	129

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

În perioada analizată, respectiv între anii 2011-2018, la nivelul comunei Bălăușeri, densitatea populației a înregistrat o creștere, ajungând de la 124 locuitori/km² la 129 locuitori/km². Această creștere a densității populației poate fi datorată și scăderii numărului populației.

Structura populației

Gruparea populației după diverse caracteristici micșorează progresiv gradul de eterogenitate, permite definirea legităților care guvernează evoluția demografică, favorizează studierea legăturilor interne și condiționarea socio-economică a fenomenelor și proceselor demografice. În același timp cunoașterea populației la diferite momente este o necesitate impusă de prerogativele conducerii economice, servește fundamentării strategiei dezvoltării economico-sociale.²

Tabelul nr. Repartiția locuitorilor comunei Bălăușeri în funcție de etnie (RPL 2011)

¹ Constantin Vert, *Geografia populației teorie și metodologie*, Editura Mirton, Timișoara, 2001, pg. 49

² *idem.*, pg. 89

	Romani	Maghiari	Romi	Germani	Italiani	Informatie nedisponibila
Număr persoane	835	3174	662	10	3	205
%	17,08	64,92	13,54	0,20	0,06	4,19

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Majoritatea locuitorilor sunt maghiari (64,92%). Principalele minorități sunt cele de români (17,08%) și romi (13,54%). Pentru 4,19% din populație nu este cunoscută apartenența etnică.

Tabelul nr.10. Populația stabilă după principalele religii (RPL 2011)

	Ortodoxa	Romano- catolica	Reformată	Penticostala	Greco- catolica	Adventista de ziua a mărilor	Unitariana	Martorii lui Iehova	Evanghelia lutherana	Fara religie	Informatie nedisponibil
Număr persoane	1101	708	2571	78	81	47	29	35	7	20	208
%	22,52	14,48	52,59	1,60	1,66	0,96	0,59	0,72	0,14	0,41	4,25

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor INS

Din punct de vedere confesional majoritatea locuitorilor sunt reformati (52,59%), dar există și minorități de ortodocși (22,52%), romano-catolici (14,48%), greco-catolici (1,66%) și penticostali (1,6%). Pentru 4,25% din populație nu este cunoscută apartenența confesională.

Structura demografică

Conform recensământului populației din România în anul 2011 numărul de locuitori al comunei s-a distribuit în felul următor:

Tabelul nr.11. Evoluția structurii populației pe categorii de vârstă

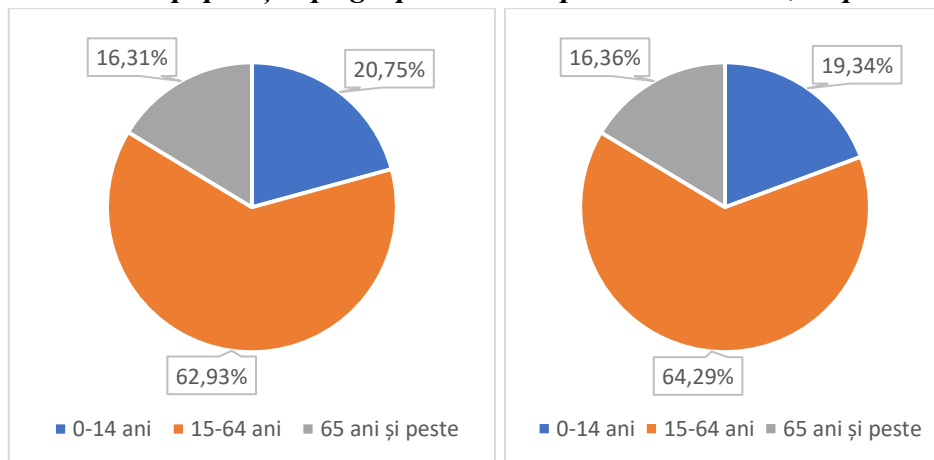
Grupe	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
0-14 ani	1117	1094	1061	1049	1047	1008	1004	983	969	980
15-64 ani	3387	3415	3425	3416	3432	3378	3367	3331	3291	3257
65 ≤ ani	878	860	847	840	823	822	832	829	830	829
0-14 ani %	20,75	20,38	19,89	19,77	19,75	19,35	19,30	19,11	19,04	19,34
15-64 ani %	62,93	63,61	64,22	64,39	64,73	64,86	64,71	64,77	64,66	64,29
65 ≤ %	16,31	16,02	15,88	15,83	15,52	15,78	15,99	16,12	16,31	16,36

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii

Potrivit datelor statistice în anul 2009 numărul populației cu vârsta cuprinsă între 0-14 ani a fost 1117, astfel reprezenta 20,75 %, iar în anul 2018 numărul locuitorilor din aceeași categorie de vârstă a scăzut cu 137 de persoane, reprezentând 19,34 % din totalul populației. În anul 2009 numărul populației care se încadra în categoria de vârstă cuprinsă între 15-64 de ani reprezenta 62,93 % din totalul populației, numărul locuitorilor din respectiva categorie de vârstă fiind de

3387 de persoane. Până în anul 2018 populația din aceeași categorie de vârstă a scăzut cu 130 de persoane, constituind 64,29 % din totalul populației.

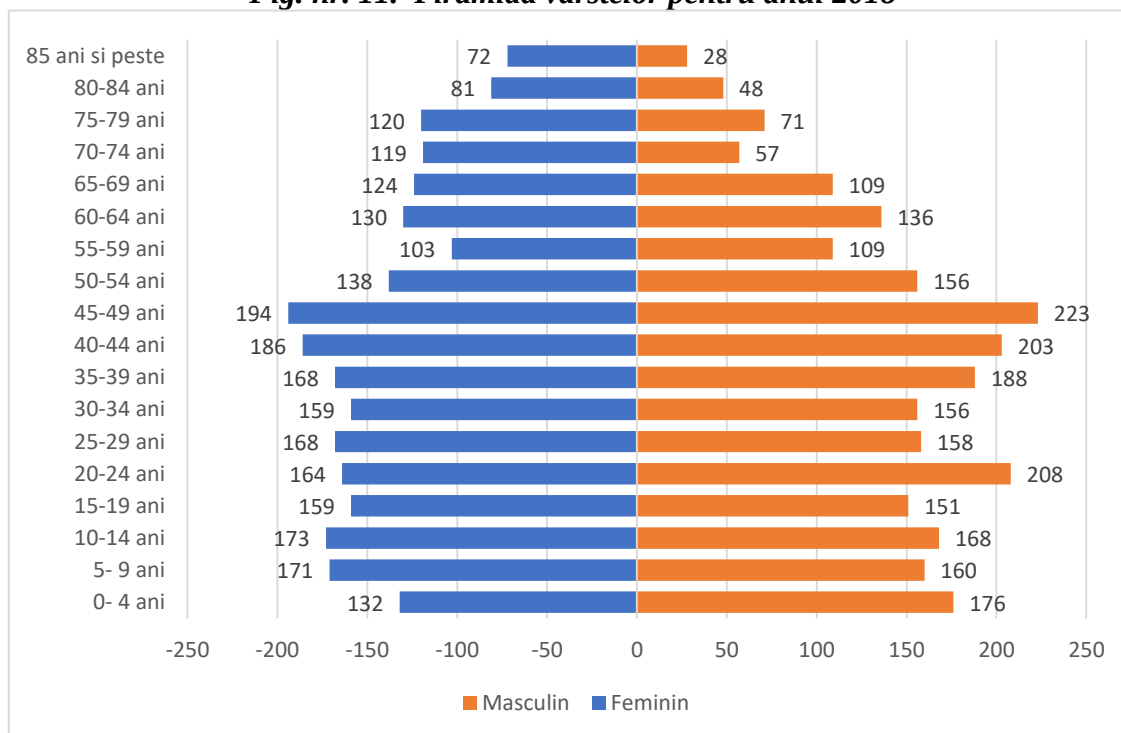
Fig. nr.10. Structura populației pe grupe de vârstă pentru anul 2009, respectiv anul 2018

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii

La începutul perioadei analizate (anul 2009), populația cu vârsta de 65 de ani și peste, la nivelul comunei Bălăușeri reprezenta 16,31% din totalul populației, iar în anul 2018 numărul populației din aceeași categorie de vârstă a ajuns la 829 de persoane (16,36%).

Fig. nr. 11. Piramida vârstelor pentru anul 2018

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Coeficientul îmbătrânirii demografice exprimă numărul de bătrâni ce revin la 100 de tineri. Dacă acest indicator depășește valoarea relativă de 42%, rezultă o tendință de îmbătrânire a

populației. Potrivit celor menționate anterior, în perioada analizată la nivelul comunei observăm o tendință accentuată de îmbătrânire a populației.

Tabelul nr.12. Evoluția coeficientului de îmbătrânire și îmbătrânirii demografice a populației

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Rata de dependentă demografică ‰	589,02	572,18	557,08	552,99	544,87	541,74	545,29	543,98	546,64	555,42
Raportul de dependentă al tinerilor ‰	731,00	733,47	749,49	755,03	750,52	762,52	789,47	824,68	843,03	848,84

Sursa: Calcule proprii bazate pe datele INS

Raportul de dependență demografică este raportul dintre numărul persoanelor de vârstă "dependentă" (persoane sub 15 ani și de peste 64 ani) și populația în vârstă de muncă (15-64 ani), exprimat la 1000 de persoane. Acest indicator înregistrează o tendință de creștere, ceea ce semnifică faptul că presiunea exercitată de populația inactivă asupra populației active este în continuă creștere. La începutul perioadei analizate, la 1000 de persoane cu vârsta cuprinsă între 15-64 ani îi reveneau aproximativ 589 de persoane tinere (vârsta cuprinsă între 0-14 ani) și persoane vârstnice (vârsta de 65 de ani și peste), iar la sfârșitul perioadei studiate, acest indicator a scăzut, astfel la 1000 de persoane active îi reveneau 555 de persoane inactive.

Tabelul nr.13. Evoluția structurii populației în funcție de sex

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Feminin %	51,06	51,13	50,87	50,91	51,08	50,77	50,82	50,71	50,65	50,55
Masculin %	48,94	48,87	49,13	49,09	48,92	49,23	49,18	49,29	49,35	49,45

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice și calcule proprii

Analizând datele statistice obținute de la INS privind numărul populației în funcție de sex, putem constata că, deși pe toată perioada analizată numărul populației stabile la nivelul comunei a înregistrat o scădere, evoluția structurii populației pe categorii de sex a rămas aproape aceeași. În anul 2009 procentul populației de sex masculin a fost de 48,94% din totalul populației, iar în anul 2018 a înregistrat o valoare de 49,45%. Diferența dintre valorile celor doi ani mai sus menționate este nesemnificativă cu toate că se observă o tendință în ușoară creștere.

Structura populației după starea civilă

În anul 2011, la nivelul comunei Sângeorgiu de Mureș, 41,32% din populație figura din punct de vedere al stării civile ca necăsătorit(ă), 48,25% din totalul populației stabile era căsătorit(ă), 6,92% și-a pierdut perechea pe parcursul anilor, iar 3,51% a divorțat.

Tabelul nr. 14. Distribuția populației după starea civilă

	POPULAȚIA STABILĂ	TOTAL	STAREA CIVILĂ LEGALĂ					Persoane care trăiesc în uniune consensuală
			Necăsătorit(ă)	Căsătorit(ă)	Văduv(ă)	Divorțat(ă)	Informație nedisponibilă	
Ambele sexe		4889	2202	2050	525	112	-	220
Masculin		2394	1229	1017	88	60	-	110
Feminin		2495	973	1033	437	52	-	110

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Forța de muncă

Tabelul nr.15. Evoluția numărului mediu al salariaților în comuna Bălăușeri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Numărul mediu de salariați	453	434	445	453	460	474	433	436	433	506

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

La nivelul comunei, în anul 2009 au fost angajați cu forme legale 453 de locuitori, numărul acestora ajungând la 506 de salariați la sfârșitul anului 2018. Pe perioada analizată numărul mediu de salariați are o tendință de creștere.

Potrivit datelor statistice din baza de date al Institutului Național de Statistică, în anul 2010, la nivelul comunei Bălăușeri au fost înregistrați 167 de șomeri, iar până la sfârșitul perioadei analizate, adică anul 2019, numărul șomerilor a scăzut considerabil, ajungând la valoarea de 61 de șomeri, din care 37 erau bărbați și 24 erau femei. Această scădere semnificativă se poate datora atât creșterii numărului de locuri de muncă disponibile (din comună, dar și din afara acesteia), cât și dezvoltării infrastructurii din punct de vedere al transportului public rutier.

Tabelul nr.16. Numărul șomerilor înregistrați în comună

	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Numărul total al șomerilor înreg.	167	125	120	103	87	111	62	113	102	61
Masculin	90	71	80	60	56	67	17	81	62	37
Feminin	77	54	40	43	31	44	45	32	40	24

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Tabelul nr.17. Indicele de înnoire a forței de muncă pentru anii 2009-2018

An	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
	961,51	930,89	925,14	901,69	919,47	940,22	958,70	916,37	952,16	950,94

Sursa: Institutul Național de Statistică și calcule proprii bazate pe datele INS

Indicele de înnoire a forței de muncă la nivelul comunei are o valoare de 961,51 % la sfârșitul anului 2009, înregistrând o scădere semnificativă până în anul 2013, când acest indicator a fost de 919,47%. Din anul 2014, până la sfârșitul anului 2018 indicele de înnoire a forței de muncă a înregistrat o oscilație, ajungând aproape la același nivel ca și în anul 2009, respectiv 950,94 %. Valorile menționate al acestui indicator reprezintă că, în anul 2018 la 1000 de persoane adulte peste 15 ani îi revin 950 de persoane, creându-se un deficit de resurse de muncă.

Veniturile populației

În luna decembrie 2013, **câștigul salarial mediu net** la nivelul județului Mureș avea o valoare de 1442 lei/persoană (322,59 euro/pers.³), cu 87 de lei mai ridicat față de luna anterioară, însă cu 72 de lei mai scăzut față de luna de la finalul anului 2012. În tabelul de mai jos putem observa valorile PIB/locuitor și indicile de disparitate ale județului Mureș față de nivelul regional și față de nivelul național.

Câștigul salarial nominal mediu net lunar în județul Mureș în anul 2012 a fost de 1315 lei, puțin mai mic comparativ cu regiunea Centru (1330 RON/lună). Cele mai înalte venituri înregistrează angajații din domeniul producției și furnizării energiei electrice, energie termică, gaze, apă caldă și aer condiționat, 3.221 RON/lună, și angajații în domeniul intermedierei financiare, 2.628 RON/lună. Cele mai mici venituri le revin angajaților din hoteluri și restaurante, 782 RON/lună și angajaților în domeniul activităților de comerț cu ridicata și cu amănuntul, 826 RON/lună⁴.

³ Calculat conform cursului valutar BNR, martie 2014

⁴ Datele Institutului Național de Statistică, <https://statistici.insse.ro/shop/>

Tabel nr.18. Centralizatorul datelor statistice cu privire la demografie, 2011

Indicatori	u.m.	Comuna Bălăușeri	Mureș	România
Densitatea populației	Loc/km ²	129,00	88,53	93,18
Structura pe sexe				
a. masculin	%	49,45	50,91	51,18
b. feminin	%	50,55	49,09	48,82
Structura pe grupe de vârstă				
a. 0-14 ani	%	19,34	15,76	14,79
b. 16-64 ani	%	64,29	67,60	68,94
c. 65 ani și peste	%	16,36	16,64	16,27
Rata de dependență demografică	‰	555,42	479,30	450,41
Raportul de dependență a tinerilor	‰	848,84	1086,41	1142,00
Rata de înlocuire a forței de muncă	‰	950,94	750,70	716,78
Rata natalității	‰	11,87	9,40	9,30
Rata mortalității	‰	13,45	12,00	11,90

Sursă: Calcule proprii după datele INS

Concluzii referitoare la demografie și forța de muncă

- Se poate observa creșterea moderată a numărului locuitorilor dar și adâncirea procesului de îmbătrânire. Rata natalității este mai mare decât la nivel județean sau național;
- Rata de înlocuire a forței de muncă este mai mare decât cel la nivel județean sau național;
- Numărul șomerilor este mic și arată o tendință descrescătoare, dar există șomeri neînregistrați la nivelul comunei;
- Există forță de muncă în comună, însă calificările forței de muncă disponibile nu corespund cu cerințele pieței muncii;
- Veniturile locuitorilor în unele localități sunt mici, există un număr mare de gospodării care trăiesc în sărăcie.

Direcții posibile de acțiune

- Corelarea competențelor formate de școli cu cerințele pieței muncii;
- Revigorarea mediului de afaceri prin susținerea activităților economice de către autoritățile locale;

- Organizarea împreună cu sfera civică a unor programe de formare pentru antreprenori sau pentru potențialii antreprenori din comună.

3. Terenuri și locuințe

3.1. Terenuri. Zonificare teritoriu

Comuna Bălăușeri este alcătuită din 6 sate, respectiv Bălăușeri (atestat documentar în anul 1325), Chendu (atestat documentar în anul 1325), Agrișteu (atestat documentar în anul 1325), Dumitrești (atestat documentar în anul 1436), Filitelnic (atestat documentar în anul 1347) și Senereuș (atestat documentar în anul 1430) cu o suprafață de 5.853,28 ha din care 5.510 ha teren agricol (arabil, livezi, pomi, vii, pășuni, fânețe). Fiecare localitate se situează la o distanță maximă de 8 km față de centrul comunei.

Fig. nr.12 Localizarea comunei Bălăușeri

[https:// https://pe-harta.ro/mures/](https://pe-harta.ro/mures/)

Din suprafața de 5.853,28 hectare, 342,32 hectare reprezintă teren intravilan și 5.510,96 hectare teren extravilan. Din totalitatea suprafeței comunei Bălăușeri terenul intravilan înseamnă un procent de 5,84%. Dintre localitățile comunei, respectiv Chendu și Senereuș se întinde pe o suprafață mai mare. Din punct de vedere a terenului intravilan, pe primele locuri se situează localitatea Bălăușeri și Chendu. Satul Filitelnic dispune de cel mai mic teren intravilan, de 25,71 hectare.

Tabel nr.19. Terenuri pe localități

Localitate	Total (ha)	Intravilan (ha)
Total	5.853,28	342,32
Bălăușeri	776,47	86,43
Chendu	1417,60	85,33
Dumitrești	714,10	43,66
Filitelnic	641,24	25,71
Senereuș	1450,37	45,71
Agrișteu	853,58	55,52

Sursă: Primăria Bălăușeri

Tabel nr.20. Repartiția terenurilor după destinație, anul 2020

Total (ha)	7782
Terenuri agricole (ha)	5500
Terenuri neagricole total (ha)	2282
Păduri și altă vegetație forestieră (ha)	1505
Ocupate cu ape, bălți (ha)	75
Ocupată cu construcții (ha)	247
Căi de comunicații și căi ferate (ha)	31
Terenuri degradate și neproductive (ha)	429

Sursă: Primăria Bălăușeri

3.2. Fondul locativ

Conform bazei de date statistice INS, până la sfârșitul anului 2018 la nivelul comunei existau 1677 de locuințe, din care 1656 erau proprietăți private. Comparativ cu anul 2009, numărul locuințelor a crescut cu 39.

Tabel nr.21. Evoluția numărului de locuințe

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Total	1638	1641	1668	1677	1677	1677	1677	1677	1677	1677
Publică	57	57	21	21	21	21	21	21	21	21
Privată	1581	1584	1647	1656	1656	1656	1656	1656	1656	1656

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

În perioada analizată, potrivit datelor statistice ale INS, cel mai mare număr de locuințe terminate până la sfârșitul anului, la nivelul comunei s-a înregistrat în anul 2012, când au fost înregistrate 9 locuințe terminate. Cel mai scăzut număr înregistrat, din punct de vedere al locuințelor terminate, a fost în perioada anilor 2013-2018, când nu s-a finalizat nicio locuință.

Tabelul nr.22. Numărul locuințelor terminate

Număr locuințe terminate	2009	2010	2011	2012
Total	2	3	1	9
Din fonduri private	2	3	1	9
Din care: din fondurile populației	2	3	1	9

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

Odată cu creșterea numărului de locuințe terminate, identificăm și o creștere a suprafeței locuibile existente la nivelul comunei. Dacă în anul 2009, totalul de suprafață locuibilă a fost de 69678 m² arie desfășurată, până la sfârșitul anului 2018 acest număr a crescut cu 7750 m², ajungând la 77428 m² arie desfășurată.

Tabelul nr.23. Evoluția suprafeței locuibile existente la nivelul comunei (m² arie desfășurată)

Suprafața locuibilă existentă	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Total	69678	70096	76551	77428	77428	77428	77428	77428	77428	77428
Proprietate publică	1987	1987	988	988	988	988	988	988	988	988
Proprietate privată	67691	68109	75563	76440	76440	76440	76440	76440	76440	76440

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

În comuna Bălăușeri există spații verzi pe o suprafață de 105 mp, care se distribuie pe localități în felul următor:

➤ Bălăușeri	20mp
➤ Agrișteu	10mp
➤ Filitelnic	20mp
➤ Chendu	30mp
➤ Dumitreni	15mp
➤ Senereuș	10mp

Concluzii referitoare la terenuri și locuințe

- În ultimii ani a crescut numărul de locuințe mai ales datorită apropierii localității Bălăușeri de municipiul Târgu Mureș și s-au îmbunătățit condițiile de locuire;
- S-a păstrat încă aspectul tradițional al localităților aparținătoare comunei Bălăușeri;
- Ar fi nevoie de înființarea spațiilor verzi.

Direcții posibile de acțiune

- Este nevoie de păstrarea aspectului rural al localităților, reînnoirea Regulamentului Urbanistic Local;
- Ar fi nevoie de motivarea locuitorilor comunei în vederea înființării a cât mai multe zone verzi, grădini de flori, etc., pentru îmbunătățirea aspectului localității.

4. Infrastructură

4.1. Drumuri

Comuna este situată la intersecția drumurilor DN 13A, DN 13B și DJ 142. Drumul E60 leagă comuna Bălăușeri cu Târgu Mureș și Sovata. Drumul comunal DC48 traversează localitățile Senereuș, Filitelnic și Dumitreni. Lungimea drumului național în localitățile comunei: în Chendu 3 km, în Bălăușeri 1,5 km. Lungimea drumului județean în Bălăușeri este de 1,5 km. Lungimea drumului comunal în Senereuș este de 10 km, în Filitelnic 1,8 km și 4,2 km în Dumitreni.

Fig. nr.13. Drum asfaltat între Agrișteu și Filitelnic

<https://e-nepujsag.ro/articles/leaszfaltozz%C3%A1k-k%C3%B6zs%C3%A9gi-utakat>

Există un singur pod de dimensiune mai mare, care leagă localitatea Bălăușeri cu Senereuș. Starea actuală a acestui pod necesită o expertiză cât mai urgentă.

Tabel nr.24. Centralizarea situației drumurilor în comuna Bălăușeri

Tipul drumului	Lungimea (km)	Asfaltat/Pietruit
DN	8,625	asfalt
DJ	4,36	asfalt
DC	18,639	asfalt

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

4.2. Alimentare cu apă și canalizare

Aprovizionarea cu apă potabilă reprezintă un indice important în aprecierea calității vieții și asigurării unui mod sănătos de viață.

Apa potabilă în fiecare localitate este asigurată în regim propriu din fântâni. Localitățile comunei Bălăușeri nu sunt racordate la rețeaua de canalizare. Apele menajere sunt împrăștiate

în incinta gospodăriilor sau canalizate către șanțurile pe lângă drumurile publice, o parte din acestea, infiltrându-se în sol. Apele pluviale sunt colectate în rigote deschise și devărsate în zonele mai joase, ajungând în emisarii.

În anul 2012 a fost depus un proiect complex pentru realizarea rețelei de apă potabilă și canalizare pentru localitățile Bălăușeri și Chendu. Proiectul declarant eligibil a rămas fără finanțare, fiind trecut pe lista de așteptare.

Înființarea rețelei de apă potabilă nu s-a realizat, numai rețeaua de canalizare în Chendu și Bălăușeri este în curs de execuție, acestea fiind finanțate prin PNDL, respectiv AFIR. Stația de epurare ape uzate este în curs de execuție, fiind finanțată prin FEADR în cadrul proiectului CONSTRUIRE REȚEA DE CANALIZARE ȘI STAȚIE DE EPURARE ÎN LOCALITATEA BĂLĂUȘERI, JUDEȚUL MUREȘ.

4.3. Gestionarea deșeurilor

Colectarea deșeurilor menajere la nivelul întregului teritoriu administrativ al comunei Bălăușeri se realizează prin asocierea **S.C. SYLEVI S.R.L. SALUBRISERV – SC BRAI CATA SRL**.

În domeniul gestiunii deșeurilor autoritățile administrației locale au următoarele obligații:

- asigură implementarea el nivel local a obligațiilor privind gestionarea deșeurilor asumate de România;
- urmăresc și asigură îndeplinirea prevederilor din planurile regionale și județene de gestionare a deșeurilor, se vor respecta prevederile HG nr. 1470/2004 privind aprobarea Strategiei naționale de gestionare a deșeurilor și Planului național de gestionare a deșeurilor, prevederile OM nr. 1364/2006 pentru aprobarea planurilor regionale de gestionare a deșeurilor, și prevederile Planului Județean Mureș de gestiune a Deșeurilor;
- elaborează strategii și programe proprii pentru gestionarea deșeurilor;
- hotărăsc asocierea cu alte autorități ale administrației publice locale pentru realizarea unor servicii de interes public privind gestionarea deșeurilor.

4.4. Energie termică

Județul Mureș este principalul producător de gaze naturale din România, în anul 2004, furnizând peste 60% din totalul extras pe țară. Principalele localități, în zona cărora există captări de gaze naturale sunt: Sărmaș, Sărmășel, Ulieș, Sînmartin, Crăiești- Ercea, Zau de Cîmpie, Luduș, Lunca, etc., acestea fiind în exploatarea Regionale de Gaz Metan (ROMGAZ) Mediaș, Schela Târgu Mureș. Alimentarea cu gaze naturale a municipiului Târgu Mureș și a

localităților din zona periurbană se face din sistemul de conducte de transport de înaltă presiune prin intermediul Stațiilor de reglare – măsurare – predare (SRMP) de la înaltă la medie presiune: Corunca, Cristești, Tofalău, Sântana de Mureș, Sâncraiu de Mureș. Rețeaua de distribuție funcționează în regim de presiune redusă sau, în zonele în care rețeaua de gaze s-a realizat de mai mult timp, presiune joasă, alimentarea fiind făcută din Stațiile de reglare de sector și de reducere a presiunii de la presiune medie la presiune redusă sau joasă (SRS). Amplasarea conductelor este în general subterană, conductele fiind confecționate din oțel sau polietilenă.

Toate localitățile din comuna Bălăușeri sunt racordate la **rețeaua de gaze naturale**.

Tabelul nr.25. Distribuția gazelor naturale la nivelul comunei Bălăușeri

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Lungimea conductelor de distribuție a gazelor	45.6	47.4	48.9	48.9	48.9	48.9	38	36.5	36	36.1
Gaze naturale distribuite (mii m3)	1516	1639	1538	1430	1316	1221	1307	1354	1415	1411
Gaze naturale distribuite pentru uz casnic (mii m3)	1112	1180	1068	934	820	713	731	758	818	817

Sursa: Institutul national de statistică – baza de date statistice

Potrivit datelor statistice obținute de la Institutul Național de Statistică la nivelul comunei Bălăușeri cantitatea de gaze natural distribuite pentru uz casnic era de 1112 mii metri cubi în anul 2009, iar la sfârșitul perioadei analizate, respectiv anul 2018 această cantitate a scăzut la 817 mii metri cubi.

Tabel nr.26. Gradul de racordare la utilități în comuna Bălăușeri

Localitatea		Energie electrică	Gaz	Apă	Canalizare
Bălăușeri	Procentul gospodăriilor racordate	90%	90%	0%	0%
Agrișteu	Procentul gospodăriilor racordate	75%	75%	0%	0%
Filitelnic	Procentul gospodăriilor racordate	80%	80%	0%	0%
Chendu	Procentul gospodăriilor racordate	95%	95%	0%	0%
Dumitrești	Procentul gospodăriilor racordate	80%	80%	0%	0%
Senereuș	Procentul gospodăriilor racordate	85%	85%	0%	0%

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

4.5. Energie electrică

Comuna Bălăușeri este racordată și la rețeaua de electricitate. Lungimea rețelei în localitățile comunei: Chendu: **3,5 km**, Bălăușeri: **2 km**, Filitelnic: **1,5 km**, Senereuș: **3 km**.

Localitatea este alimentată cu energie electrică din Sistemul Energetic Național prin intermediul unei rețele de distribuție de tensiune medie. Rețeaua de medie și joasă tensiune este aeriană. În ultimii ani au fost realizate lucrări de întreținere, reparații, extindere și modernizare a rețelei electrice/iluminatului public. În condițiile dezvoltării imobiliare a comunei din ultimii ani numărul de autorizații de branșare la curent electric a cunoscut o creștere. În toată această perioadă modernizarea a constat în înlocuirea corpurilor de iluminat defecte și a rețelilor dezafectate. Aceste servicii legate de iluminatul public sunt oferite de firma Electrica Furnizare S.A.

4.6. Tehnologia informației și telecomunicațiilor

Dezvoltarea telecomunicațiilor se consideră pozitivă în ultimii ani, iar apariția pe piață a noilor operatori de telefonie fixă a rezultat formarea unei situații de concurs, care a accelerat modernizarea telecomunicațiilor. Rolul jucat de noii operatori de telefonie este important și din motivul că, datorită acestora, s-a dezvoltat rețeaua de Internet. Dacă în anul 2003 serviciile de internet au fost relativ scumpe și depășeau prețurile practicate în UE, astăzi acesta a devenit ușor accesibil nu numai tehnic, ci și financiar.

Accesul la servicii de telecomunicații de calitate (telefonie fixă și telefonie mobilă) a sporit considerabil în ultimii 5 ani, prestatorii oferind servicii noi și diversificate (se referă la telefonie mobilă) pentru populație.

Extinderea și modernizarea centralelor telefonice în ultimii ani, a condus la creșterea numărului de abonați în rețeaua de telefonie fixă, astfel încât la 1.000 de locuitori revin 211,5 abonați telefonici. Județul Mureș se situează peste media națională care este de 202,5 abonați la 1.000 de locuitori. Dintre aceștia, 68,45% sunt în mediul urban și numai 31,55% în mediul rural. Oferta comercială în domeniul telecomunicațiilor este dominată de compania națională de telefonie fixă și de companiile de telefonie mobilă, cu acoperire națională Orange, Zapp și Cosmote.

În telecomunicații se remarcă un proces de modernizare datorită expansiunii tehnicii avansate în telefonie cu fir și a creșterii gradului de acoperire prin telefonie mobilă.

Pe teritoriul județului se recepționează programele 1 și 2 ale Televiziunii Române, precum și programele televiziunilor particulare ANTENA 1 și PRO TV care au înființat și posturi locale, precum și postul local Televiziunea Mureș și Erdely TV.

În Târgu Mureș funcționează un post public de radio, pe unde medii, cu emisiuni în limba română, maghiară și germană, căruia se adaugă alte posturi private pe unde ultrascurte.

În comună prestatorul de servicii de televiziune, telecomunicații este firma **RDS&RCS**. Gradul de acoperire a serviciilor în comună este în jur de 85-90%. Nu există serviciu de internet în localitățile **Filitelnic și Dumitreni**.

Serviciile poștale sunt asigurate de oficiul poștal al Direcției Regionale de Poștă, având trei oficii poștale în comuna Bălăușeri.

4.7. Investiții în infrastructură

În comuna Bălăușeri s-au făcut investiții în infrastructură, s-au modernizat drumurile comunale, s-a construit rețea de canalizare menajeră în localitatea Bălăușeri și Chendu, a avut loc reabilitarea sediului Primăriei, s-a amenajat un teren de sport multifuncțional în localitatea Chendu, au fost începute lucrările de construcție ale grădiniței în localitatea Agrișteu, a avut loc reabilitarea Căminelor Culturale din localitatea Chendu și din localitatea Bălăușeri.

Oportunități de dezvoltare vor exista și în perioada 2021-2027, investițiile în infrastructura primară rămânând prioritară la nivelul comunei Bălăușeri. Totodată ar fi nevoie de realizarea unor parteneriate public-private, care ar completa lista posibilităților. În perioada 2021-2027 vor exista surse de finanțare care vor putea fi accesate mai ușor în parteneriat, scăzând astfel riscurile finalizării investițiilor majore. Dintre riscurile majore putem aminti costurile mari ale investițiilor, tensiunile sociale.

Tabel nr.27. Investițiile cele mai importante în comuna Bălăușeri

Nr. Crt.	Denumire investiție	Valoarea investiției (Ron)	Perioada investiției
1.	Reabilitare sediu primărie Comuna Bălăușeri, Județul Mureș	662.405,00	2012 – 2015
2.	Amenajare teren de sport multifuncțional în localitatea Chendu, Județul Mureș	254.284,00	2014 – 2016
3.	Înființarea și dotarea serviciului de transport public în Comuna Bălăușeri	227.028,00	2014 – 2015
4.	Reabilitare drum comunal DC 62 km 0+000-km 1+400	762.178,00	2014 – 2015
5.	Dotarea Căminelor Culturale din Comuna Bălăușeri, Județul Mureș	507.144,92	2016 – 2017

6.	Modernizare drum Comunal DC48 – Etapa 2 KM 1+000 - KM 4+180” / DC 48 Chendu – Dumitrești KM 1+000 – 4+180	1.311.000,00	2015 – 2016
7.	Modernizare DC 61 Bălăușeri- Agrișteu-Senereuș, Km 4+300-9+360, comuna Bălăușeri, județul Mureș	2.810.968,46	2015 – 2019
8.	Canalizare menajeră în localitatea Chendu, comuna Bălăușeri, județul Mureș	6.184.214,00	2017 – 2020
9.	Înființarea și dotarea Serviciului public de gospodărire comunală în Comuna Bălăușeri, Județul Mureș	411.666,98	2018 – 2019
10.	Construire rețea de canalizare menajeră și stație de epurare în localitatea Bălăușeri, județul Mureș	8.551.353,43	2017 – 2021
11.	Reabilitarea căminului cultural din localitatea Bălăușeri, Județul Mureș	2.321.013,76	2018 – 2021
12.	Reabilitarea Căminului Cultural din localitatea Chendu, Județul Mureș	1.282.635,15	2017 – 2021
13.	Construire grădiniță în localitatea Agrișteu, Județul Mureș	1.728.671,78	2018 – 2021

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

Principalele probleme identificate

- În comuna Bălăușeri una dintre problemele cele mai grave este situația **apei potabile**. Nu este racordat la sistemul de apă potabilă nicio localitate;
- Există dorința **de racordare la sistemul de canalizare** a tuturor locuitorilor din comuna Bălăușeri;
- Există multe drumuri comunale neasfaltate;
- **Starea drumurilor de acces** spre ferme și spre terenuri agricole constituie o problemă importantă pentru locuitorii localității Bălăușeri.

Direcții posibile de acțiune

- Dezvoltarea rețelei de străzi moderne menite să faciliteze accesul în zonă;
- Racordarea la utilități a populației. Conectarea la rețeaua de apă potabilă și canalizare conduce la dezvoltarea condițiilor de trai a populației și la necesitatea unor investiții importante pentru extinderea acestora;
- Accesarea fondurilor europene atât pentru dezvoltarea și modernizarea rețelelor de transport, dar și pentru extinderea și modernizarea rețelelor de utilități.

5. Servicii publice

5.1. Servicii de sănătate

Infrastructura socio-medicală a comunei nu este la nivelul cerințelor și solicitărilor. Serviciile medicale de consultare și de trimitere se desfășoară în localitățile Bălăușeri și Chendu.

Tabelul nr.28. Numărul unităților sanitare

Categorii de unități sanitare	Forme de proprietate	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Cabinete medicale de familie	Proprietate publică	2	2	2	2	:	:	:	:	:	:
-	Proprietate privată	:	:	:	1	3	3	3	3	3	3
Cabinete stomatologice	Proprietate privată	2	2	3	3	4	4	4	3	4	4
Farmacii	Proprietate privată	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2
Puncte farmaceutice	Proprietate privată	:	:	:	:	1	1	1	1	1	1

Sursa: Institutul Național de Statistică

Potrivit INS, la nivelul comunei existau două cabinete medicale de familie în regim de proprietate publică până în anul 2012. În anul 2018 existau 3 cabinete medicale de familie, dar în proprietate privată. În perioada analizată, cabinetele stomatologice, farmaciile și punctele farmaceutice existau doar în mediul privat. Astfel, în anul 2018 existau 4 cabinete stomatologice, 2 farmacii și un punct farmaceutic.

Tabelul nr.29. Numărul cadrelor medico-sanitare

Categorii de cadre medico-sanitare	Forme de proprietate	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Medici	Proprietate publică	2	2	2	2	:	:	:	:	:	:
-	Proprietate privată	:	:	:	1	3	4	3	3	3	3
din total medici: medici de familie	Proprietate publică	2	2	2	2	:	:	:	:	:	:
-	Proprietate privată	:	:	:	1	3	4	3	3	3	3
Stomatologi	Proprietate privată	1	1	3	3	4	4	4	3	4	4
Farmacisti	Proprietate privată	1	1	1	1	3	3	3	3	3	3
Personal sanitar mediu	Proprietate publică	3	3	3	3	:	:	:	:	:	:
-	Proprietate privată	1	1	1	1	4	4	2	2	2	2

Sursa: Institutul Național de Statistică

Potrivit bazei de date statistice al Institutului Național de Statistică, la nivelul comunei Bălăușeri, în anul 2011 își desfășurau activitatea doi medici (medici de familie) în sectorul public, până în anul 2012. Din anul 2013 până în anul 2018, existau 3 medici care prestau servicii medicale în mediul privat.

Conform INS, în perioada analizată numărul farmaciștilor și a medicilor stomatologi a crescut, astfel în anul 2018 își desfășurau activitatea 4 stomatologi și trei farmaciști. La începutul perioadei analizate, numărul acestora era mult mai scăzut, respectiv exista un singur medic stomatolog și un singur farmacist la nivelul comunei.

5.2. Servicii de asistență socială

În comuna Bălăușeri există serviciu public de asistență socială organizat la nivel local. Direcția de Asistență Socială are rolul de a identifica și de a soluționa problemele sociale ale comunității, din domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor singure, persoanelor cu dizabilități, cu venituri mici, precum și a altor persoane aflate în situație de risc. Primăria comunei Bălăușeri are două contracte pentru servicii sociale, cu Caritas Alba-Iulia și cu Asociația Microregională Târnava-Mică. De servicii de asistență socială beneficiază locuitorii din localitățile Agrișteu și Bălăușeri.

5.3. Învățământ

În comuna Bălăușeri funcționează șase școli și șapte grădinițe. Școala "Török János" din Bălăușeri, Școala „Sámuel József” din Chendu și Școala Gimnazială din Senereuș sunt școli gimnaziale, iar școlile din Agrișteu, Dumitreni și Filitelnic sunt școli primare.

Tabel nr.30. Școlile din comuna Bălăușeri

Nr.crt	Unitatea de învățământ	Sectia	Localitatea
1	Școala Gimnazială Torok Janos	M	Bălăușeri
2	Școala Gimnazială Samuel Jozsef	M	Chendu
3	Școala Gimnazială Senereuș	R	Senereuș
4	Școala Primară Agrișteu	R	Agrișteu
5	Școala Primară Agrișteu	M	Agrișteu
6	Școala Primară Filitelnic	R	Filitelnic
7	Școala Primară Pal Gyula	M	Dumitreni

În anul școlar 2014/2015 efectivul de elevi în instituțiile de învățământ ale comunei era următoarea:

Localitate	Grădiniță	Școala primară	Școala gimnazială
Bălăușeri	38	77	66
Chendu	53	90	57
Dumitrești	12	17	-
Agrișteu (secția maghiară)	14	12	-
Agrișteu (secția română)	18	34	-
Filitelnic	7	13	
Senereuș	41	59	73

Sursă: <http://balauseri.ro/despre-localitate/educatie/>

5.4. Cultură și sport

În fiecare localitate a comunei Bălăușeri există un cămin cultural. În comună există trei biblioteci, din care o singură bibliotecă publică.

În perioada analizată, numărul volumelor existente în biblioteca din comuna Bălăușeri a crescut, astfel în anul 2011 existau 25.152 de volume, iar în anul 2018 numărul volumelor a ajuns la 25.559, înregistrând o creștere de 407 de volume în valoare absolută.

Tabelul nr.31. Principalele caracteristici ale bibliotecilor

	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
Număr volume existente	25152	25152	25152	25152	25262	25559	25559	25559	25559
Număr cititori activi	633	629	686	623	310	223	201	230	249
Număr volume eliberate	12274	11994	12360	11663	660	556	491	1041	1388
Număr personal angajat	1	1	1	1	1	2	2	3	2

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

La nivelul comunei, numărul cititorilor active a scăzut considerabil. Dacă în anul 2011, existau 633 de iubitori ai cărților care frecventau biblioteca, în anul 2019 numărul acestor persoane a atins un număr foarte scăzut, respectiv 249.

Numărul volumelor eliberate a înregistrat o scădere accentuată, astfel în anul 2011 au fost eliberate 12.274 de volume, iar în anul 2019 au fost eliberate 1.388 de volume.

Numărul personalului angajat în biblioteci a crescut în perioada analizată. Dacă în 2011 lucra o singură persoană în cadrul bibliotecii, până în anul 2019 numărul persoanelor angajate s-a dublat.

Alături de atracțiile naturale, atracțiile antropice, evenimentele locale au o importanță deosebită în dezvoltarea turismului, de exemplu activitățile bisericilor, comemorări istorice, evenimente

legate de arte populare și evenimente legate de obiceiuri tradiționale. Anual se organizează în comună evenimente culturale, sportive, care constituie un beneficiu comunei.

Denumire eveniment/activitate	Locul desfășurării	Perioada desfășurării	Organizatori
Zilele localității	Bălăușeri	august	Primăria Bălăușeri
Zilele vârstnicilor	Bălăușeri	octombrie	Asociația pentru Bălăușeri
Ziua copilului	Bălăușeri	iunie	Asociația pentru Bălăușeri
Moș Nicolae	Bălăușeri	decembrie	Asociația pentru Bălăușeri
Crăciun	Bălăușeri	decembrie	Asociația pentru Bălăușeri

În comuna Bălăușeri funcționează mai multe asociații și fundații în diferite domenii, având un rol important în viața culturală și sportivă a comunei. Astfel în satul **Chendu** funcționează Asociația Casei de Vin din Chendu, Fundația Providentia și Asociația Sportivă Depo.

În satul **Agrișteu** Asociația Sportivă Locomotiv coordonează activitatea echipei de fotbal, cu importanță locală. Tot aici funcționează Asociația Femeilor Creștini și Asociația BISZE.

În satul **Dumitrești** a fost înființată Asociația pentru Dumitrești.

În satul **Bălăușeri** Asociația pentru Bălăușeri și Asociația „Gyermekek mosolyáért” ocupă un rol important în viața comunității locale.

În satul Chendu **Fundația Providentia** a fost înființată cu capital social din donații private din Olanda. Rezultatul acestei colaborări este construirea Casei Comunitare lângă parohia reformată și a Centrului Comunitar în care funcționează cabinetul medical și de stomatologie. Are importanță remarcabilă în asigurarea serviciilor medicale locale.

Asociația Femeilor Creștine din Agrișteu încearcă să mobilizeze femeile în vederea participării lor la viața culturală și socială a satului. O activitate remarcabilă este inițiativa de întraajutorare între concetățeni în cazul decesului în familie. În asemenea cazuri asociația strânge donațiile pentru ajutorarea familiei îndoliate.

Constituirea asociației ”**Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni**” a avut la bază o colaborare de parteneriat de 10 ani între șapte comune din teritoriul microregiunii: Bălăușeri – Fântânele – Vețca – Neaua– Ghindari – Chibed – Sărățeni; două orașe Sângeorgiu de Pădure și Sovata; Din asociație fac parte momentan și 27 persoane fizice din teritoriu.

În anul 2001 partenerii au înființat Asociația Microregională Târnava – Mică Bălăușeri – Sovata. Din inițiativa acestei asociații s-a format **Grupul de Acțiune Locală**, prescurtat **GAL**,

în data de 08 ianuarie 2010. Entitatea juridică GAL este Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni, constituită conform Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, și a fost înregistrată la judecătoria Sighișoara în data de 12 mai 2010.

Obiectivele, scopurile ASOCIAȚIEI/GAL:

- Sprijinirea schimbărilor în spațiul rural, în scopul dezvoltării, diversificării activităților agricole, activităților non-agricole, dezvoltării serviciilor, inclusiv și cele sociale ce servesc dezvoltarea zonei;
- Asigurarea accesibilității la tehnologiile informației și comunicației, a încurajării ocupării și a investițiilor care vor conduce la stoparea depopulării, a regresiei economice și sociale;
- Introducerea unor măsuri locale cu scopul de a sprijini economia rurală;
- Elaborarea unor studii privind microregiunea;
- Introducerea unor măsuri care promovează microregiunea și informează despre strategia de dezvoltare locală;
- Calificarea personalului care va participa în implementarea strategiei;
- Organizarea unor manifestări promoționale și formarea personalului conducerii;
- Implementarea strategiei de dezvoltare locală;
- Elaborarea unor strategii de dezvoltare locală, planificare și implementare multisectorială, pe baza interacțiunii dintre actorii diferitelor sectoare ale economiei locale și dintre proiectele acestora;
- Constituirea unor parteneriate între sectorul civil și autorități locale;
- Luarea unor decizii cu privire la implementarea strategiilor de dezvoltare locală;
- Desfășurarea activităților și sarcinilor administrative în legătură cu funcționarea Asociației;
- Administrarea fondurilor alocate implementării strategiei de dezvoltare locală;
- Participarea la întâlnirile naționale și europene ale rețelei;
- Desfășurarea unor activități de tip networking;
- Activități de informare despre strategia de dezvoltare locală;
- Dezvoltarea resurselor umane cu scopul de a sprijini constituirea parteneriatelor locale și colaborarea acestora;
- Promovarea activităților asociației;
- Dezvoltarea resurselor umane implicate în implementarea strategiei de dezvoltare locală;
- Dezvoltarea membrilor asociației;

- Dezvoltarea relațiilor naționale și internaționale;
- Protejarea resurselor, valorilor culturale, tradiționale și de mediu;
- Desfășurarea activităților de cercetare științifică, de editare, de management a resurselor, a proiectelor;
- Dezvoltarea activităților de îmbunătățire a mediului ambiant.

Activitățile asociației vizează sectoarele dezvoltării rurale privind cultura, educația, economia, sectorul social, serviciile, precum și elaborarea de studii și proiecte în vederea realizării obiectivelor.

Legături frățești cu alte localități

Comuna are legături înfrățite cu localitatea Fot din Ungaria, iar prin biserica reformată cu o localitate din Olanda. Ca rezultat al acestor relații a avut loc:

- construirea casei comunitare, unde comuna dispune de aproximativ zece locuri de cazare;
- dotarea școlilor cu calculatoare și echipamente de imprimat.

Școala din **Agrișteu** are relații cu o localitate din Olanda. Această localitate a contribuit la modernizarea echipamentelor didactice din școală.

Dumitrești are legături înfrățite cu comuna Nagyoroszi, din Ungaria și cu o localitate din Olanda. Cu ajutorul acestor legături a fost construită o casă de rugăciune și o casă pentru tineret.

5.5. Administrația publică locală

Conform Codului administrativ autoritățile administrației publice locale sunt: Consiliul Local, format din 15 consilieri, și primarul. Aparatul propriu al Consiliului Local, prin compartimentele de specialitate, asigură ducerea la îndeplinire a hotărârilor adoptate de Consiliul Local al comunei Bălăușeri.

Din datele referitoare la veniturile fiscale ale administrației publice se poate observa creșterea numărului contribuabililor și astfel o creștere a sumelor încasate din impozite și taxe locale. Gradul de colectare a impozitelor ar trebui mărit, procentul de 70% din anul 2019 sau cel de 53% din anul 2018 arată o nepăsare a multor locuitori față de datoriile fiscale.

Comuna Bălăușeri se poate caracteriza printr-un grad mediu de absorbție a fondurilor nerambursabile, atât din partea primăriei comunei Bălăușeri, cât și din partea organizațiilor non-guvernamentale, având experiență în domeniul elaborării și a managementului proiectelor de finanțare.

Tabel nr.32. Venituri fiscale pe perioada 2017-2019

Indicatori/perioada	U.M.	2017	2018	2019
Nr. contribuabili înregistrați, din care:	nr	2746	2836	2917
-Persoane fizice	nr.	2607	2680	2759
-Persoane juridice	nr.	139	156	158
Total impozite și taxe locale de încasat:		661	918	688
-impozite pe clădiri	mii lei	284	390	297
-impozite pe teren	mii lei	363	516	370
Total încasări efective din impozite și taxe locale, din care:		464	484	479
-impozite pe clădiri	mii lei	228	259	241
-impozite pe teren	mii lei	226	220	222
Total restanțe la încasări de impozite și taxe locale, din care:		197	434	209
-impozite pe clădiri	mii lei	56	131	56
-impozite pe teren	mii lei	137	296	148
Gradul de colectare a impozitelor și taxelor locale:	%	70%	53%	70%
-impozite pe clădiri	%	80%	66%	81%
-impozite pe teren	%	62%	43%	60%

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

Comuna Bălăușeri este înfrățită cu mai multe localități din Ungaria. Relația de prietenie cu aceste localități a fost, de-a lungul anilor, benefică pentru cetățeni, în fiecare an, organizându-se activități culturale comune, schimb de bune practici.

Tabel nr.33. Localități înfrățite cu comuna Bălăușeri

Denumire localitate	Țară
Aldebrő	Ungaria
Fót	Ungaria
Gerjen	Ungaria
Tápiószentmárton	Ungaria
Kislárapáti	Ungaria

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

Principalele probleme identificate

- În domeniul **serviciilor sociale** se evidențiază lipsa unui centru comunitar integrat, care să ofere servicii complexe de îngrijire și suport emoțional pentru **persoanele vârstnice**, pentru **persoane defavorizate** și pentru persoane **vulnerabile**;
- Ar fi nevoie de investiții în domeniul **serviciilor de sănătate**, de modernizarea și dotarea corespunzătoare a dispensarelor medicale;
- Calitatea serviciilor oferite de **sistemul de învățământ** din comuna Bălăușeri este corespunzătoare, însă este nevoie de **formarea continuă** a cadrelor didactice, de

diversificarea programelor extracurriculare, de **responsabilizarea** elevilor pentru problemele mediului înconjurător;

- **Sistemul de educație** este deficitar la indicatorul „elevi care revin la un calculator”. Este nevoie de dotarea școlilor cu **materiale și echipamente IT**;
- În comună există un **deficit de spații verzi**, parcuri, zone de agrement amenajate;
- Este nevoie de **formarea angajaților administrației publice** în diferite domenii, punând un accent mare pe domeniul IT;
- Trebuie îmbunătățită comunicarea cu locuitorii comunei și responsabilizarea cetățenilor referitor la îndatoririle lor fiscale.

Direcții posibile de acțiune

- În **domeniul asistenței sociale** este necesar dezvoltarea serviciilor sociale la nivelul comunității locale. Serviciile sociale pot fi furnizate în parteneriat de către toți factorii implicați, atât publici cât și privați și se vor baza pe evaluarea nevoilor personale și vor fi orientate către susținerea individului și integrarea acestuia în cadrul comunității;
- În domeniul serviciilor sociale ar trebui exploatată apartenența de GAL/**Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni**, oferind anumite servicii sociale prin parteneriate comunităților aparținătoare acestui GAL;
- Se impune o mai mare implicare a autorităților publice locale în identificarea problemelor sociale de la nivel local și asumarea responsabilității pentru asigurarea serviciilor de asistență socială necesare categoriilor defavorizate;
- Vor trebui identificate și atrase fondurile necesare pentru acoperirea cheltuielilor, inițierea de proiecte cu finanțare din fonduri structurale sau din alte fonduri europene accesibile;
- Pentru asigurarea educației de bază și creșterea calității și eficienței învățământului este nevoie de **dotarea cu materiale didactice și echipamente IT** a școlilor;
- Pentru **reducerea abandonului** școlar ar fi nevoie de programe de tip “after school”;
- Sensibilizarea elevilor, a populației asupra problemelor referitoare la **mediul înconjurător**, se poate realiza prin proiecte ecologice derulate în colaborare cu organizații civile, primăria comunei și școală;
- Se consideră necesară implementarea unor proiecte în vederea rezolvării deficitului de spații verzi și a unei zone de agrement în comuna Bălăușeri;
- În perioada 2021-2027 vor exista programe de finanțare pentru **dezvoltarea capacității administrațiilor publice locale**. Este nevoie de accesarea acestor fonduri atât pentru

digitalizarea activităților cât și pentru informarea cât mai bună a cetățenilor și formarea angajaților administrației publice.

6. Economie

6.1. Analiza mediului economic local

Economia comunei Bălăușeri este una destul de diversificată, însă cea mai importantă ramură economică în comună este agricultura. În comună oamenii se ocupă atât de horticultură, floricultură, apicultură, cât și de creșterea animalelor. Sectoarele industriale predominante pe raza comunei Bălăușeri sunt: **sectorul de morărit și panificație**, care are peste 200 de angajați și **sectorul de extracție a gazului metan**.

Exploatarea gazului metan a început în anul 1963 în satul Filitelnic, pe raza comunei Bălăușeri fiind în prezent nouă grupuri de sonde (căsuțe operatorii). Legat de aceasta în anul 1988 (februarie-noiembrie) a fost construită stația de comprimare a gazului metan de la Filitelnic.

La data de 30 septembrie 2008 a avut loc recepția lucrărilor de modernizare (începute în ianuarie 2007) a acestei stații din cauza uzurii mari a celor 8 compresoare vechi, care s-au înlocuit cu 4 compresoare noi de tip superior, cu două trepte de comprimare, menite a comprima gazele de câmp și a le dirija către alte stații din rețeaua națională de transport gaze naturale. Noua stație este acum cea mai mare din România. Această investiție va permite extragerea din câmpul Filitelnic, cel mai mare câmp gazeifer din România, a unui volum suplimentar de un milion de metri cubi de gaze, pe durata de viață a zăcămintului estimată la 30-40 de ani.

Alt sector industrial este **sectorul de producție artizanală sau meșteșugărească** care s-a dezvoltat la rang de industrie, asigurând venituri importante întregii comunități. În satul Chendu regăsim profilul: cojocărit, cioplitul lemnului, ceramică, împletituri din țesături, împletituri din pănuși de porumb, picturi, icoane, instrumente muzicale, etc.

În comună există societăți comerciale de stație de asfalt și betoane, ateliere de prelucrare a lemnului și de reparații auto și vulcanizare. Din această generalizare a industriei se poate observa că după schimbările socio-politice din 1990, dezvoltarea ramurilor private ale industriei se fac puțin simțite, având în vedere și forța de muncă de care dispune comuna.

Chiar dacă industria s-a distrus enorm în ultimii ani în România, aici, atât industria, cât și agricultura au rămas în picioare, și chiar s-au dezvoltat. În Bălăușeri, acești ani au reprezentat repararea șoselei europene E60, a însemnat o brutărie care furnizează pâine în tot județul, fiind pe primul loc în domeniul panificației.

Cele mai sărace, și ca urmare, cele mai îmbătrânite sate sunt satul Filitelnic, Senereuș și Dumitreni.

Satul Filitelnic, datorită dezvoltării satului vecin, Agrișteu, a început să se repopuleze, dovadă fiind biserica recent construită. Satul Dumitrești este și el destul de izolat, tinerii preferând munca în străinătate, de unde, după câțiva ani, unii se reîntorc.

În Dumitrești ca și în Chendu, principala sursă de venit sunt obiectele artisanale realizate din pănuși de porumb. Satul are ieșire atât la Fântânele, cât și la Chendu. Pe vremea când termocentrala funcționa la capacitate mare, majoritatea celor care n-au ales orașele industriale, lucrau acolo.

Localitatea Chendu, fiind la șosea, are alte perspective. Împletitul din pănușă de porumb în localitățile Chendu și Dumitrești prezintă o mare importanță. Sunt obiecte artisanale și de uz casnic foarte căutate mai ales de turiștii străini. Mărfurile sunt vândute în magazinele proprii lângă șoseaua E60 (ruta Bălăușeri-Sighișoara). Obiectele confecționate de numeroși meșteri au valoare artistică cu reputație internațională. Acest meșteșug are tradiții de peste 70 de ani și s-a răspândit din Dumitrești în celelalte sate. În anul 1940 după o inundație, marea majoritate a satului s-a distrus. Localnicii au găsit o cale de ieșire din sărăcie, aducând un meșter din Ungaria, care i-a învățat pe localnici de tainele meșteșugului. Obiectele de uz au fost valorificate mai ales prin schimbul acestora pe produse cerealiere în târguri locale și în alte locuri din țară.

Chendu Mic (Chendu s-a format din Chendu Mic și Chendu Mare) este renumit de țesăturile frumoase care sunt căutate pe piață. Numeroși sculptori activează în comună, a căror obiecte sculptate în lemn au ajuns în afara granițelor țării.

Figura nr.14.Obiecte artisanale din Chendu

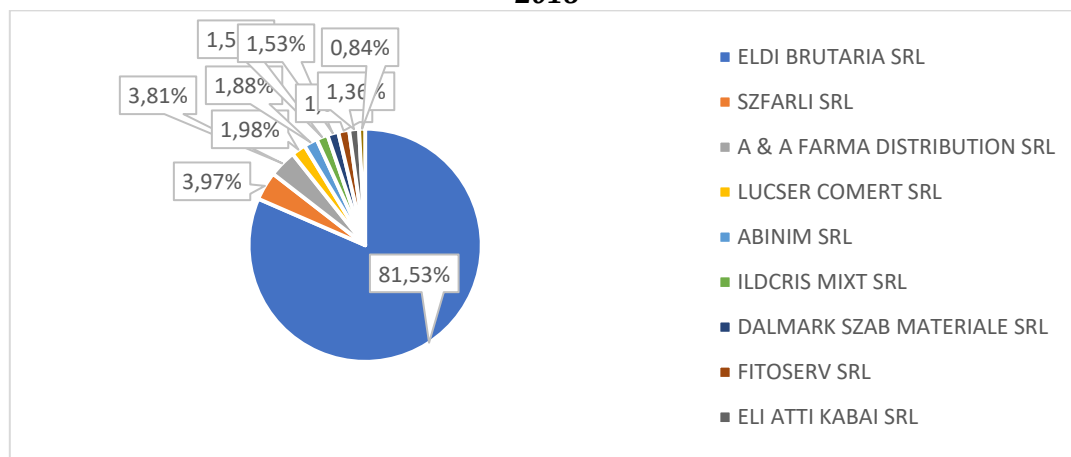
<https://kronikaonline.ro/szines/kis-kukullo-menti-kulonlegesseg>

În Chendu mai există și o **fabrică de mobilă**, activitatea desfășurându-se în fosta clădire a CAP-ului. Tinerii din comuna Bălăușeri pot alege dintre aceste meserii, ori se alătură familiei

în afacerea cu "pănuși împlețiți", ori merg să lucreze în Ungaria, dacă nu cumva se ivește un post la Eldi, sau la Gaz.

Realizând un clasament al firmelor înregistrate în comună, după criteriul cifrei de afaceri nete, pe primul loc se situează ELDI Brutăria S.R.L. (48.554.554 lei), fiind urmat de Szfarli S.R.L. (2.364.726 lei), iar pe locul al treilea găsim firma A&A Farma Distribution S.R.L. (2.270.057 lei).rsa: listafirme.ro

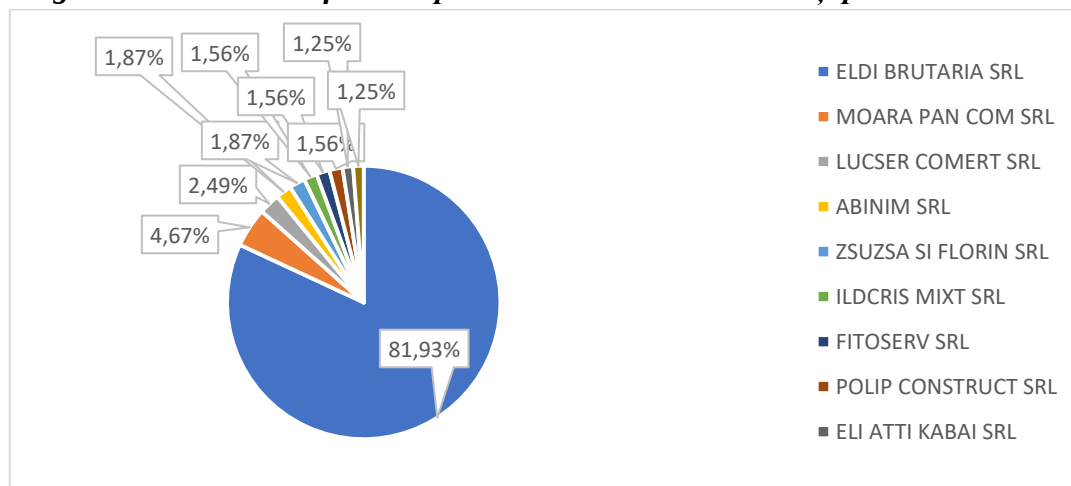
Fig.nr.15. Primele 10 firme din comuna Bălăușeri după cifra de afaceri netă pt. anul 2018

Sursa: listafirme.ro, accesat 01.09.2020

Din punct de vedere al numărului mediu de salariați în anul 2018, nu constatăm o diferență esențială, astfel firma ELDI Brutăria S.R.L. se plasează tot pe primul loc cu un număr mediu de salariați de 263, fiind urmat de Moara Pan Com S.R.L. cu 15 de salariați la sfârșitul anului 2018 și pe locul al treilea se situează societatea LUCSER COMERT S.R.L. cu un număr mediu de 8 angajați.

Fig.nr.16. Primele 10 firme după numărul mediu de salariați pentru anul 2018

Sursa: listafirme.ro, accesat 01.09.2020

Turismul

Turismul a devenit o activitate de recreere globală populară, este călătoria realizată în scopul recreării, odihnei sau pentru afaceri. Organizația Mondială a Turismului (O.M.T.) definește turiștii ca fiind persoanele ce „călătoresc sau locuiesc în locuri din afara zonei lor de reședință permanentă pentru o durată de minimum douăzeci și patru (24) de ore dar nu mai lungă de un an consecutiv, în scop de recreere, afaceri sau altele nelegate de exercitarea unei activități remunerate în localitatea vizată”.⁵

Conform datelor actualizate de Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri, în data de 28.08.2020 în comuna Bălăușeri era clasificată la trei stele o singură unitate de cazare, Motel Kapusi, cu capacitatea de cazare de 14 persoane.

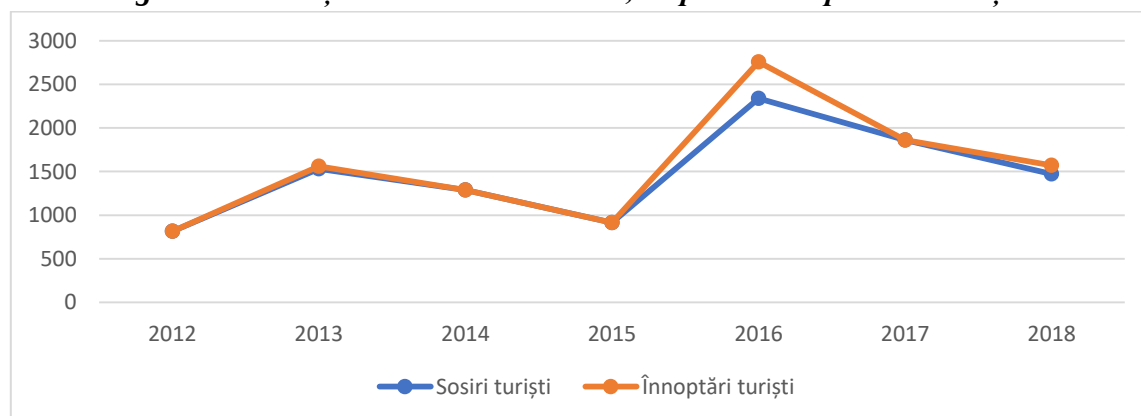
Tabelul nr.34. Unități cu funcțiuni de cazare în comuna Bălăușeri

Număr unități de cazare	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018
Total	1	1	1	1	1	1	1
Din care moteluri	1	1	1	1	1	1	1
Capacitatea de cazare	14	14	14	14	14	14	14
Capacitate de cazare în funcțiune (număr locuri-zile)	2996	5110	5110	5110	5124	5203	5110
Sosiri turiști	814	1531	1289	915	2340	1860	1471
Înnoptări turiști	814	1562	1289	915	2760	1860	1573

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

În perioada analizată numărul de sosiri ale turiștilor este aproape identic cu numărul de înnoptări, ceea ce subliniază conceptul turismului de tranzit, evidențiind o slabă dezvoltare al sectorului terțiar, respectiv sectorului de turism.

Fig.nr.17. Evoluția numărului de sosiri, respectiv înnoptări ale turiștilor

Sursa: Institutul Național de Statistică – baza de date statistice

⁵ Wikipedia

Începând din anul 2019 a avut loc în localitatea Chendu organizarea festivalului lavandei, ceea ce ar putea deveni un punct forte, o atracție oferită de comună pentru turiști.

Probleme identificate

- În comună există atracții turistice, dar nu există infrastructură de cazare corespunzătoare;
- Nu există programe turistice sezonale complete și integrate care ar putea deveni generatoare de venituri în agroturism;
- Se constată lipsa unui parteneriat stabil între actorii implicați în activități economice din comuna Bălăușeri;
- Potențialul turistic al comunei nu este valorificat.

Direcții posibile de dezvoltare

- Este nevoie de dezvoltarea agroturismului, ca alternativă pentru reorientarea unora dintre gospodari și de obținere a veniturilor suplimentare;
- Este nevoie de susținerea dezvoltării infrastructurii de cazare în comuna Bălăușeri;
- Este nevoie de idei, acțiuni și proiecte inovative în domeniul turistic, în vederea diversificării activităților în acest segment;
- Este nevoie de coordonarea la nivel microregional a activităților de marketing și promovare în vederea integrării tuturor operatorilor, obiectivelor, a programelor și a lanțurilor de valori existente din zona comunei Bălăușeri.

6.3. Agricultură

Majoritatea locuitorilor din comuna Bălăușeri are ca ocupație principală agricultura și creșterea animalelor. Pe lângă cultivarea cerealelor, tutunului, cartofului, legumelor este semnificativă cultivarea viței de vie. Raportul dintre suprafața arabilă și numărul de locuitori indică faptul că **fiecărui locuitor îi revin aproximativ 0,65 ha teren arabil**, valoare mult peste media

înregistrată la nivelul județului Mureș (0,38ha/loc.), la nivel național (0,42ha/loc.), dar și a mediei europene (0,236 ha/loc.).

Tabel nr.35. Situația exploatațiilor agricole în perioada 2017-2019

An	Suprafață agricolă	Total exploatații agricole		Din care familiale		Din care comerciale	
		Nr. exploatații	Suprafață (ha)	Nr. exploatații	Suprafață (ha)	Nr. exploatații	Suprafață (ha)
2017	2487	2487	2583	2425	2455	62	128
2018	2490	2476	2626	2428	2498	62	128
2019	2619	2426	2619	2414	2491	62	128

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

În comuna Bălăușeri existau în anul 2010 (RGA) **1176** de exploatații agricole, iar suprafața utilizată de acestea era de 4147,75 de hectare. După datele pe care le avem, dimensiunea medie a suprafețelor împroprietărite este în jur de 3,71 ha. În comună 78 de persoane posedă suprafețe sub 0,1 ha, există 18 exploatații cu mărimea între 10-30 hectare, există 17 exploatații cu mărimea între 30-100 hectare, există 5 ferme care posedă teren de peste 100 de hectare.

Tabel nr.36. Structura fondului funciar (2018)

Tip teren	Suprafață (ha) 2009	Suprafață (ha) 2018
Suprafață agricolă totală, din care:		5475
Suprafață arabilă		3215
Suprafață pășuni		1310
Suprafață fânețe		929
Suprafață livezi		21

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

În comuna Bălăușeri primul loc ocupă culturile de porumb, urmat de cartof, grâu, secară, legume, fructe (pomi), viță-de-vie.

Așezarea localităților comunei Bălăușeri pe lunca Târnavei, în apropierea municipiului Târgu Mureș, creșterea ponderii terenurilor agricole, constituie condiția de bază sub influența căreia s-a dezvoltat profilul funcțiunii economice agrare, bazată pe creșterea animalelor și cultivarea plantelor prielnice zonei de dealuri, dintre acestea se evidențiază legumele și zarzavaturile.

Tabel nr.37. Principalele culturi și suprafețele ocupate, 2018

Principalele culturi	Suprafață cultivată (ha)	Cantitate (tone)
Grâu	2239	8956
Porumb	1498	7490
Cartof	263	263000
Sfeclă de zahăr	41	3280
Legume	117	1170000
Secară	-	-

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

Cultivarea viței de vie și producerea vinului

Comuna Bălăușeri are o tradiție specifică vinicolă, aflându-se în zona vinicolă a județului Mureș. Bălăușeri face parte din podgoria formată de triunghiul localităților Blaj- Sighișoara-Bălăușeri.

Obiceiul cultivării viței de vie pe aceste meleaguri are o tradiție milenară. Descoperirile arheologice, documentele istorice, precum și obiectele specifice viticulturii și vinificației sunt o mărturie a tradiției îndelungate din această zonă.

Plantațiile de viță de vie sunt cultivate pe dealurile înșorite aflate pe partea stângă a râului Târnavă Mică, fiind ferite de vânturile și înghețurile specifice primăverilor târzii și toamnelor timpurii. Plantațiile sunt pe dealurile ce au înălțime de 400-450 m cu expunere est-vestică.

Vinurile obținute din podgoriile de aici sunt de bună calitate, care au obținut numeroase medalii de aur la multe concursuri naționale și internaționale. În Călimănești funcționează Crama, prin care se valorifică mare parte din vinurile din podgorie, fiind atracție turistică, are importanță în promovarea și dezvoltarea economică a teritoriului. Din datele Institutului Național de Statistică reiese că în anul 2013 se cultiva vița de vie pe 25 de hectare. Livezile și pepinierele pomicole ocupau o suprafață de 26 de hectare.

În ultimii ani, în fiecare primăvară, la Complexul turistic Romantik din Bălăușeri, are loc un concurs internațional de vinuri, cu o participare tot mai numeroasă de la an la an.

Composesoratul Pășunea de Aur Chendu gospodărește 130 ha de pășuni și deservește agricultori crescători de animale. Organizează și asigură condițiile optime de pășunat pentru 50 de vaci și 500 de ovine, prin executarea lucrărilor de întreținere și de exploatare eficientă a pășunii. Accesează subvențiile, gospodărește patrimoniul și fondul asociației în beneficiul membrilor.

Creșterea animalelor

În comuna Bălăușeri, datorită caracteristicilor de relief are o mare tradiție creșterea de bovine, porcine și păsări, precum și creșterea oilor. În comună un loc important ocupă **apicultura**.

La creșterea animalelor au fost folosite pășunile și fânețele, precum și o parte a terenurilor agricole cultivate cu porumb siloz, plante rădăcinoase, lucernă și trifoi.

Agricultura practică pe raza localității Bălăușeri are nevoie de mecanizare și dezvoltare rapidă pentru a nu pierde competiția cu cerințele actuale. Bioagricultura se practică în localitate și există cerință din ce în ce mai mare pe piață pentru produse ecologice.

Densitatea animalelor este un indicator utilizat pentru a aprecia gradul de utilizare a terenurilor agricole. Acest indicator la toate animalele este mai mic decât indicatorul la nivel național, ceea ce arată posibilitatea de dezvoltare a acestui sector de activitate.

Tabel nr.38. Numărul de animale în comună între anii 2017-2019

An	Vaci de lapte	Procine	Ovine	Păsări	Caprine	Albine (fam.)	Cabaline
2017	347	649	8528	8117	229	377	52
2018	348	682	9539	7481	257	298	50
2019	334	644	9423	7403	321	323	43

Sursă: Primăria comunei Bălăușeri

Densitatea bovinelor, în comuna Bălăușeri 6,3 capete/100 hectare teren agricol, scăzută față de cel la nivel național (23,2 capete/100 hectare de teren agricol).

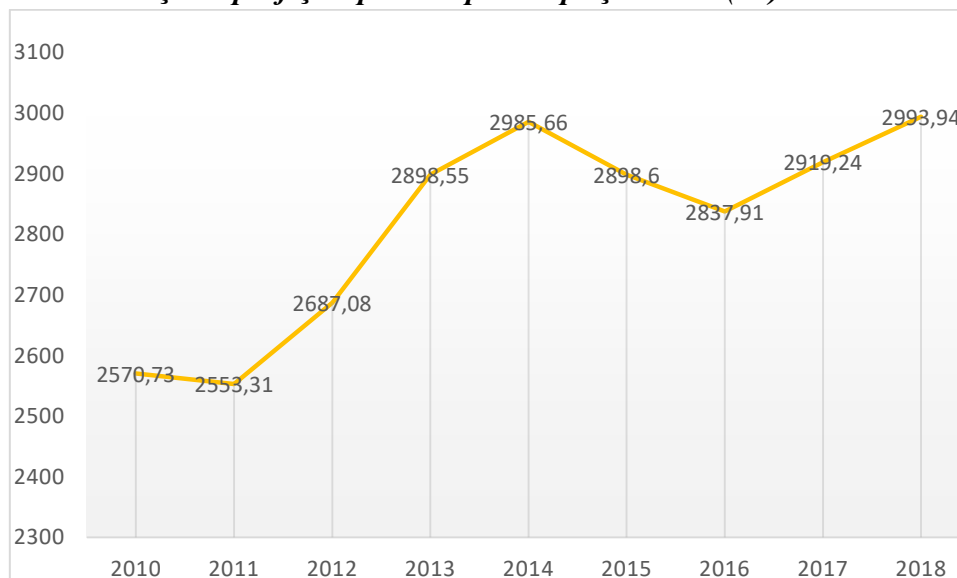
Densitatea medie a ovinelor este de 171,32 capete/100 ha teren agricol, mult mai mare decât media națională (73 capete/100 ha teren agricol).

Creșterea **porcinelor** are un rol tot scăzut, cu o densitate de 11,70 capete/100 ha teren agricol, mult mai scăzută față de media pe țară (83 capete/100 ha teren agricol).

În comuna Bălăușeri există peste 323 **familii de albine**.

În perioada 2010-2018 a oscilat mărimea suprafeței aprobate pentru plăți directe. Cea mai mare suprafață aprobată pentru plăți directe a fost în anul 2013, urmând o scădere vizibilă. În anul 2018 se poate observa din nou o ușoară creștere.

Fig. Nr.18. Evoluția suprafeței aprobate pentru plăți directe (ha) între anii 2010-2018

Sursă: APIA⁶

⁶ Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură

În comuna Bălăușeri nu există piață agricolă organizată, vânzarea produselor agricole se practică în piețele din municipiul Târgu Mureș. Există însă spațiu care ar putea fi amenajat pentru organizarea unei piețe agro-alimentare cu vânzare săptămânală.

Principalele probleme identificate

- Terenuri agricole neutilizate;
- Terenuri agricole degradate;
- Desfacerea produselor agricole nu este organizată;
- Gradul redus de asociere a fermierilor;
- Lipsa inovației în domeniul agricol;
- Ar fi nevoie de dezvoltarea agroturismului;
- Lipsă de cunoștințe în prelucrarea produselor agricole.

Direcții principale de acțiune

- Identificarea oportunităților de finanțare în domeniul agriculturii;
- Aplicarea programelor de împădurire;
- Susținerea activităților de îmbunătățiri funciare;
- Creșterea competitivității produselor agricole;
- Dezvoltarea agroturismului;
- Inițierea și susținerea asocierii fermierilor;
- Programe de formare în domeniul agriculturii și a prelucrării produselor agricole.

7. Protecția și conservarea mediului

Calitatea mediului înconjurător este o componentă importantă pentru comuna Bălăușeri. În conformitate cu Planul de amenajare teritorială a județului Mureș au fost identificate următoarele probleme majore care vizează și comuna Bălăușeri:

- a. În lipsa unor investiții în infrastructura rutieră și pe fondul unei creșteri a parcului auto și a activităților industriale se pot înregistra tendințe de creștere a emisiilor poluanților caracteristici gazelor de eșapament, a particulelor în suspensie și a poluanților generați de activitățile economice.
- b. Se va menține tendința de creștere a debitelor masice de poluanți evacuați în apele de suprafață din industrie. În lipsa corelării proiectelor de alimentare cu apă cu cele de realizare a sistemelor de colectare și epurare a apelor uzate, există riscul creșterii concentrațiilor de poluanți în apele freatice.
- c. Îngrijorătoare este tendința de transformare a terenurilor agricole în suprafețe construite.
- d. Lipsa unor soluții alternative de asigurare a încălzirii locuințelor, precum și menținerea activității industriale fără implementarea de măsuri privind reducerea poluării vor face ca emisiile de gaze cu efect de seră să se mențină la nivelul actual sau să crească.
- e. Lipsa unei viziuni strategice de ansamblu va permite extinderea activităților antropice în zonele naturale valoroase.
- f. În condițiile neimplementării măsurilor propuse, defrișările ilegale, braconajul, pășunatul intensiv, turismul neorganizat vor continua să contribuie la degradarea ecosistemelor.
- g. Se menține tendința de scădere a împăduririlor cu efecte directe asupra nivelului de manifestare și a producerii unor riscuri naturale precum alunecările de teren sau inundațiile.
- h. Asigurarea surselor energetice va continua să se facă preponderent din resurse neregenerabile. Lipsa unui program de împăduriri în scopuri energetice va face ca cerința pentru lemn de foc să genereze un impact negativ semnificativ asupra ecosistemelor forestiere valoroase. Gradul scăzut de dotare edilitară a localităților va duce la menținerea unor zone de risc a apelor freatice și de suprafață.
- i. Lipsa unei viziuni strategice de dezvoltare va contribui la continua degradare a peisajului urban și a zonelor de interes cultural, peisagistic sau de agrement, la abandonarea terenurilor agricole, defrișări necontrolate și extinderea urbanizării. Există riscul menținerii unui efort scăzut de împădurire. Vor fi preferate specii non-native datorită randamentului de creștere. Lucrările de reconstrucție ecologică se vor limita la înierbarea suprafețelor afectate.

- j. Lipsa unei viziuni integrate privind identificarea și ierarhizarea obiectivelor de patrimoniu cultural, ce necesită reabilitare, va împiedica dezvoltarea potențialului de valorificare turistică a acestora. Se vor menține tendințele de degradare a monumentelor istorice cauzate de lipsa reglementărilor din documentații de urbanism pentru majoritatea localităților ce includ monumente istorice clasate.
- k. În anii următori se vor realiza mai multe proiecte de reabilitare/extindere/realizare a infrastructurii rutiere și feroviare. Lipsa unui cadru organizat de analiză, planificare și decizie ar putea face ca aceste proiecte să genereze un impact semnificativ asupra componentelor de mediu valoroase.
- l. Lipsa/insuficiența investițiilor în infrastructura de turism nu va permite valorificarea durabilă a potențialului turistic din comuna Bălăușeri.
- m. Lipsa programelor de informare și sensibilizare a populației va face în continuare ca aceasta să fie în egală măsură expusă direct riscurilor legate de poluare, dar și să reprezinte un factor important de presiune asupra mediului înconjurător.

Rezultatele analizei de mediu a județului Mureș indică o scădere a calității stării mediului. Este necesară o mai bună concentrare a eforturilor și exprimarea unei viziuni unitare la nivelul județului Mureș și la nivelul comunei Bălăușeri pentru maximizarea eforturilor de reducere a poluării și conformare cu cerințele legislației de protecție a mediului.

Amenajări pentru agricultură - îmbunătățiri funciare

Procese de degradare a solului care reclamă executarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare.

Monitorizarea calității solurilor

Pentru monitorizarea calității solurilor, în cadrul Agenției pentru Protecția Mediului Mureș, se urmăresc următorii indicatori: pH, umiditate, nitrați, amoniu, fosfor total, substanțe organice, plumb, cupru, zinc, cadmiu, mangan, crom, nichel, calciu, magneziu, sodiu, potasiu, aluminiu.

Biodiversitate, patrimoniu cultural

Trebuie să existe la nivelul comunei Bălăușeri o viziune strategică de ansamblu care va permite extinderea activităților antropice în zonele naturale valoroase sau în vecinătatea acestora, neafectând diversitatea biologică și funcționalitatea acestor sisteme.

În condițiile neimplementării măsurilor propuse, defrișările ilegale, braconajul, pășunatul intensiv, turismul neorganizat vor continua să contribuie la degradarea ecosistemelor, distrugerea habitatelor și chiar dispariția unor specii de floră și faună.

Sănătatea populației

Trebuie menținute eforturile actuale pentru dotarea edilitară a localităților, de sistare continuă a activităților neconforme de gestiune a deșeurilor și de reducere a poluării din industrie, ceea ce va permite o reducere a riscurilor asupra sănătății umane.

Riscuri naturale

Conform Legii privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Zone de risc natural, comuna Bălăușeri este pe lista UAT-urilor cu risc de inundații pe torenți și există în comună un nivel scăzut-ridicat de alunecare de teren primară.

(<https://lege5.ro/Gratuit/gmztoobu/unitati-administrativ-teritoriale-afectate-de-alunecari-de-teren-lege-575-2001?dp=gezdnzxgytk>)

Conservarea/utilizarea eficientă a resurselor naturale

Asigurarea surselor energetice va continua să se facă preponderent din resurse neregenerabile. Trebuie să existe la nivelul comunei o politică privind economisirea și conservarea energiei și utilizarea resurselor regenerabile.

Peisajul și moștenirea culturală

Trebuie să existe o viziune strategică de dezvoltare care va contribui la eliminarea degradării peisajului rural și a zonelor de interes cultural, peisagistic sau de agrement, la eliminarea abandonării terenurilor agricole, a defrișărilor necontrolate.

Creșterea gradului de conștientizare asupra problemelor de mediu

Trebuie să existe la nivelul comunei un program de informare și sensibilizare a populației; va face în continuare ca aceasta să fie în egală măsură expusă direct riscurilor legate de poluare, dar și să reprezinte un factor important de presiune asupra mediului înconjurător.

Probleme identificate

- Creșterea nivelului de poluare a aerului datorită traficului rutier;
- Creșterea nivelului de poluare a mediului datorită lipsei canalizării în unele zone ale comunei și datorită creșterii animalelor;
- Resurse de energie regenerabile limitate.

Direcții posibile de acțiune

- Modernizarea și extinderea infrastructurii de apă reziduală și pluvială;
- Soluții alternative de încălzire și de iluminare;
- Sensibilizarea populației privind protecția mediului;
- Crearea unor spații verzi multifuncționale, în vederea îmbunătățirii imaginii localităților, dar și în vederea creării unor modele pentru locuitori.

Partea a III.-a Planul strategic de dezvoltare

1. Analiza SWOT

Planul strategic de dezvoltare a comunei Bălăușeri pentru perioada 2021-2027 vizează realizarea tuturor demersurilor în vederea trasării direcțiilor strategice asumate de autoritățile locale prin acest document. Componentele de bază ale acestui capitol au ca punct de pornire analizele până în acest punct al lucrării și sunt în strânsă corelare cu cadrele strategice externe prezentate, cu studiile socio-economice, transpunând prin direcții clare planul de dezvoltare al comunei. Calitatea acestui plan depinde de acuratețea cu care au fost identificate problemele strategice ale comunității și capacitatea de a răspunde acestora prin factori strategici cheie și o viziune cât mai realistă.

Scopul planului strategic este asigurarea dezvoltării durabile a comunei Bălăușeri în vederea îmbunătățirii calității vieții cetățenilor, dezvoltarea agriculturii, a agroturismului, modernizarea serviciilor publice.

Obiectivele generale prin care se propune atingerea scopului sunt:

- Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare de utilități;
- Modernizarea infrastructurii educaționale în vederea creșterii accesibilității la educație și a condițiilor de studiu;
- Extinderea serviciilor sociale în vederea îmbunătățirii condițiilor de trai a grupurilor dezavantajate;
- Creșterea ratei de accesare a ajutoarelor financiare nerambursabile;
- Promovarea cooperării între producătorii agricoli în vederea creșterii competitivității pe piețele de desfacere;
- Dezvoltarea agroturismului, includerea comunei în circuitul turistic județean, regional și național;
- Stimularea inițiativelor antreprenoriale în vederea creșterii oportunităților de angajare și a generării de venituri suplimentare;
 - Facilitarea accesului fermierilor la centre de prelucrare a produselor agricole locale;
 - Sprijinirea inițiativelor locale de promovare a valorilor și tradițiilor locale;
 - Îmbunătățirea activității aparatului de specialitate a administrației publice locale.

Analiza SWOT este instrumentul acceptat pentru a contura comunitatea prin prisma punctelor tari și slabe, a oportunităților și amenințărilor, conducând la identificarea avantajelor competitive, care vor fi preluate în formularea opțiunilor strategice și aplicarea planurilor tactice și operaționale.

Prin analiza SWOT se identifică punctele tari și cele slabe, din perspectiva internă a comunității și oportunitățile și amenințările ca o componentă externă.

ANALIZA SWOT GENERALĂ

Puncte tari	Puncte slabe
• Trecerea drumului național DN13A și DN13B prin comună; • Apropierea orașelor: Târgu Mureș, Sovata și Sighișoara; • Resurse naturale bogate (terenuri agricole, suprafețe întinse de pășune, condiții favorabile agriculturii); • Comuna este electrificată în proporție de 100%, atât racord locuitorii comunei cât și iluminat public stradal; • Există acces la rețeaua de telefonie fixă, telefonie mobilă și internet; • Demararea continuă a unor proiecte de dezvoltare a infrastructurii rutiere și tehnico-edilitare; • Climă și tipuri de sol favorabile diversificării activităților agricole; • Existența unor unități proprii de învățământ; • Existența cabinetului medical, a punctelor medicale; • Potențial existent pentru dezvoltarea agroturismului; • Existența unui potențial pentru dezvoltare a produselor eco-biologice; • Existența posibilităților de cazare atât în interiorul comunei cât și în apropierea acesteia; • Existența spațiilor pentru desfășurarea activităților culturale; • Existența unei piețe locale; • Ospitalitatea locuitorilor comunei; • Există servicii de asistență medicală de bază; • Fond forestier important;	• Grad de poluare ridicat din cauza traficului rutier; • Lipsa unui sens giratoriu la intersecția DN13A, DN13B și DJ142; • Existența zonelor cu eroziune; • Existența zonelor cu risc de inundații; • Îmbătrânirea populației; • Inexistența serviciilor publice de apă potabilă și canalizare în localități (în curs de realizare în Bălăușeri și Chendu); • Lipsa unor spații de petrecere a timpului liber; • Nevoia unui centru de sănătate (SMURD inclus); • Inexistența unui centru integrat comunitar; • Numărul mare al grupurilor vulnerabile; • Insuficiența de dotare a școlilor cu echipamente și materiale IT; • Lipsa unui cadru favorabil pentru susținerea investițiilor locale; • Inexistența unui complex pentru prelucrarea materiei prime provenite din agricultură, zootehnie, pomicultură sau exploatarea forestieră; • Finanțarea redusă a activităților culturale; • Lipsa asocierilor din comunitate; • Inexistența unei gestiuni ecologice integrate a deșeurilor;

- Există acces la servicii sociale de bază pentru vârstnici și nevoiași; - Apartenența la GAL Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni; - Existența unor asociații în domeniul cultural și sportiv; - Tradiție în cultura viței de vie și în producția de vinuri.	- Pregătirea profesională necorespunzătoare cerințelor pieței muncii; - Investiții insuficiente pentru păstrarea și dezvoltarea tradițiilor; - Resurse antropice și naturale nevalorificate; - Dezvoltarea slabă a agroturismului; - Terenuri agricole nelucrate; - Piața locală necesită modernizare; - Diversificarea redusă în domeniul afacerilor locale.
Oportunități	Amenințări
- Existența asistenței financiare din partea Uniunii Europene prin intermediul PNDR; - Existența unor fonduri europene pentru infrastructură, servicii sociale, turism; - Posibilitatea accesării programelor guvernamentale; - Existența unui potențial de dezvoltare a agroturismului; - Posibilitatea creării unor forme complexe de turism; - Existența programelor de reconversie pentru forța de muncă neocupată; - Intrarea în circuitul turistic al județului Mureș; - Posibilitatea extinderii sectorului asociativ pentru susținerea dezvoltării comunei; - Organizarea programelor de formare la nivel național în domeniul turistic; - Existența Planului Național de Redresare și Reziliență.	- Pierderea identității locale ca urmare a efectelor globalizării; - Creșterea șomajului în rândul tinerilor absolvenți; - Creșterea procentajului de îmbătrânire a populației; - Migrația populației calificate și a valorilor locale; - Neadaptarea infrastructurii locale la cerințele mediului economic; - Instabilitatea guvernamentală și modificarea perpetuă a modalității de finanțare a administrației publice locale; - Lipsa resurselor financiare pentru cofinanțarea proiectelor structurale; - Lipsa programelor de formare accesibile organizate la nivel județean/regional în domeniul antreprenorial; - Interesul scăzut al agenților economici în protecția mediului înconjurător.

ANALIZA SWOT DEFALCATĂ

	PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE	OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
INFRASTRUCTURĂ	1. Existența rețelei de alimentare cu energie electrică cu acoperire de 100%; 2. Proiecte de infrastructură canalizare în derulare; 3. Existența conexiunilor de transport rutier; 4. Infrastructură de telecomunicații (acoperire telefonică, internet și televiziune) existentă; 5. Accesibilitate auto pe	1. Lipsa infrastructurii de canalizare în localitățile Agrișteu, Dumitreni, Senereuș și Filitelnic; 2. Lipsa infrastructurii de apă potabilă în toată comuna Bălăușeri; 3. Lipsa infrastructurii de drenare a apelor pluviale în unele zone ale comunei; 4. Existența unor sectoare de drumuri comunale, neasfaltate (mai ales în localitățile Agrișteu,	1. Existența programelor de finanțare a investițiilor în infrastructură la nivelul Uniunii Europene; 2. Situarea într-un culoar important de comunicare cu potențial de dezvoltare; 3. Includerea dezvoltării infrastructurii comunei în strategia regională sau județeană pentru dezvoltarea infrastructurii; 4. Posibilitatea creării unor parteneriate între	1. Posibile dificultăți în asigurarea cofinanțării unor proiecte majore de reabilitare a infrastructurii și a rețelelor edilitare; 2. Criza economică; 3. Buget instituțional redus; 4. Disparități existente între localități la nivel national; 5. Pandemia Covid-19; 6. Instabilitatea politică;

	toate străzile secundare ale comunei; 6. Proiect în derulare-construire grădiniță Agrișteu; 7. Proiect în derulare – stație de epurare a apei uzate; 8. Implicarea autorităților în rezolvarea problemelor de echipare edilitară; 9. Există teren de sport în Bălăușeri și Chendu; 10. Proiect în derulare-investiții în creșterea eficienței energetice a clădirii școlii din Bălăușeri; 11. Proiect în derulare modernizarea iluminatului public în comună;	Dumitrești, Senereuș și Filitelnic); 5. Nu există alee pietonală continuă în nicio localitate; 6. Existența nevoii înființării unei baze sportive în Agrișteu; 7. Drumuri silvice, căi de acces spre ferme în condiții nefavorabile; 8. Rețeaua electrică necesită modernizare; 9. Este nevoie de extinderea rețelei de telecomunicații în localitățile Dumitrești, Senereuș și Filitelnic; 10. Ar fi nevoie de modernizarea pieței locale.	APL-uri din regiune pentru dezvoltarea unor investiții majore; 5. Existența Planului Național de Redresare și Reziliență; 6. Existența unui plan strategic de dezvoltare la nivelul județului Mureș.	7. Creșterea prețurilor la gaz, apă și energie electrică; 8. Posibilitățile reduse ale bugetului local, în calitate de investitor, în îmbunătățirea infrastructurii.
--	--	---	---	--

SERVICII SOCIALE, SĂNĂTATE, EDUCAȚIE	12. Existența rețelei de gaz			
	1. Infrastructură de învățământ modernizată în localitatea Bălăușeri; 2. Existența farmaciei în Bălăușeri; 3. Existența dispensarelor medicale în Bălăușeri și Chendu; 4. Existența mai multor structuri ale unității locale de învățământ; 5. Proiect depus pentru dotarea școlilor cu echipamente IT; 6. Existența serviciilor sociale contractate; 7. Apartenența la GAL Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni ;	1. Numărul mare al persoanelor vulnerabile și defavorizate; 2. Există nevoia înființării unui cabinet medical modern/Centru de sănătate (SMURD); 3. Îmbătrânirea populației; 4. Existența școlilor care necesită renovare; 5. Unitățile de învățământ nu sunt dotate corespunzător (laboratoare, materiale didactice); 6. Lipsa unor programe de promovare a sănătății; 7. Dispensarul medical necesită modernizare;	1 Dezvoltarea unor proiecte în parteneriat cu organizațiile non-guvernamentale și cu instituțiile de învățământ; 2. Existența fondurilor europene și a programelor naționale în domeniul asistenței sociale; 3. Existența cadrului legislativ ce crează facilități pentru mediul economic ce angajează persoane din grupurile vulnerabile în vederea integrării acestora în societate; 4. Posibilitatea dezvoltării de proiecte comune în cadrul GAL Asociația	1.Scăderea calității serviciilor medicale la nivel național; 2. Procesele de marginalizare în special ale populației rome; 3. Criza economică care crește potențialul migrator; 4. Diminuarea accesului la învățământul liceal și superior pentru copiii din familiile sărace; 5. Absența fondurilor locale pentru servicii sociale; 6. Necorelarea ofertei educaționale cu nevoile de pe piața muncii; 7. Pandemia Covid-19;

	8. Instituții de învățământ cu personal calificat; 9. Colaborare bună între APL și instituțiile de învățământ din comună; 10. Derularea activităților extracurriculare în școli; 11. Colaborarea bună între furnizorii de servicii de sănătate și primărie.	8. Dotarea insuficientă cu echipament, utilaj medical și medicamente a instituțiilor medicale; 9. Slaba implicare a părinților în procesul educațional; 10. Managementul formării cadrelor didactice deficitară; 11. Grad redus de conștientizare a populației asupra factorilor care periclitează sănătatea.	Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni; 5. Fonduri pentru informatizarea furnizării serviciilor publice; 6. Existența fondurilor europene direcționate spre perfecționarea actului didactic; 7. Existența Planului Național de Redresare și Reziliență.	8. Prolungirea educației online; 9. Slaba pregătire a cadrelor didactice în domeniul IT.
CULTURĂ ȘI RECREERE	1. Existența Căminelor Culturale în localități; 2. Existența bibliotecilor comunale dotate; 3. Spații pentru desfășurarea evenimentelor culturale;	1. Lipsa inițiativelor din partea populației; 2. Scăderea interesului cetățenilor față de cultură; 3. Lipsa unor programe pentru tineri;	1. Măsuri de finanțare europene ce vizează sprijinirea amenajării de spații de joacă, modernizarea căminelor culturale;	1. Pătrunderea bruscă a noilor tehnologii ce poate altera cultura locală și aspectul social și arhitectural al comunei; 2. Insuficiența fondurilor alocate pentru instituțiile

	4. Existența unor programe culturale;	4. Căminele culturale necesită renovare;	2. Programe culturale la nivel național și internațional cu posibilitate de extindere;	culturale și investițiile în acest domeniu;
	5. Meșteșuguri tradiționale	5. Lipsa unui spațiu închis pentru evenimente sportive;	3. Implicarea mediului de afaceri în promovarea culturii sau a sportului;	4. Scăderea importanței tradițiilor în viața cotidiană;
	6. Monumente istorice și arhitecturale;	6. Număr redus de facilități culturale (cinematograf, dans, etc.);	4. Relații internaționale cu posibilități de valorificare în domeniul culturii, sportului, societății civile;	5. Pandemia Covid-19 afectează în mod negativ programele culturale și sportive.
	7. Existența evenimentelor locale organizate de asociații;	7. Zonele cu potențial de petrecere a timpului liber nu sunt amenajate;	5. Existența Planului Național de Redresare și Reziliență;	
	8. Tradiție culturală și spirituală păstrată;	8. Există nevoia înființării unei baze sportive în Agrișteu;	6. Creșterea interesului la nivel național pentru sport și pentru un mod de viață sănătos.	
	9. Existența terenului de sport în Bălăușeri și Chendu;	9. Există nevoia susținerii cultelor religioase în vederea obținerii unor finanțări pentru investiții;		
	10. Căminul cultural din Bălăușeri în curs de renovare;	10. Există nevoia înființării unui Centru cultural multifuncțional;		
	11. Activități organizate de Asociația pentru Bălăușeri;			

	12. Activități organizate de Asociația Sportivă LOCOMOTIV Agrișteu.	11. Nu există spații de joacă pentru copii.		
ECONOMIE	1. Creșterea numărului de persoane juridice active economic la nivelul comunei în ultimii ani; 2. Programe anuale cu participarea turiștilor- Festivalul lavandei, Concursul internațional al vinului; 3. Implicarea autorităților publice în sprijinirea activităților economice; 4. Accesibilitatea facilă a comunei din punct de vedere rutier; 5. Existența unor resurse naturale și antropice;	1. Diversificarea slabă a economiei la nivelul comunei; 2. Lipsa structurilor de sprijin a afacerilor; 3. Promovarea insuficientă a imaginii comunei; 4. Scăderea efectivului de animale în ultimii ani; 7. Grad redus de asociere a fermierilor; 8. Slaba dezvoltare a activității de marketing în domeniul agroalimentar; 9. Terenuri agricole neutilizate; 10. Lipsa de competență a întreprinzătorilor în ceea	1. Programele naționale de sprijin pentru IMM-uri; 2. Programele europene de finanțare pentru mediul economic și pentru creșterea competitivității; 3. Dezvoltarea comunicării între reprezentanții mediului de afaceri și reprezentanții autorităților publice locale; 4. Posibilitatea de a atrage noi investiții datorită apropierii orașelor Sovata, Târgu Mureș, Sighișoara; 5. Includerea comunei în circuitul turistic existent în județ și în regiune;	1. Impactul crizei economice asupra mediului de afaceri din România; 2. Modificări ale legislației privitoare la activitatea agenților economici neavantajoase pentru impulsivitatea activității economice; 3. Orientarea turiștilor români către destinațiile străine; 4. Capacitatea insuficientă de absorbție a fondurilor europene destinate dezvoltării turistice a

	6. Prezența activităților meșteșugărești și de artizanat tradiționale; 7. Ospitalitatea și spiritul de inițiativă a locuitorilor; 8. Sectorul de extracție a gazului oferă loc de muncă pentru numeroase persoane; 9. Existența fondului forestier semnificativ; 10. Potențial turistic ridicat utilizabil pe tot parcursul anului datorat peisajului diversificat, tradițiilor, monumentelor arhitecturale și istorice; 11. Agroturism rural în dezvoltare; 12. Potențial mare de forță de muncă în agricultură;	ce privește dezvoltarea micro-întreprinderilor; 11. Promovarea slabă a ofertelor tursitice din zonă; 12. Număr relativ redus de locuri de muncă în sectoare, altele decât extracția de gaz și agricultura; 13. Infrastructură de afaceri nedezvoltată; 14. Polarizarea dezvoltării economice în comună; 15. Parteneriat public-privat insuficient dezvoltat; 16. Lipsa unei piețe agroalimentare online organizate; 17. Multe pagube provocate în agricultură de	6. Specificul tradițional și cultural al județului și al zonei; 7. Funcționarea centrului de informare turistică în localitățile apropiate turistice; 8. Creșterea atractivității turismului național din cauza pandemiei Covid-19; 9. Acces la informații pentru mediul de afaceri privind finanțările; 10. Subvenții acordate în domeniul agricol (producție vegetală, zootehnie), înființare grupuri de producători;	autorităților publice și a mediului de afaceri; 5. Scăderea veniturilor angajaților în turism (Covid-19); 6. Creșterea competitivității în domeniul turismului; 7. Mecanisme, capacități și fonduri publice insuficiente de susținere a economiei locale; 8. Forță de muncă calificată necorelată cu cerințele pieței la nivel național; 9. Modificări frecvente în legislații (domeniul fiscal);
--	--	--	--	---

	13. Potențial mare pentru agricultură ecologică; 14. Producători locali de obiecte artisanale în Chendu; 15. Terenuri și spații pentru dezvoltarea economică; 16. Cultura viței de vie și producerea vinului; 17. Existența asociației Viticultorilor de pe Târnava Mică; 18. Existența unei piețe agroalimentare; 19. Apă termală nevalorificată.	animale sălbatice; 18. Piața agroalimentară necesită modernizare; 19. Există nevoia dezvoltării infrastructurii de cazare; 20. Există nevoia diversificării programelor culturale și sportive în vederea dezvoltării agroturismului; 21. Migrația tinerilor spre țările mai dezvoltate; 22. Îmbătrânirea populației; 23. Lipsa cunoștințelor pentru înființarea firmelor.	11. Existența Planului Național de Redresare și Reziliență; 12. Aproximarea orașelor: Târgu- Mureș, Sighișoara, Sovata; 13. Existența GAL Asociația Târnava Mică – Bălăușeri – Sărățeni.	10. Insuficiența fondurilor pentru demararea unor afaceri.
MEDIU	1. Existența unui plan de management de gestionare a deșeurilor la nivel județean;	1. Poluarea din cauza activității agricole și industriale;	1. Fonduri pentru dezvoltarea de parteneriate în vederea protecției mediului;	1. Schimbări climatice globale; 2. Degradarea cadrului natural (flora și fauna) în

	2. Există un program de colectare selectivă a deșeurilor de hârtie, carton și PET-uri; 3. Există operatori de protecția mediului în județ; 4. Există activități de educație ecologică la nivelul instituțiilor de învățământ; 5. Calitatea factorilor de mediu este urmărită de autoritățile publice locale;	2. Poluare din cauza traficului; 3. Poluare din cauza depozitării ilegale a deșeurilor; 4. Lipsa unor proiecte ecologice la nivelul comunității locale; 5. Lipsa promovării voluntariatului referitor la protecția mediului înconjurător; 6. Fonduri insuficiente alocate pentru protecția mediului; 7. Lipsa controlului stării de mediu (măsurări periodice);	2. Fonduri disponibile din surse europene sau naționale pentru susținerea proiectelor de mediu; 3. Surse de finanțare pentru introducerea surselor regenerabile de energie; 4. Oportunitatea sprijinirii creării unor parteneriate între ONG-uri; 5. Investiții în sisteme de producere și furnizare de energie din surse regenerabile pentru instituțiile publice; 6. Existența programelor de conștientizare a populației în probleme ale mediului;	cazul dezvoltării necontrolate a turismului; 3. Potențial de poluare accidentală cu privire la evacuarea apelor uzate; 4. Întârzieri cu finalizarea proiectelor cu impact major asupra calității mediului; 5. Dezvoltarea excesivă a infrastructurii.
--	--	---	--	---

		8. Lipsa unor alternative pentru producerea de energie regenerabilă; 9. Zone cu risc de inundații; 10. Mărimea zonelor verzi rămâne sub media UE.	7. Existența unui plan de management de gestionare a deșeurilor la nivel județean.	
CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ	1. Mediu de lucru organizat și disciplinat; 2. Spațiu de lucru modern; 3. Accesul complet la utilități și dotări tehnologice a instituției publice; 4. Existența parteneriatelor cu alte comune din Uniunea Europeană; 5. Comunicare armonioasă între locuitorii comunei și autoritățile locale;	1. Lipsa unui sistem informatic modern la nivelul administrației publice; 2. Website – este nevoie de actualizarea permanentă a informațiilor; 3. Pregătirea slabă a unor angajați în domeniul IT și în alte domenii (GDPR, finanțe, juridic, administrația publică, etc.);	1. Existența fondurilor europene ce finanțează dezvoltarea capacității administrative; 2. Existența cursurilor de perfecționare disponibile a fi oferite funcționarilor; 3. Aplicarea bunelor practici de la comune din Uniunea Europeană (parteneri); 4. Posibilitatea introducerii unui Sistem	1. Modificări legislative ce ar birocratiza mai mult administrația; 2. Pandemia Covid-19; 3. Neimplicarea actorilor la nivel județean în problemele comunelor; 4. Migrația personalului calificat spre oraș; 5. Instabilitatea politică la nivel național;

	6. Adaptabilitatea personalului la legislația în continuă schimbare; 7. Experiența în gestionarea programelor cu finanțare externă; 8. Colaborare bună cu alte primării din zonă, din județ și din regiune.	4. Lipsa unui sistem integrat între procesul de formare inițială și continuă a funcționarilor publici și planul de carieră al acestora; 5. Lipsa fondurilor din bugetul local pentru realizarea unor investiții prioritare; 7. Slaba participare a locuitorilor comunei la viața comunității.	de Management al Calității la nivelul administrației publice locale; 5. Deschiderea sferei civice spre colaborare; 6. Posibilități de înființare prin pași simpli a unor ONG-uri în diferite domenii.	6. Prezența mare a grupurilor vulnerabile la nivelul județului Mureș.
--	--	--	--	--

2. Identificarea problemelor strategice

INFRASTRUCTURĂ

- În comună există străzi neasfaltate;
- Infrastructură pietonală deficitară în fiecare localitate a comunei;
- Lipsă rețea apă potabilă în toată comuna Bălăușeri;
- Lipsă rețea de canalizare în Agrișteu, Dumitreni, Filitelnic și Senereuș;
- Există drumuri agricole care necesită amenajare;
- Există șanțuri neîngrijite, necolmatate sau pline de vegetație;
- În comună există zone de risc de inundație;
- Rețeau de alimentare cu gaz necesită extindere în comună;
- Este nevoie de înființarea unui Centru multifuncțional de recreere;
- Comuna este deficitară la spații verzi;
- Exploatarea surselor de energie regenerabilă este foarte slabă la nivelul comunei;
- Este necesară reabilitarea termică a clădirilor instituțiilor publice pentru reducerea pierderilor de energie, îmbunătățirea confortului termic la clădirile instituțiilor publice și creșterea standardelor de calitate a serviciilor publice prestate populației: educație, sănătate, administrație publică;
- Sistemele de energie în cadrul instituțiilor publice nu corespund noilor tendințe în gestiunea energetică sustenabilă. Este necesară îmbunătățirea izolației termice și hidroizolării clădirilor, măsuri de consolidare și componente regenerabile de tip panouri fotovoltaice, energie geotermală, etc.;
- Este nevoie de implementarea sistemelor de management al funcționării consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru promovarea și gestionarea energiei electrice, introducerea de corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață;
- Este nevoie de modernizarea sistemului de iluminat public;
- Infrastructura agroturistică este slab dezvoltată;
- Este nevoie de modernizarea tuturor serviciilor publice locale în vederea obținerii unor sisteme inteligente (iluminat public, managementul rețelelor de apă și apă uzată, trafic rutier, etc.);
- Nu există spații de joacă pentru copii;
- Este nevoie de înființarea unor spații închise pentru activități sportive;
- Lipsă pistă pentru biciclete (ex. legătura între localitatea Filitelnic și DC61)

SERVICII SOCIALE, SĂNĂTATE, EDUCAȚIE

- În comună există un număr mare de persoane expuse riscului de sărăcie și excluziune socială;
- Se constată lipsa unui serviciu comunitar integrat pentru persoanele defavorizate, vulnerabile, etc.;
- Se constată scăderea drastică a numărului de locuitori în Dumitreni;
- Școlile necesită renovare;
- Se constată dotarea insuficientă a școlilor cu materiale și echipamente didactice (în special echipamente IT);
- Există nevoia formării continue a cadrelor didactice, mai ales în domeniul IT;
- Lipsa unui Centru multifuncțional de recreere;
- Ar fi nevoie de reabilitarea dispensarului medical din Bălăușeri sau construcția unui Centru medical modern (cu punct de intervenție SMURD inclus);
- Dotarea insuficientă a dispensarelor medicale;
- Lipsa programelor de sănătate pentru prevenirea unor boli și îmbunătățirea sănătății publice.

CULTURĂ ȘI RECREERE

- Există nevoia înființării unui Centru de recreere în vederea oferirii unor programe diversificate pentru locuitori, pentru tineri, pentru vârstnici, etc.;
- Dotările căminelor culturale nu permit desfășurarea optimă de activități culturale complexe;
- Există nevoia înființării unui teren de sport cu gazon artificial în localitatea Agrișteu;
- Spațiile de joacă nu sunt dotate corespunzător;
- Nu există spațiu de joacă în unele localități;
- Există nevoia înființării unei săli de sport în localitatea Bălăușeri sau Chendu;
- Cultura locală nu beneficiază de un mediu concret și permanent de promovare în exterior;
- Nu există zone amenajate pentru activități recreaționale pentru comunitate și pentru turiști (ex. parcuri de aventură bine dotate);
- Nu există un spațiu cu o suprafață optimă derulării festivalurilor și a evenimentelor organizate în aer liber (zilele comunei);
-

DEZVOLTARE ECONOMICĂ

- Sectorul industrial, în afară de extracția de gaz și activitățile productive, este slab reprezentată la nivel local;
- Piața locală agroalimentară necesită modernizare;
- Terenuri agricole neutilizate;
- Terenuri agricole degradate;
- Materialele de promovare turistică a zonei sunt insuficiente;
- Neincluderea comunei în circuitul turistic județean;
- Promovare insuficientă a resurselor naturale și antropice;
- Nivelul de procesare a produselor agricole și agro-alimentare este slab;
- Nevoia dezvoltării agriculturii, a producției ecologice;
- Nevoia dezvoltării agroturismului;
- Nevoia susținerii desfacerii producției agricole;
- Nevoia dezvoltării infrastructurii de cazare;
- Efectiv zootehnic scăzut;
- Pagube mari în agricultură, pricinuite de animale sălbatice;
- Resursele de ape termale ar trebui identificate și valorificate.

MEDIU

- Este necesară extinderea infrastructurilor de bază în fiecare localitate a comunei Bălăușeri;
- Unele zone turistice necesită amenajare;
- Este necesară prevenirea, combaterea și gestionarea riscului de eroziune a solului prin realizarea de investiții specifice pentru combaterea eroziunii solului în vederea conservării și refacerii ecosistemelor naturale;
- Șanțuri neîngrijite, colmatate sau pline de vegetație;
- Este necesară prevenirea, combaterea și gestionarea riscului de distrugere a ecosistemelor naturale, ca urmare a fenomenelor meteo extreme, prin implementarea de investiții specifice;
- Numărul mic de activități de conștientizare și sensibilizare a locuitorilor referitor la problemele de mediu;
- Este necesară combaterea riscului de deteriorare a fondului forestier prin realizarea de împăduriri cu rol de refacere a echilibrului ecologic;

- Există zone care necesită împăduriri / reîmpăduriri și refacerea ecosistemelor forestiere;
- Există nevoia creării infrastructurii de monitorizare, avertizare și alarmare a fenomenelor hidro-meteorologice severe (inundații și secetă) pentru evaluarea și gestionarea durabilă a resurselor naturale, inclusiv activități în scopul conștientizării publice;
- În comună există zone de risc de inundație;
- Arii naturale protejate cu probleme de management;
- Aspectul general al comunei ar trebui îmbunătățit (amenajare spații verzi, plantare arbuști, flori, etc.).

CAPACITATE ADMINISTRATIVĂ

- Există nevoia reînnoirii echipamentelor IT în cadrul primăriei comunei;
- Există nevoia digitalizării integrate a tuturor activităților în cadrul primăriei: registratură, gestiune financiară, plata impozitelor, gestiunea și stocarea documentelor, depunerea tuturor cererilor și a petițiilor și soluționarea lor (e-administrație);
- Site-ul primăriei trebuie actualizat în continuu;
- Există nevoia formării angajaților în domeniul Tehnologiei Informațiilor și în alte domenii: achiziție publică, GDPR, etc.;
- Există nevoia îmbunătățirii capacității UAT Bălăușeri privind gestiunea și managementul situațiilor de urgență;
- În noul context epidemiologic este nevoie de îmbunătățirea capacității de reacție a întregii administrații publice locale la noile situații epidemiologice;
- Actualizarea PUG în vederea asigurării reglementărilor pentru păstrarea specificului ansamblului architectural local (cuprinderea lor în RUL).

3. Viziunea strategică

Strategia de dezvoltare cuprinde direcții prioritare, ce au ca obiectiv atât dezvoltarea infrastructurii, cât și a mediului de afaceri în comuna Bălăușeri, și stabilizarea populației active antrenate în migrații naționale sau internaționale prin oferirea unor servicii publice de calitate. Elaborarea strategiei de dezvoltare a comunei Bălăușeri s-a bazat pe cercetarea avansată a acestui sistem teritorial, în strânsă legătură cu contextul teritorial și socio-economic în care se încadrează. Asigurarea unei proiecții durabile a dezvoltării se va realiza prin analiza corelației dintre nevoi și potențialul de dezvoltare a vieții locuitorilor.

Plecând de la analiza teritorială privind starea actuală, analiza punctelor tari, dar mai ales a punctelor slabe care trebuie îmbunătățite, s-a stabilit viziunea comunei Bălăușeri.

Comuna Bălăușeri va deveni o comună cu o infrastructură modernă. Viața socio-culturală a comunei se va îmbunătăți datorită locurilor de muncă sigure create în agroturism și în agricultură.

Transformarea comunei se va realiza pe principii de dezvoltare durabilă, asigurându-se o repartizare socială cât mai egală a beneficiilor, îmbunătățind accesul la bunăstare al grupurilor dezavantajate, precum și garantându-se protecția factorilor de mediu și utilizarea eficientă a resurselor naturale locale.

O atenție deosebită va fi acordată dezvoltării economiei locale, a agriculturii și sprijinirii inițiativelor locale pentru creștere economică. Astfel, se va pune accent pe consilierea și accesul la informație al potențialilor investitori, crearea infrastructurii și cadrului propice pentru dezvoltarea de noi afaceri și consolidarea celor deja existente.

4. Direcții strategice de dezvoltare

4.1. Obiectivul general de dezvoltare

Obiectivul general al comunei se poate formula în felul următor: Dezvoltarea echilibrată și armonioasă a comunei Bălăușeri prin crearea și susținerea unui mediu economico – social competitiv, stabil, sănătos și diversificat, care să asigure creșterea economică în ritm continuu și creșterea calității vieții cetățenilor.

Obiective specifice:

- **Îmbunătățirea infrastructurii fizice** a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile, pentru asigurarea creșterii calității vieții;
- **Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător** în vederea creșterii standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei Bălăușeri;

- **Îmbunătățirea serviciilor sociale** furnizate pentru comunitatea locală și asigurarea echității, egalității de șansă și facilitarea integrării sociale și pe piața muncii a grupurilor defavorizate;
- **Dezvoltarea sistemului de învățământ** la nivelul comunei Bălăușeri prin îmbunătățirea infrastructurii și a dotărilor, crearea cadrului pentru desfășurarea de activități extracurriculare, creșterea calității și diversificarea serviciilor educaționale. Ținând cont de condițiile actuale create de pandemie, se va pune accent pe dotarea școlilor cu materiale și **echipamente performante IT**;
- **Dezvoltarea infrastructurii de sănătate** și susținerea ofertei de servicii medicale în vederea asigurării accesului tuturor categoriilor de locuitori la serviciile de sănătate de bază;
- **Dezvoltarea vieții culturale** prin înființarea unui centru multifuncțional, punerea în valoare a resurselor antropice și crearea de facilități pentru petrecerea timpului liber;
- **Dezvoltarea agriculturii** – sprijinirea organizării unei piețe de desfacere online pentru producători locali, sprijinirea înființării grupurilor de producători;
- **Dezvoltarea agroturismului** în comună, prin promovarea potențialului cultural local și crearea condițiilor pentru dezvoltarea unui turism de agrement;
- Crearea unei game largi de **servicii destinate tinerilor**, accesibile, de calitate și adaptabile nevoilor individuale și globale ale acestora care să prevină, să limiteze, să combată situațiile de marginalizare socială a tinerilor, să recupereze și să reintegreze social tinerii aflați în situații de risc;
- **Revigorarea și diversificarea economiei locale** prin sprijinirea ideilor **inovative**, prin crearea unor structuri de informare și de sprijin pentru accesarea fondurilor europene și naționale;
- **Creșterea capacității administrației publice locale** de furnizare a serviciilor către populație și de sprijinire a dezvoltării mediului de afaceri local, **digitalizarea** activității administrației publice locale.

4.2. Direcții de dezvoltare

4.2.1. Dezvoltarea infrastructurii localităților

În ultimii ani, preocuparea reprezentanților autorității publice locale a fost în principal reabilitarea sau construirea infrastructurii localităților componente. Acest lucru este evidențiat de multitudinea proiectelor și investițiilor în infrastructură realizate atât din fonduri de la bugetul local și bugetul de stat cât și din finanțări nerambursabile. Astfel și în comuna Bălăușeri

s-a reușit atragerea unor fonduri pentru realizarea rețelei de canalizare în localitățile Bălăușeri și Chendu. Există însă nevoia de realizare a infrastructurii de apă potabilă la nivelul întregii comune și extinderea rețelei de canalizare în celelalte localități ale comunei.

Obiectiv general domeniu: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiective operaționale:

- Îmbunătățirea accesului în localitățile comunei Bălăușeri prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale în vederea asigurării unui acces mai facil și rapid pentru toți locuitorii comunei, atragerii investitorilor și diversificării economiei locale;
- Creșterea gradului de atractivitate al comunei prin crearea unei imagini unitare a localităților componente (arhitectură, coloristică, spații verzi, alei pietonale, parcări, mobilier “urban”);
- Creșterea standardului de viață al cetățenilor și asigurarea condițiilor de bază ale unui trai modern, la nivelul standardelor Uniunii Europene, prin asigurarea accesului la utilități pentru toți locuitorii comunei- rețea de apă potabilă și rețea de canalizare;
- Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și la tehnologia informației pentru toți locuitorii comunei prin susținerea investițiilor în sisteme de comunicație de ultimă oră.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Îmbunătățirea accesului și a conexiunii între localități prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale”.

1.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor comunale, a străzilor;

1.2. Reabilitare și construire poduri și podețe;

1.3. Reabilitarea drumurilor agricole;

1.4. Construire/modernizare parcări, trotuare și alei pietonale.

1.5 Amenajarea pistei de biciclete (pe DC62) care leagă localitatea Filitelnic cu DC 61

2. Obiectivul operațional “Creșterea gradului de atractivitate al comunei prin crearea unei imagini unitare a localităților componente (arhitectură, coloristică, spații verzi, alei pietonale, parcări, mobilier “urban”):

2.1. Realizare PUG actualizat și PUD-uri prin care să se promoveze un concept de dezvoltare urbanistică unitară a localității și peisagistică “urbană”;

2.2. Amenajarea spațiilor verzi din comună, inclusiv cele situate lângă trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joacă pentru copii și dotarea cu mobilier “urban”;

2.3. Construire/modernizare parcări, trotuare și alei pietonale;

2.4. Reabilitarea fațadelor, crearea unui mediu ambiental plăcut, cu elemente arhitecturale inovative care respectă specificul local;

2.5. Amenajarea periodică a șanțurilor neîngrijite, colmatate sau pline de vegetație.

3. Obiectivul operațional “Creșterea standardului de viață al cetățenilor și asigurarea condițiilor de bază ale unui trai modern, la nivelul standardelor Uniunii Europene, prin asigurarea accesului la utilități pentru toți locuitorii comunei”:

3.1. Înființarea rețelei de alimentare cu apă în fiecare localitate a comunei Bălăușeri;

3.2. Extinderea rețelei de canalizare în localitățile Agrișteu, Dumitreni, Filitelnic și Senereuș;

3.3. Extinderea rețelei de gaz;

3.4. Lucrări de îmbunătățiri funciare a versanților;

3.5. Modernizarea sistemului de iluminat în comuna Bălăușeri.

3.6. Crearea unui sistem de supraveghere modern pentru creșterea siguranței cetățenilor.

4. Obiectivul operațional “Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și la tehnologia informației pentru toți locuitorii comunei prin susținerea investițiilor în sisteme de comunicație de ultimă oră”:

4.1. Conectarea instituțiilor publice din comună la internet prin conexiuni broadband și promovarea conceptului de e-educație, e-guvernare, e-sănătate;

4.2. Asigurarea accesului la internet al populației prin crearea de acces point internet în zonă;

4.3. Dotarea școlilor cu materiale și echipamente IT;

4.4. Extinderea și modernizarea rețelei de telefonie și internet în localitățile unde nu există acoperire;

4.5. Asigurarea de facilități pentru investitorii care dezvoltă servicii IT în comună.

4.2.2. Direcții de dezvoltare domeniu Dezvoltarea durabilă a comunei

Administrația publică locală din comuna Bălăușeri a avut ca principală preocupare protecția mediului înconjurător și dezvoltarea serviciilor pentru populație. Astfel, pe parcursul ultimilor ani a întreprins inițiative de conservare și protejare a mediului înconjurător prin diferite proiecte.

Cu toate acestea, se impun investiții suplimentare pentru continuarea activităților întreprinse, așa cum se desprinde din analiza situației socio-economice descrisă în primul capitol:

- în comună există containere și pubele, dar nu este implementat un sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor;
- nu există încă o soluție de neutralizare/colectare și transport a gunoiului de grajd și resturi vegetale;
- în comună există clădiri în domeniul public care nu sunt reabilite termic;

- sunt necesare lucrări de apărare a malurilor împotriva inundațiilor;
- educarea populației în spiritul reciclării, protecției mediului și voluntariatului.

Obiectivul general: Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător în vederea creșterii standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei.

Obiective operaționale:

- Asigurarea managementului de calitate al apei;
- Dezvoltarea unui sistem integrat eficient de management al deșeurilor;
- Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică;
- Îmbunătățirea stării mediului înconjurător și prevenirea riscurilor naturale și de sănătate ale populației.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional „Asigurarea managementului de calitate al apei”

- 1.1. Înființarea rețelei de alimentare cu apă și creșterea capacității de furnizare a apei potabile;
- 1.2. Crearea unui sistem de supraveghere a calității apei la nivelul comunei Bălăușeri (râuri, ape subterane, ape uzate, etc.);
- 1.3. Organizarea anuală a campaniilor de salubritate a malurilor și albiile râurilor;
- 1.4. Amenajarea de rigole stradale și întreținerea canalelor existente în vederea asigurării condițiilor bune de scurgere a apelor pluviale;
- 1.5. Lucrări de combatere și prevenire a inundațiilor în zonele de risc, prin lucrări specifice de apărare, prietenoase cu mediul; Crearea unor zone de reținere a apei, a „unor zone umede” (zone inundabile) în vederea restabilirii echilibrului natural, respectiv pentru menținerea nivelului apei freatice;
- 1.6. Reducerea eroziunii solului prin lucrări de apărare a malurilor împotriva eroziunii în zonele afectate de acest fenomen și acțiuni de împădurire în zonele de formare a viiturilor, în zonele inundabile.

2. Obiectivul operațional “Dezvoltarea unui sistem integrat eficient de management al deșeurilor”:

- 2.1. Reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate prin realizarea unei stații de compostare;
- 2.2. Colectarea, depozitarea și eliminarea în condițiile legislației specifice în cazul deșeurilor industriale, medicale, toxice, a ambalajelor, uleiurilor uzate, bateriilor și acumulatorilor,

deșeurilor de aparatură electrică și electronică, a deșeurilor metalice, din construcții și demolări, în măsura în care acestea pot rezulta.

2.3. Implementarea unui sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor la nivel de comună sau în parteneriat cu alte administrații locale învecinate;

3. Obiectivul operațional “Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică”:

3.1. Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice prin lucrări de reabilitare termică;

3.2. Crearea de sisteme centralizate de furnizare a energiei utilizând sisteme convenționale de încălzire completate de sisteme ce utilizează energii nepoluante (solare, eoliene, etc);

3.3. Acordarea de facilități pentru realizarea de infrastructuri de generare și distribuire a surselor de energie alternativă, promovarea culturilor energetice și a proiectelor de energie eoliană, biomasă, energie solară.

3.4. Creșterea eficienței energetice și gestionarea inteligentă a energiei în Școala Gimnazială ”Torok Janos” Bălăușeri, în Comuna Bălăușeri.

4. Obiectivul operațional “Îmbunătățirea stării mediului înconjurător și prevenirea riscurilor naturale și de sănătate a populației”:

4.1. Reducerea eroziunii solului prin lucrări de apărare a malurilor împotriva eroziunii în zonele afectate de acest fenomen și acțiuni de împădurire în zonele de formare a viiturilor, în zonele inundabile și în luncile râurilor;

4.2. Realizarea de perdele forestiere de protecție a căilor de comunicații și pentru terenurile agricole;;

4.3. Dezvoltarea activităților de conștientizare a populației asupra necesității conservării mediului înconjurător și de implicarea acesteia în activități de protejare a mediului.

4.2.3. Direcții de dezvoltare domeniu Incluziune socială și managementul de diminuare a sărăciei

Accesul la serviciile de bază: sănătate, educație și servicii sociale reprezintă una dintre condițiile unei dezvoltări echilibrate și incluzive; identificarea unei priorități pe această temă este cu atât mai necesară cu cât există întrunite mai multe premise pentru apariția și întreținerea excluziunii sociale, atât la nivel de comună cât și la nivel de județ:

- în comuna Bălăușeri accesul comunității la serviciile publice necesită dezvoltare;
- ponderea destul de mare în totalul populației a minorității rrom, care se confruntă cu rate ridicate de sărăcie, abandon școlar;

- ponderea alarmantă în totalul populației a persoanelor cu handicap, corelată cu incidența bolilor de nutriție (în principal diabet).

Eliminarea efectelor negative ale acestei stări de fapt se poate realiza prin câteva mari tipuri de intervenții:

- investiții în infrastructura-suport și echipamente, menite să generalizeze accesul și să amelioreze calitatea serviciilor oferite;
- proiecte vizând creșterea capacității instituționale, restructurarea sau îmbunătățirea managementului instituțiilor prestatoare de servicii publice;
- campanii de informare și educare a populației, vizând schimbarea mentalităților.

În comuna Bălăușeri există inițiative pentru protecția și asistența grupurilor dezavantajate.

Recomandări strategice:

- Dezvoltarea parteneriatelor între autoritatea publică locală și sectorul ONG, furnizor de servicii sociale;
- Întărirea parteneriatelor dintre comune;
- Implementarea programelor de voluntariat la nivelul comunității, implicând atât instituțiile școlare, cât și persoanele vârstnice pensionare;
- Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile prioritare la nivelul comunității: persoane vârstnice, persoane cu handicap, persoane neocupate, familii monoparentale și copii aflați în dificultate sau situație de risc.

Obiectiv general: Îmbunătățirea serviciilor sociale furnizate pentru comunitatea locală și asigurarea echității, egalității de șanse și facilitarea integrării sociale și pe piața muncii a grupurilor defavorizate.

Obiective operaționale:

- Dezvoltarea infrastructurii de servicii sociale;
- Dezvoltarea parteneriatelor public-privat și a parteneriatelor cu primăria comunale/autorități publice locale;
- Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile din comună, în parteneriat cu furnizori acreditați.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Dezvoltarea infrastructurii de servicii sociale”:

1.1. Implementarea, eventual împreună cu alte autorități publice locale, a unor proiecte pentru dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii serviciilor sociale: centre comunitare, servicii respiro, etc.;

1.2. Dotarea unităților prestatoare de servicii sociale cu echipament special (medical, social, terapie reparatorie).

2. Obiectivul operațional “Dezvoltarea parteneriatelor public-privat în vederea dezvoltării infrastructurii serviciilor de asistență socială”:

2.1. Încheierea de parteneriate public- privat cu ONG-uri acreditate;

2.2. Crearea unei rețele cu alte autorități publice locale în vederea finanțării unor servicii ultraspecializate destinate aceluiași grupuri vulnerabile, la nivelul mai multor comunități (de exemplu la nivelul GAL).

3. Obiectiv operațional “Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile din comună”

3.1. Crearea unei rețele de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice;

3.2. Înființarea de centre de zi de tip after school pentru copii defavorizați;

3.3. Asigurarea de suport pentru angajatorii locali care organizează cursuri de calificare/recalificare profesională pentru persoanele neocupate;

3.4. Asigurarea spațiului necesar înființării unui centru pentru sprijinirea șomerilor pentru a (re) intra pe piața forței de muncă prin scheme speciale de consiliere, tutoriat, mediere și plasare în muncă;

3.5. Asigurarea spațiului necesar pentru organizarea de cursuri de antreprenoriat pentru angajatorii locali și persoanele neocupate;

3.6. Crearea unor servicii sociale de tip alternativ pentru persoane vârstnice (centre de zi, cluburi, ateliere, etc.);

3.7. Crearea unui centru specializat pentru asistență și consilierea copiilor aflați în dificultate, familii monoparentale, victime ale violenței domestice.

3.8. Înființarea unui Centru comunitar integrat pentru a oferi cadrul instituțional necesar derulării serviciilor sociale către toate grupurile defavorizate;

4.2.4. Direcții de dezvoltare domeniu Educație

Implicarea comunității și a autorităților locale în viața școlii se impune a fi pe măsură, astfel încât să asigure îmbunătățirea continuă a condițiilor în care se desfășoară procesul de învățământ, crescând atractivitatea școlii din comunitate și diminuând riscul migrației elevilor din ciclul II către mediul urban.

Obiectiv general domeniu: Dezvoltarea sistemului de învățământ la nivelul comunei Bălăușeri prin îmbunătățirea infrastructurii și a dotărilor, crearea cadrului pentru desfășurarea de activități extracurriculare, creșterea calității și diversificarea serviciilor educaționale.

Obiective operaționale:

- Dezvoltarea infrastructurii educaționale;
- Stimularea creșterii gradului de perfecționare a personalului didactic;
- Sprijinirea diversificării serviciilor educaționale furnizate la nivel local.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Dezvoltarea infrastructurii educaționale”:

- 1.1. Dotarea tuturor școlilor din comuna Bălăușeri cu materiale și echipamente didactice;
- 1.2. Reabilitarea școlilor;
- 1.3. Înființarea unei săli de sport în localitatea Bălăușeri.
- 1.4. Creșterea capacității unit. de învățământ de reziliență și adaptare în caz de pandemie (Covid 19)

2. Obiectivul operațional “Creșterea gradului de perfecționare a personalului didactic”:

- 2.1. Asigurarea condițiilor pentru derularea de programe de formare, în parteneriat cu Casa Corpului Didactic Mureș, punând accent pe formarea în **domeniul IT**;
- 2.2. Asigurarea condițiilor pentru instruirea în **managementul proiectelor** pentru persoanele implicate în gestionarea proiectelor europene la nivelul unităților de învățământ, în parteneriat cu Casa Corpului Didactic Mureș;
- 2.3. Sprijinirea școlilor din comună pentru inițierea și derularea de proiecte de **schimb de experiență și parteneriate** de tip Erasmus Plus.

3. Obiectivul operațional “Diversificarea serviciilor educaționale”:

- 3.1. Înființarea unui centru after school pentru copii din învățământul primar;
- 3.2. Asigurarea condițiilor pentru formarea profesorilor, a formatorilor și a altor categorii de personal care lucrează cu persoane cu risc de părăsire timpurie a școlii;
- 3.3. Asigurarea condițiilor pentru furnizarea serviciilor de educație remedială;
- 3.4. Derularea, în cadrul unităților școlare, a programelor de tip “a doua șansă” pentru reintegrarea în educație a celor care au părăsit de timpuriu școala;
- 3.5. Susținerea promovării spiritului antreprenorial și a cetățeniei active în educație.

4.2.5. Direcții de dezvoltare domeniu Sănătate

Accesul la sănătate depinde într-o mare măsură de factori externi sistemului de sănătate: factori genetici, factori de mediu, factori de dezvoltare economică, factori socio-culturali.

Accesul la îngrijiri de sănătate este influențat aproape în totalitate de organizarea sistemului sanitar. Accesibilitatea la servicii de îngrijire medicală este determinată de convergența dintre oferta și cererea de astfel de servicii, sau, altfel spus, disponibilitatea reală a facilităților de

îngrijiri comparativ cu cererea bazată pe nevoia reală pentru sănătate. Disparitățile în accesul la îngrijiri apar din cel puțin patru motive: etnice sau rasiale; economice, aici incluzând costurile directe suportate de populație (co-plăți, costuri legate de tratamente și spitalizare) precum și cele indirecte (cost transport, timp de așteptare); așezare geografică inadecvată a facilităților de îngrijiri; calitatea inegală a serviciilor de același tip.

În contextul legislativ actual misiunea autorității locale este aceea de a asigura accesul egal al membrilor comunității la serviciile de îngrijiri de sănătate furnizate în plan local.

Obiectiv general: Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și a serviciilor medicale în vederea asigurării accesului tuturor categoriilor de locuitori la serviciile de sănătate de bază.

Obiective operaționale:

- Realizarea de investiții în infrastructura-suport, echipamente, și resurse umane;
- Creșterea accesibilității grupurilor vulnerabile la serviciile de sănătate;
- Creșterea responsabilității societății pentru sănătatea publică.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Realizarea de investiții în infrastructura-suport, echipamente, și resurse umane”:

- 1.1. Reabilitarea dispensarului din localitatea Bălăușeri;
- 1.2. Înființarea unui Centru medical cu punct de intervenție SMURD
- 1.3. Asigurarea unei dotări tehnice corespunzătoare și implementarea sistemelor informatizate în cabinetele medicale;
- 1.4. Organizarea unui sistem de primire a reclamațiilor și sugestiilor pacienților.

2. Obiectivul operațional “Creșterea accesibilității grupurilor vulnerabile la serviciile de sănătate”:

- 2.1. Asigurarea spațiului necesar în cadrul **Centrului de sănătate** cu următoarele servicii incluse::
 - cabinet de planificare familială;
 - centru de consiliere antifumat, antialcool și consilierea minorilor singuri;
 - centru de prevenire/consiliere pentru populația rromă, eventual cu personal sanitar de etnie rromă.
- 2.2. Implementarea unui serviciu telefonic pentru persoanele ce suferă de afecțiuni medicale grave, în parteneriat cu un furnizor de servicii de îngrijire la domiciliu.

3. Obiectivul operațional “Creșterea responsabilității societății pentru societatea publică”:

3.1. Realizarea de campanii de informare-educare–comunicare pe probleme de sănătate publică, în parteneriat cu Direcția de Sănătate Publică Mureș și Inspectoratul Școlar Județean Mureș;

3.2. Realizarea de campanii în școli împotriva fumatului, consumului de droguri, bolilor transmisibile, pentru un stil de viață sănătos.

4.2.6. Direcții de dezvoltare domeniu Cultură

Prin atributul său legal, autoritatea locală din comuna Bălăușeri își propune să redea culturii locul său în dezvoltarea generală durabilă a comunității.

Obiectiv general domeniu: Dezvoltarea culturii locale, prin punerea în valoare a resurselor antropice și crearea de facilități pentru petrecerea timpului liber.

Obiective operaționale:

- Punerea în valoare a obiectivelor culturale din comună;
- Crearea de facilități pentru cultură și petrecere a timpului liber.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Punerea în valoare a obiectivelor culturale din comună”:

1.1. Realizarea de materiale de promovare a obiectivelor de patrimoniu și a valorilor culturii locale (ex: pliante, albume);

1.2. Montarea de panouri informative pentru localizarea spațială a obiectivelor culturale;

1.3. Campanii de marketing cultural pentru a crește vizibilitatea evenimentelor propuse sau consacrate.

2. Obiectivul operațional “Crearea de facilități pentru cultură și petrecere a timpului liber”:

2.1. Înființarea și amenajarea unui Centru multifuncțional/Centru de tineret în localitățile Bălăușeri, Chendu;

2.2. Elaborarea și realizarea unui program de manifestări culturale anuale;

2.3. Reabilitarea Căminelor culturale;

2.4. Înființarea unui teren de fotbal cu gazon artificial în Agrișteu;

2.5. Dotarea terenurilor de joacă din Bălăușeri;

2.6. Înființarea terenurilor de joacă în fiecare localitate a comunei.

4.2.7. Direcții de dezvoltare domeniu Agroturism

Comuna Bălăușeri nu este o localitate turistică și nu dispune de elemente culturale de patrimoniu deosebite. Comuna însă este situată într-o zonă favorabilă din punct de vedere a

apropierii de stațiunea Sovata și se bucură de o localizare într-un cadru natural deosebit, care ar putea reprezenta baza pentru dezvoltarea unui turism natural.

Posibilități de dezvoltare a unui produs turistic în zonă sunt următoarele:

- crearea condițiilor pentru dezvoltarea agroturismului;
- promovarea elementelor de patrimoniu cultural existente pe teritoriul comunei și includerea acestora în circuitele turistice județene.

Obiectiv general domeniu: Dezvoltarea durabilă a sectorului turistic în comuna Bălăușeri prin promovarea potențialului cultural local și crearea condițiilor pentru dezvoltarea unui turism de agrement.

Obiective operaționale:

- Dezvoltarea infrastructurii turistice;
- Transformarea obiectivelor culturale din comuna Bălăușeri în obiective turistice, inclusiv includerea lor într-un circuit turistic;
- Crearea condițiilor pentru dezvoltarea de nișe în domeniul agroturismului.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional “Dezvoltarea infrastructurii turistice”:

- 1.1. Înființarea unei Case de oaspeți cu pivniță de vin în Bălăușeri;
- 1.2. Sprijinirea înființării locurilor de cazare (pensiuni și pensiuni agroturistice);
- 1.3. Sprijinirea înființării unor unități de alimentație publică / cafenele.

2. Obiectivul operațional “Includerea obiectivelor culturale din comuna Bălăușeri într-un circuit turistic”:

- 2.1. Promovarea agroturismului;
- 2.2. Înfățișarea localității cu alte localități din spațiul Uniunii Europene și realizarea de schimburi cultural-turistice;
- 2.3. Derularea de evenimente culturale care să devină tradiționale;
- 2.4. Promovarea obiectivelor și a evenimentelor culturale prin internet, pliante, broșuri și info-chioșc.

4.2.8. Direcții de dezvoltare domeniu Tineret

Obiectiv general domeniu: Crearea unei game largi de servicii destinate tinerilor, accesibile, de calitate și adaptate nevoilor individuale și globale ale acestora care să prevină, să limiteze, să combată situațiile de marginalizare socială a tinerilor, migrația, să recupereze și să reintegreze social tinerii aflați în situații de risc.

Obiective operaționale:

- Dezvoltarea de noi servicii sociale oferite tinerilor;
- Orientarea și sprijinirea persoanelor tinere în domeniul formării profesionale și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale.

Îmbunătățirea condițiilor de viață, prin asigurarea accesului la o locuință decentă a tinerilor, prin dezvoltarea programelor de construcții **locuințe de tip ANL**, de serviciu sau sociale, în vederea ajutorării categoriilor de persoane cu venituri modeste, în acest mod asigurându-se stabilitatea tinerilor specialiști în comuna Bălăușeri.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional „Dezvoltarea de noi servicii sociale oferite tinerilor”:

1.1. Dezvoltarea de servicii prin care să se sprijine integrarea socială a tinerilor, de exemplu ateliere protejate, birouri de consiliere, etc.;

1.2. Promovarea derulării de activități culturale pentru tineri: înființarea de echipe de dansuri populare, dansuri moderne, înființarea de publicații locale (inclusiv publicații electronice).

2. Obiectivul operațional „Orientarea și sprijinirea persoanelor tinere în domeniul formării profesionale și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale”:

2.1. Crearea unei legături între comunitatea locală și AJOFM, Primărie și Inspectoratul Școlar Județean în vederea elaborării unor strategii comune și eficiente în domeniul formării profesionale;

2.2. Realizarea de studii și sondaje care să evidențieze necesitățile, cerințele și exigențele pieței muncii;

2.3. Acordarea de facilități tinerilor care înființează o afacere în comună și creează locuri de muncă.

4.2.9. Direcții de dezvoltare domeniu Dezvoltarea economică a comunității

Viața economică a comunei Bălăușeri trebuie revigorată și dezvoltată în toate domeniile sale: agricultură, zootehnie, industrie, comerț.

Consiliul local își propune să identifice pârghiile de acțiune pentru stimularea revitalizării vieții economice a comunei, factorul cu cele mai mari efecte benefice asupra vieții comunității. Demararea de noi afaceri sau dezvoltarea celor existente vor avea ca efecte imediate crearea de noi locuri de muncă, creșterea veniturilor pentru localnici și pentru bugetul local. Existența unui bun mediu de afaceri va determina creșterea de ansamblu a economiei locale.

Autoritatea locală a formulat următoarele soluții pentru dezvoltarea agriculturii și zootehniei:

- Promovarea agriculturii ecologice;
- Modernizarea și amenajarea pieței agroalimentare;
- Sprijinirea înființării grupurilor/organizațiilor de producători agricoli;
- Organizarea unei piețe online pentru producătorii agricoli.

Obiectiv general domeniu: Revigorarea și diversificarea economiei locale, bază a dezvoltării socio-economice a comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Asigurarea condițiilor pentru desfășurarea unor activități rentabile în agricultură și zootehnie și valorificarea produselor agricole locale;
- Diversificarea economiei locale prin sprijinirea activităților neagricole din mediul rural;
- Dezvoltarea serviciilor de consultanță pentru sprijinirea afacerilor.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional „Asigurarea condițiilor pentru desfășurarea unor activități rentabile în agricultură și zootehnie și valorificarea produselor agricole locale”:

- 1.1. Susținerea inițiativelor asociative pentru creșterea eficienței economice a exploatațiilor agricole;
- 1.2. Stimularea înființării unor centre de prestări servicii pentru agricultură, prin acordarea de facilități;
- 1.3. Dezvoltarea pieței agroalimentare;
- 1.4. Înființarea unei piețe online pentru producătorii agricoli de pe valea Târnavei-Mici.

2. Obiectivul operațional “Diversificarea economiei locale prin sprijinirea activităților neagricole din mediul rural”:

- 2.1. Identificarea oportunităților de parteneriat public-privat în vederea demarării de activități în domeniul industrial;
- 2.2. Revigorarea industriei locale prin facilități acordate investitorilor pentru reînceperea activității;
- 2.3. Facilități acordate investitorilor din domeniul IT.

3. Obiectivul operațional „Dezvoltarea serviciilor de consultanță pentru sprijinirea afacerilor”:

- 3.1. Informarea cetățenilor asupra programelor de finanțare nerambursabilă;
- 3.2. Sprijinirea cetățenilor în obținerea subvențiilor destinate dezvoltării agriculturii;

3.3. Elaborarea unei baze de date disponibile pe internet privind oportunitățile locale de dezvoltare a afacerilor în comună;

3.4. Promovarea IMM-urilor din comună și a produselor/serviciilor acestora prin susținerea participării comune la târguri și expoziții.

4.2.10. Direcții de dezvoltare domeniu Administrația publică

Prin autonomie locală se înțelege dreptul și capacitatea efectivă a autorităților administrației publice locale de a soluționa și de a gestiona, în numele și în interesul colectivităților locale pe care le reprezintă, treburile publice, în interesul legii. Descentralizarea serviciilor publice reprezintă transferarea unora din atribuții din competența autorităților administrației publice centrale de specialitate către un organism determinat, un serviciu public determinat din unitățile administrativ-teritoriale.

Descentralizarea serviciilor publice implică organizarea unor servicii publice pe plan local, dotate cu un anumit patrimoniu și organe proprii.

Obiectiv general domeniu: Creșterea capacității administrației publice locale de furnizare a serviciilor către populație și de sprijinire a dezvoltării mediului de afaceri local.

Obiective operaționale:

- Eficientizarea utilizării rețelei IT și creșterea siguranței în funcționare;
- Eficientizarea comunicării prin realizarea unei Strategii de comunicare internă și externă;
- Îmbunătățirea activității curente a administrației locale și creșterea capacității de atragere de finanțări de la Uniunea Europeană.

Activități și operațiuni:

1. Obiectivul operațional „Eficientizarea utilizării rețelei IT și creșterea siguranței în funcționare”:

- 1.1. Achiziția echipamentelor IT specifice pentru o utilizare eficientă și sigură a rețelei;
- 1.2. Achiziția și utilizarea unui sistem de back-up, salvări de siguranță și utilizarea unor surse de alimentare de rezervă;
- 1.3. Achiziționarea de aplicații informatice integrate pentru toate serviciile din cadrul administrației locale (sistem tip e-guvernare).

2. Obiectivul operațional „Eficientizarea comunicării și realizarea unei strategii de comunicare internă și externă”:

2.1. Crearea unei identități vizuale a Primăriei Bălăușeri prin standardizarea elementelor de identitate vizuală – formulare tip, materiale informative, adrese, răspunsuri;

2.2. Extinderea procedurilor de informare publică – utilizarea de noi metode pentru informarea populației asupra activității administrației publice (ex: înființarea de puncte de informare de tip infochiosc, amplasarea de panouri exterioare cu afișaj electronic, amplasarea de panouri informative în stațiile de autobuz);

2.3. Stimularea participării cetățenilor la procesul decizional prin acțiuni de consultare publică.

3. Obiectivul operațional “Îmbunătățirea activității curente a administrației locale și creșterea capacității de atragere de finanțări de la Uniunea Europeană”:

3.1. Creșterea eficienței în administrația locală prin facilitarea, urmărirea și documentarea proceselor de lucru utilizând programe informatice de management al documentelor;

3.2. Creșterea nivelului de pregătire profesională a salariaților din administrația locală;

3.3. Realizarea de parteneriate și activități de înfrățire cu localități din țară și din străinătate în vederea promovării de proiecte.

5. Planul de acțiune

1. Infrastructura localității și transport			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.			
Obiectiv operațional 1. Îmbunătățirea accesului și a conexiunii între localități prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale			
1.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor comunale, a străzilor;	2021-2027	Bugetul local FEADR CNI PNDL Plan Național de Redresare și Reziliență Programe guvernamentale	Km drumuri modernizate și asfaltate
1.2. Reabilitare și construire poduri și podețe;	2022-2024	Bugetul local FEADR CNI PNDL Plan Național de Redresare și Reziliență Programe guvernamentale	Nr. poduri și podețe
1.3. Îmbunătățirea serviciilor de transport pentru persoane prin construirea de stații de autobuz;	2022-2024	Bugetul local FEADR CNI Programe guvernamentale	Nr. stații de autobuz
1.4. Reabilitarea drumurilor agricole.	2023-2027	Bugetul local FEADR	Km drumuri agricole reabilite

1.5 Amenajarea pistei de biciclete (DC62) care leagă localitatea Filitelnic cu DC 61	2023-2027	AFM PNRR Bugetul Local	Km pistă de biciclete
2. Obiectivul operațional “Creșterea gradului de atractivitate al comunei prin crearea unei imagini unitare a localităților componente (arhitectură, coloristică, spații verzi, alei pietonale, parcări, mobilier “urban”):			
2.1. Realizare PUG actualizat și PUD-uri prin care să se promoveze un concept de dezvoltare urbanistică unitară a localității și peisagistică “urbană”;	2021-2027	Bugetul local Programe guvernamentale	Un PUG și un PUD actualizat
2.2. Amenajarea spațiilor verzi din comună, inclusiv cele situate lângă trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joacă pentru copii și dotarea cu mobilier “urban”;	2022-2024	Bugetul local FEADR AFM Programe naționale, CNI	Mp spații verzi
2.3. Construire/modernizare parcări, trotuare și alei pietonale;	2022-2024	Bugetul local PNDL CNI FEADR Programe Guvernamentale	Metri trotuare și alee

2.4. Reabilitarea fațadelor, crearea unui mediu ambiental plăcut, cu elemente arhitecturale inovative care respectă specificul local;	2023-2027	Bugetul local	Nr. clădiri cu fațade reabilitate
2.5. Amenajarea periodică a șanțurilor neîngrijite, colmatate sau pline de vegetație.	2021-2027	Bugetul local	Ml șanțuri colmatate
3. Obiectivul operațional “Creșterea standardului de viață al cetățenilor și asigurarea condițiilor de bază ale unui trai modern, la nivelul standardelor Uniunii Europene, prin asigurarea accesului la utilități pentru toți locuitorii comunei”:			
3.1. Extinderea rețelei de alimentare cu apă în fiecare localitate a comunei Bălăușeri;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară FEADR PNDL Programe Guvernamentale	Km rețea de apă modernizată
3.2. Extinderea rețelei de canalizare în localitățile Agrișteu, Dumitreni, Filitelnic și Senereuș;	2022-2024	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o	Km rețea de canalizare realizată

		economie circulară FEADR PNDL Programe Guvernamentale	
3.3. Extinderea rețelei de gaz;	2022-2025	Bugetul local Programe guvernamentale Fonduri Europene	Km rețea de gaz
3.4. Lucrări de îmbunătățiri funciare a versanților;	2022-2025	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 4 Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor AFM	Km versanți îmbunătățire
3.5. Modernizarea sistemului de iluminat în comuna Bălăușeri;	2022-2027	Bugetul local AFM PNDR Axa LEADER	Un system de iluminat modern în comuna Bălăușeri
3.6. Crearea unui sistem de supraveghere modern pentru creșterea siguranței cetățenilor.	2023-2027	Bugetul local PNDR Axa Leader	Un sistem modern de supraveghere
4. Obiectivul operațional “Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și la tehnologia informației pentru toți locuitorii comunei prin susținerea investițiilor în sisteme de comunicație de ultimă oră”:			
4.1. Conectarea instituțiilor publice din comună la internet prin	2021-2022	Programul Operational	Nr. institutii conectate la internet 4 sesiuni de promovare a

conexiuni broadband și promovarea conceptului de e-educație, e-guvernare, e-sănătate;		Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCID) 2021-2027 Axa Prioritară 4. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații în bandă largă	conceptului de e-educație, e-guvernare, e-sănătate;;
4.2. Asigurarea accesului la internet al populației prin crearea de acces point internet în zonă;	2022-2024	Programul Operational Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCID) 2021-2027 Axa Prioritară 4. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații în bandă largă	Un acces internet point în comuna Bălăușeri
4.3. Dotarea școlilor cu materiale și echipamente IT;	2021-2022	Bugetul local POC 2.3.3. Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-educație, e-incluziune, e-sănătate și e-cultură 2014-2020 Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată	Buc. echipamente Buc materiale didactice
4.4. Extinderea și modernizarea rețelei de telefonie și internet în	2022-2026	Programul Operațional Creștere Inteligentă (POID) 2021-2027,	Km rețea

localitățile unde nu există acoperire;		Axa prioritară nr. 4, Dezvoltarea infrastructurii Broadband	
4.5. Asigurarea de facilități pentru investitorii care dezvoltă servicii IT în comună.	2023-2027	Bugetul local	Nr. investitori- asigurare facilități

2. Dezvoltarea durabilă a comunei			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător în vederea creșterii standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei			
Obiectiv operațional „Asigurarea managementului de calitate al apei”			
1.1. Înființarea rețelei de alimentare cu apă și creșterea capacității de furnizare a apei potabile;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară FEADR PNDL Programe Guvernamentale	Km rețea de apă modernizată
1.2. Crearea unui sistem de supraveghere a calității apei la	2022-2026	Bugetul local	System de supraveghere

nivelul comunei Bălăușeri (râuri, ape subterane, ape uzate, etc.);		Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară, FEADR PNDL Programe Guvernamentale	
1.3. Organizarea anuală a campaniilor de salubritate a malurilor și albiile râurilor;	2021-2027	Bugetul local	Km maluri salubritate
1.4. Amenajarea de rigole stradale și întreținerea canalelor existente în vederea asigurării condițiilor bune de scurgere a apelor pluviale;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 4 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor AFM	Km rigole stradale
1.5. Lucrări de combatere și prevenire a inundațiilor în zonele de risc, prin lucrări specifice de apărare, prietenoase cu mediul; Crearea unor zone de reținere a apei, a „unor zone umede” (zone inundabile) în vederea restabilirii echilibrului natural, respectiv	2021-2024	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 4 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor AFM	Km lucrări specific de combatere

pentru menținerea nivelului apei freatice;			
1.6. Reducerea eroziunii solului prin lucrări de apărare a malurilor împotriva eroziunii în zonele afectate de acest fenomen și acțiuni de împădurire în zonele de formare a viiturilor, în zonele inundabile.	2022-2025	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 4 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor AFM	Km lucrări de reducerea eroziunii solului
Obiectivul operațional “Dezvoltarea unui sistem integrat eficient de management al deșeurilor”:			
2.1. Reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate prin realizarea unei stații de compostare;	2022-2024	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară PNDL	Un sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor.
2.2. Colectarea, depozitarea și eliminarea în condițiile legislației specifice în cazul deșeurilor industriale, medicale, toxice, a ambalajelor, uleiurilor uzate, bateriilor și acumulatorilor, deșeurilor de aparatură electrică și electronică, a deșeurilor metalice, din construcții și demolări;	2023-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară PNDL	Nr, echipamente pentru stația de sortare.

2.3. Implementarea unui sistem integrat de colectare selectivă a deșeurilor la nivel de comună sau în parteneriat cu alte administrații locale învecinate.	2021-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară PNDL	Reducerea cantității de deșeuri cu 10% în primul an de implementare
Obiectivul operațional “Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică”:			
3.1. Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice prin lucrări de reabilitarea termică;	2021-2027	Bugetul local Administrația Fondului pentru Mediu PNDL Program Operațional de Dezvoltare Durabilă Axa Prioritară 1. Tranzitie energetică bazată pe eficiență energetică, emisii reduse, sisteme inteligente de energie, rețele și soluții de stocare	Nr. clădiri publice reabilitate termic.
3.2. Crearea de sisteme centralizate de furnizare a energiei utilizând sisteme convenționale de încălzire completate de sisteme ce utilizează energii nepoluante (solare, eoliene, etc);	2022-2024	Programe naționale Administrația Fondului pentru Mediu	Nr. sisteme centralizate de furnizare a energiei nepoluante.

3.3. Acordarea de facilități pentru realizarea de infrastructuri de generare și distribuire a surselor de energie alternativă, promovarea culturilor energetice și a proiectelor de energie eoliană, biomasă, energie solară.	2022-2024	Bugetul local Administrația Fondului pentru Mediu	Nr. entități – acordare de facilități
3.4. Creșterea eficienței energetice și gestionarea inteligentă a energiei în Școala Gimnazială "Torok Janos" Bălăușeri, în Comuna Bălăușeri.	2021-2024	Bugetul local Administrația Fondului pentru Mediu	Clădire reabilitată din punct de vedere energetic Reducerea consumului anual de energie finală Reducerea anuală estimată a cantității gazelor cu efect de seră
4. Obiectivul operațional "Îmbunătățirea stării mediului înconjurător și prevenirea riscurilor naturale și de sănătate a populației":			
4.1. Reducerea eroziunii solului prin lucrări de apărare a malurilor împotriva eroziunii în zonele afectate de acest fenomen și acțiuni de împădurire în zonele de formare a viiturilor, în zonele inundabile și în luncile râurilor;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 4 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor AFM	Nr. hectare reîmpădurite
4.2. Realizarea de perdele forestiere de protecție a căilor de comunicații și pentru terenurile agricole;	2022-2024	Programe naționale Administrația Fondului pentru Mediu	Perdele de protecție pe o lungime de ml.

4.3. Dezvoltarea activităților de conștientizare a populației asupra necesității conservării mediului înconjurător și de implicare a acestuia în activități de protejare a mediului.	2023-2027	AFM Granturi SEE și Norvegiene	Nr. activități de conștientizare a populației asupra necesității conservării mediului înconjurător.
--	-----------	-----------------------------------	---

3. Incluziune socială și diminuarea sărăciei

Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Îmbunătățirea serviciilor sociale furnizate pentru comunitatea locală și asigurarea echității, egalității de șanse și facilitarea integrării sociale și pe piața muncii a grupurilor defavorizate.			
Obiectiv operational “Dezvoltarea infrastructurii de servicii sociale”:			
1.1. Implementarea unor proiecte pentru dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii serviciilor sociale: centre comunitare, servicii respire, etc.;	2021-2027	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Săraciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Axa prioritară 5- Servicii pentru persoane vârstnice, Axa prioritară 6- Sprijin pentru persoanele cu dizabilități, , Axa prioritară 7- Sprijin pentru grupuri vulnerabile, , Axa prioritară 8- Ajutorarea persoanelor defavorizate	Nr. servicii sociale noi incluse în serviciile actuale

		Granturi SEE și Norvegiene	
1.2. Dotarea unităților prestatoare de servicii sociale cu echipament special (medical, social, terapie reparatorie).		Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Granturi SEE și Norvegiene	Nr. echipamente speciale achiziționate
Obiectivul operațional “Dezvoltarea parteneriatelor public private și a parteneriatelor cu primării comunale/ autorități publice locale”:			
2.1. Încheierea de parteneriate public private cu ONG-uri acreditate;	2022-2024	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Granturi SEE și Norvegiene	Nr. parteneriate încheiate
2.2. Crearea unei rețele cu alte autorități publice locale în vederea finanțării unor servicii ultraspecializate destinate acelorași grupuri vulnerabile, la nivelul mai multor comunități.	2023-2027	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Granturi SEE și Norvegiene Plan Național de Redresare și Reziliență	Nr. servicii ultraspecializate create
Obiectivul operațional “Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile din comună, în parteneriat cu furnizori acreditați”:			

3.1. Crearea unei rețele de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice;	2021-2027	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Granturi SEE și Norvegiene	O rețea de îngrijire la domiciliu pentru persoane vârstnice
3.2. Înființarea de centre de zi de tip after school pentru copii defavorizați;	2022-2024	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Granturi SEE și Norvegiene Plan Național de Redresare și Reziliență	Un centru de zi de tip after school pentru copii defavorizați;
3.3. Asigurarea de suport pentru angajatorii locali care organizează cursuri de calificare/recalificare profesională pentru persoanele neocupate;	2021-2025	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Program Operațional Capital Uman 2021-2027, Axa prioritară 6- Creșterea accesului pe piața muncii pentru toți	Nr. firme- asigurare suport
3.4. Asigurarea spațiului necesar înființării unui centru pentru sprijinirea șomerilor pentru a	2022-2023	Bugetul local	Un centru pentru sprijinirea șomerilor pentru a (re)intra pe piața

(re)intra pe piața forței de muncă prin scheme speciale de consiliere, tutoriat, mediere și plasare în muncă;		Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR	forței de muncă.
3.5. Asigurarea spațiului necesar pentru organizarea de cursuri de antreprenoriat pentru angajatorii locali și persoanele neocupate;.	2022-2023	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Program Operațional Capital Uman 2021-2027, Axa prioritară 6- Creșterea accesului pe piața muncii pentru toți	Nr. cursuri de formare
3.6. Crearea unor servicii sociale de tip alternativ pentru persoanele cu handicap (centre de zi, cluburi, ateliere protejate, etc.);	2022-2024	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Granturi SEE și Norvegiene, Plan Național de Redresare și Reziliență	Un serviciu social de tip alternativ pentru persoanele cu handicap.
3.7. Crearea unui centru specializat pentru asistență și consilierea copiilor aflați în dificultate, familii monoparentale, victime ale violenței domestice.	2022-2027	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Granturi SEE și Norvegiene Plan Național de Redresare și Reziliență	Un centru specializat pentru asistență și consilierea copiilor aflați în dificultate.

3.8. Înființarea unui Centru comunitar integrat pentru a oferi cadrul instituțional necesar derulării serviciilor sociale către toate grupurile defavorizate;	2022-20	Bugetul local Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR Granturi SEE și Norvegiene Plan Național de Redresare și Reziliență	Un centru comunitar integrat
4.Educație			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Dezvoltarea sistemului de învățământ la nivelul comunei Bălăușeri, prin îmbunătățirea infrastructurii și a dotărilor, crearea cadrului pentru desfășurarea de activități extracurriculare, creșterea calității și diversificarea serviciilor educaționale			
Obiectiv operațional “Dezvoltarea infrastructurii educaționale”:			
1.1. Dotarea tuturor școlilor din comuna Bălăușeri cu echipamente didactice;	2021-2027	Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată Bugetul local	Nr. echipamente didactice
1.2. Reabilitarea școlilor;	2022-2024	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată PNDL Plan Național de Redresare și Reziliență	O școală reabilitată;
1.3. Înființarea unei săli de sport în localitatea Bălăușeri.	2022-2023	Bugetul local	Nr. materiale didactice

		Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată PNDL FEADR Programe naționale, CNI	
1.4. Creșterea capacității unității de învățământ de reziliență și adaptare în caz de pandemie (Covid 19)	2022-2026	Plan Național de Redresare și Reziliență	Nr. proiecte Nr. echipamente
Obiectivul operațional “Creșterea gradului de perfecționare a personalului didactic”:			
2.1. Asigurarea condițiilor pentru derularea de programe de formare, în parteneriat cu Casa Corpului Didactic Mureș;	2022-2024	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată	Nr. programe de formare
2.2. Asigurarea condițiilor pentru instruirea în managementul proiectelor pentru persoanele implicate în gestionarea proiectelor europene la nivelul unităților de învățământ, în parteneriat cu Casa Corpului Didactic Mureș;	2021-2023	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată	Nr. persoane instruite care sunt implicate în managementul proiectelor
2.3. Sprijinirea școlilor din comună pentru inițierea și derularea de proiecte de schimb de experiență și parteneriate de tip Erasmus Plus.	2023-2027	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată	Nr. proiecte de tip Erasmus Plus

Obiectivul operațional “Diversificarea serviciilor educaționale”:			
3.1. Înfiiințarea unui centru after school pentru copiii din învățământul primar;	2021-2027	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată Granturi SEE și Norvegiene	Un centru after school
3.2. Asigurarea condițiilor pentru formarea profesorilor, a formatorilor și a altor categorii de personal care lucrează cu persoane cu risc de părăsire timpurie a școlii;	2022-2027	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată	Nr. persoane formate care lucrează cu persoane cu risc de părăsire timpurie a școlii;
3.3. Asigurarea condițiilor pentru furnizarea serviciilor de educație remedială;	2022-2027	Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată Bugetul local Granturi SEE și Norvegiene	Nr. beneficiari activități remediale
3.4. Derularea, în cadrul unităților școlare, a programelor de tip “a doua șansă” pentru reintegrarea în educație a celor care au părăsit de timpuriu școala;	2022-2024	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată Granturi SEE și Norvegiene	Nr. beneficiari ai programelor de tip “a doua șansă”

3.5. Susținerea promovării spiritului antreprenorial și a cetățeniei active în educație.	2022-2024	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 6, O regiune educată Granturi SEE și Norvegiene	Nr. sesiuni de promovare Nr. alte activități de promovare
5. Sănătate			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și a serviciilor medicale în vederea asigurării accesului tuturor categoriilor de locuitori la serviciile de sănătate de bază.			
Obiectiv operațional “Realizarea de investiții în infrastructura-suport, echipamente, și resurse umane”:			
1.1. Reabilitarea dispensarului din localitatea Bălăușeri;	2021-2027	Bugetul local PNDL FEADR Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr. 2, Servicii de asistență medicală primară, comunitară și servicii oferite în regim ambulatoriu Programe naționale, CNI	Nr. imobil reabilitat pentru activități de îngrijiri medicale.

1.2. Înființarea unui Centru medical cu punct de intervenție SMURD;	2022-2026	Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr 3, Creșterea eficacității sectorului medical prin investiții în infrastructură și servicii Planul Național de Redresare și Reziliență	Punct de intervenție SMURD Centru de sănătate
1.3. Asigurarea unei dotări tehnice corespunzătoare și implementarea sistemelor informatizate în cabinete;	2022-2024	Bugetul local PNDL Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr 3, Creșterea eficacității sectorului medical prin investiții în infrastructură și servicii	Nr. echipamente Un sistem informatizat în cabinetul medical.
1.4. Organizarea unui sistem de primire a reclamațiilor și sugestiilor pacienților.	2022-2023	Bugetul local Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Informatizarea sistemului medical	Un sistem de primire a reclamațiilor și sugestiilor pacienților.
Obiectivul operațional “Creșterea accesibilității grupurilor vulnerabile la serviciile de sănătate”:			

2.1. Asigurarea spațiului necesar în cadrul Centrului de sănătate cu următoarele servicii incluse: -cabinet de planificare familială, -centru consiliere antifumat, antialcool și consilierea minorilor singuri, -centru de prevenire/consiliere pentru populația roma, eventual cu personal sanitar de etnie roma;	2022-2024	Bugetul local PNDL Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr 3, Creșterea eficacității sectorului medical prin investiții în infrastructură și servicii Granturi SEE și Norvegiene Programe naționale	Un spațiu amenajat pentru asigurarea serviciilor de sănătate.
2.2. Implementarea unui serviciu telefonic pentru persoanele ce suferă de afecțiuni medicale grave, în parteneriat cu un furnizor de servicii de îngrijire la domiciliu.	2023-2027	Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Informatizarea sistemului medical Granturi SEE și Norvegiene	Un serviciu telefonic funcțional
Obiectivul operațional “Creșterea responsabilității societății pentru societatea publică”:			
3.1. Realizarea de campanii de informare-educare–comunicare pe probleme de sănătate publică, în parteneriat cu Direcția de Sănătate Publică Mureș și Inspectoratul Școlar Județean Mureș;	2021-2027	Programul Operațional Sănătate 2021-2027, Axa prioritară nr7 Măsuri FSE care susțin cercetarea, informatizarea în sănătate și utilizare metode moderne de investigare, intervenție, tratament Granturi SEE și Norvegiene	Nr. campanii de informare-educare–comunicare pe probleme de sănătate publică

3.2. Realizarea de campanii în școli împotriva fumatului, consumului de droguri, bolilor transmisibile, pentru un stil de viață sănătos.	2022-2025	Programul Operațional Incluziune și Demnitate 2021-2027, PRIORITATEA 3- Sprijinirea comunitatilor rurale fara acces sau cu acces redus la servicii sociale Granturi SEE și Norvegiene	Nr. campanii de informare-educare–comunicare pentru un stil de viața sănătos;
--	-----------	--	---

6. Cultură			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific: Dezvoltarea culturii locale, prin punerea în valoare a resurselor antropice și crearea de facilități pentru petrecerea timpului liber			
Obiectiv operațional “Punerea în valoare a obiectivelor culturale din comună”:			
1.1. Realizarea de materiale de promovare a obiectivelor de patrimoniu și a valorilor culturii locale (ex: pliante, albume);	2021-2027	Bugetul local Granturi SEE și Norvegiene FEADR Axa LEADER	Nr. materiale de promovare
1.2. Montarea de panouri informative pentru localizarea spațială a obiectivelor culturale;	2021-2022	Bugetul local Granturi SEE și Norvegiene FEADR Axa LEADER	Nr. panouri montate
1.3. Campanii de marketing cultural pentru a crește vizibilitatea	2021-2023	Bugetul local	Nr. campanii de marketing cultural

evenimentelor propuse sau consacrate.		Granturi SEE și Norvegiene FEADR Axa LEADER	
Obiectivul operațional “Crearea de facilități pentru cultură și petrecere a timpului liber”:			
2.1. Înființarea și amenajarea unui Centru multifuncțional/Centru de tineret în localitățile Bălăușeri, Chendu;	2022-2024	Bugetul local FEADR Programe naționale, CNI	Centru multifuncțional
2.2. Elaborarea și realizarea unui program de manifestări culturale anuale;	2023-2027	Bugetul local FEADR Axa LEADER	Nr programe de manifestări culturale.
2.3. Reabilitarea Căminelor culturale;	2021-2025	Bugetul local, PNDL, AFM, FEADR, CNI, Programe naționale	Nr. cămine culturale renovate
2.4. Înființarea unui teren de fotbal cu gazon artificial în Agrișteu;	2022-2026	Bugetul local, PNDL, AFM, FEADR, CNI, Programe naționale	Teren de fotbal;
2.5. Dotarea terenurilor de joacă din Bălăușeri;	2021-2022	Bugetul local, PNDL, AFM, FEADR, CNI, Programe naționale	Nr. teren de joacă dotat Nr. echipamente
2.6. Înființarea terenurilor de joacă în fiecare localitate a comunei.	2021-2023	Bugetul local, PNDL, AFM, FEADR, CNI, Programe naționale	Nr. teren de joacă (mp)

7. Agroturism			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific : Dezvoltarea durabilă a sectorului turistic în comuna Bălăușeri prin promovarea potențialului cultural local și crearea condițiilor pentru dezvoltarea unui turism de agrement.			
Obiectiv operațional “Dezvoltarea infrastructurii turistice”:			
1.1. Înființarea unei Case de oaspeți cu pivniță de vin în Bălăușeri;	2021-2027	Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 7, O regiune atractivă Bugetul local	O casă de oaspeți
1.2. Sprijinirea înființării locurilor de cazare (pensiuni și pensiuni agroturistice);	2022-2025	Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 7, O regiune atractivă Bugetul local	Nr. pensiuni create- facilități

1.3. Sprijinirea înființării unor unități de alimentație publică/cafenele.	2021-2024	Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr. 7, O regiune atractivă Bugetul local	Nr unități de alimentație publică-facilități
Obiectivul operațional “Includerea obiectivelor culturale din comuna Bălăușeri într-un circuit turistic”:			
2.1. Promovarea agroturismului;	2022-2024	Bugetul local FEADR Axa LEADER	Nr. activități de promovare
2.2. Înfățișarea localității cu alte localități din spațiul Uniunii Europene și realizarea de schimburi cultural-turistice;	2023-2027	Bugetul local Program Town Twinning Granturi SEE și Norvegiene	Nr. parteneriate noi
2.3. Derularea de evenimente culturale care să devină tradiționale;	2021-2023	Bugetul local Program Town Twinning FEADR Axa LEADER	Nr. evenimente culturale tradiționale.
2.4. Promovarea obiectivelor și a evenimentelor culturale prin internet, pliante, broșuri și info-chioșc.	2021-2022	Bugetul local FEADR Axa LEADER	Nr. activități de promovare
8. Tineret			
Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță

Obiectiv specific Crearea unei game largi de servicii destinate tinerilor, accesibile, de calitate și adaptate nevoilor individuale și globale ale acestora care să prevină, să limiteze, să combată situațiile de marginalizare socială a tinerilor, să recupereze și să reintegreze social tinerii aflați în situații de risc.

Obiectiv operațional “Creșterea implicării administrației publice în apărarea drepturilor tinerilor”:

1.1.Dezvoltarea de servicii prin care să se sprijine integrarea socială a tinerilor, de exemplu ateliere protejate, birouri de consiliere, etc.;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational CAPITAL UMAN (POCU) 2021-2027, Axa prioritară nr. 1, Valorificarea potențialului tinerilor pe piața muncii Granturi SEE și Norvegiene	Nr. parteneriate
1.2. Promovarea derulării de activități culturale pentru tineri: înființarea de echipe de dansuri populare, dansuri moderne, înființarea de publicații locale (inclusiv publicații electronice).	2022-2024	Bugetul local Granturi SEE și Norvegiene Youth in Action	Un centru Comunitar funcțional

Obiectivul operațional “Orientarea și sprijinirea persoanelor tinere în domeniul formării profesionale și dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale”:

3.1. Crearea unei legături între comunitatea locală și AJOFM, Primărie și Inspectoratul Școlar Județean în vederea elaborării unor strategii comune și eficiente în	2022-2024	Programul Operational CAPITAL UMAN (POCU) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea accesului pe piața muncii pentru	Nr. parteneriate create
---	-----------	---	-------------------------

domeniul tinerilor și formării profesionale;		toți Granturi SEE și Norvegiene	
3.2. Realizarea de studii și sondaje care să evidențieze necesitățile, cerințele și exigentele pieței muncii;	2023-2027	Programul Operational CAPITAL UMAN (POCU) 2021-2027, Axa prioritară nr 1, Valorificarea potențialului tinerilor pe piața muncii	Nr. studii efectuate
3.3. Acordarea de facilități tinerilor care înființează o afacere în comună și creează locuri de muncă.	2021-2025	Bugetul local	Nr. tineri – acordare facilități

9. Dezvoltarea economică a comunității

Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific Revigorarea și diversificarea economiei locale, bază a dezvoltării socio-economice a comunei Bălăușeri			
Obiectiv operațional “Asigurarea condițiilor pentru desfășurarea unor activități rentabile în agricultură și zootehnie și valorificarea produselor agricole locale”:			
1.1. Susținerea inițiativelor asociative pentru creșterea eficienței economice a exploatațiilor agricole;	2021-2027	Bugetul local	Nr. inițiative asociative- susținere

1.2. Stimularea înființării unor centre de prestări servicii pentru agricultură, prin acordarea de facilități;	2021-2027	Bugetul local	Nr. centre de prestări servicii agricole
1.3.Modernizarea pieței agroalimentare;	2022-2023	Bugetul local	Piața agroalimentară modernizată
1.4. Înființarea unei piețe online pentru producătorii agricoli de pe valea Târnavei-Mici.	2021-2022	Bugetul local	O piață online pentru producătorii agricoli
Obiectivul operațional “Diversificarea economiei locale prin sprijinirea activităților neagricole din mediul rural”:			
2.1. Identificarea oportunităților de parteneriat public-privat în vederea demarării de activități în domeniul industrial;	2022-2024	Bugetul local Programe Regionale 2021-2027, Axa prioritară nr 1, O regiune competitivă prin inovare, digitalizare și întreprinderi dinamice	Nr. parteneriate
2.2. Revigorarea industriei locale prin facilități acordate investitorilor pentru reînceperea activității;	2023-2027	Bugetul local	Nr. entități- facilități acordate
2.3.Facilități acordate investitorilor din domeniul IT.		Bugetul local	Nr. entități- facilități acordate
Obiectivul operațional “Dezvoltarea serviciilor de consultanță pentru sprijinirea afacerilor”:			

3.1. Informarea cetățenilor asupra programelor de finanțare nerambursabilă;	2022-2024	Bugetul local FEADR Fonduri Europene - Programe de asistență tehnică	Nr. persoane asistate în programelor de finanțare nerambursabilă.
3.2. Sprijinirea cetățenilor în obținerea subvențiilor destinate dezvoltării agriculturii;	2023-2027	Bugetul local Fonduri Europene - Programe de asistență tehnică	Nr. persoane asistate pentru obținerea subvențiilor destinate dezvoltării agriculturii
3.3. Elaborarea unei baze de date disponibile pe internet privind oportunitățile locale de dezvoltare a afacerilor în comună;	2022-2024	Bugetul local	O bază de date
3.4. Promovarea IMM-urilor din comună și a produselor/serviciilor acestora prin susținerea participării comune la târguri și expoziții.	2022-2024	Bugetul local Programe guvernamentale Granturi SEE și Norvegiene	Nr. IMM-uri promovate

10. Administrația publică

Obiectiv specific/ activitate	Perioadă de realizare	Surse de finanțare	Indicatori de performanță
Obiectiv specific Creșterea capacității administrației publice locale de furnizare a serviciilor către populație și de sprijinire a dezvoltării mediului de afaceri local.			
Obiectiv operațional “Eficientizarea utilizării rețelei IT și creșterea siguranței în funcționare”:			

1.1. Achiziția echipamentelor IT specifice pentru o utilizare eficientă și sigură a rețelei;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea capacității administrative	Nr. echipamente IT
1.2. Achiziția și utilizarea unui sistem de back-up, salvări de siguranță și utilizarea unor surse de alimentare de rezervă;	2022-2025	Bugetul local Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea capacității administrative	Un sistem de siguranță funcțional
1.3. Achiziția aplicațiilor informatice integrate pentru toate serviciile din cadrul administrației locale.	2022-2025	Bugetul local Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea capacității administrative	Nr. aplicații informatice
Obiectivul operațional “Eficientizarea comunicării și realizarea unei strategii de comunicare internă și externă”:			

2.1. Crearea unei identități vizuale a Primăriei Bălăușeri prin standardizarea elementelor de identitate vizuală – formulare tip, materiale informative, adrese, răspunsuri;	2022-2024	Bugetul local	Identitate vizuală creată la nivelul comunei		
2.2. Extinderea procedurilor de informare publică – utilizarea de noi metode pentru informarea populației asupra activității administrației publice (ex: înființarea de puncte de informare de tip infochiosc, amplasarea de panouri exterioare cu afișaj, amplasarea pe panouri informative în stațiile de autobuz);	2021-2027	Bugetul local Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea capacității administrative	Nr. comunicări/an		
2.3. Stimularea participării cetățenilor la procesul decizional prin acțiuni de consultare publică.	2022-2025	Bugetul local	Nr. decizii luate cu participarea activă		
Obiectivul operațional “Îmbunătățirea activității curente a administrației locale și creșterea capacității de atragere de finanțări de la Uniunea Europeană”:				2022-2025	
3.1. Creșterea eficienței în administrația locală prin facilitarea, urmărirea și documentarea proceselor de lucru utilizând programe informatice de management al documentelor;	2021-2027	Bugetul local Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6, Creșterea	Nr. proceduri elaborate și verificate		

		capacității administrative	
3.2. Creșterea nivelului de pregătire profesională a salariaților din administrația locală;	2022-2025	Bugetul local	Nr. beneficiari-programe de formare
3.3. Realizarea de parteneriate și activități de înfrățire cu localități din țară și din străinătate în vederea promovării de proiecte.	2022-2025	Bugetul local Program Town Twinning	Nr. parteneriate

6. Portofoliul de proiecte

Prezentul capitol cuprinde prioritizarea proiectelor descrise, considerate cele mai importante din perspectiva dezvoltării comunei Bălăușeri. Stabilirea ordinii proiectelor de dezvoltare se realizează cu luarea în considerare a tuturor criteriilor de mai jos:

- dimensiunea sferei de incidență teritorială a intervenției;
- stadiul de pregătire al dezvoltărilor;
- acceptarea dezvoltării de către populație;
- nevoia de resurse a dezvoltărilor și disponibilitatea/accesibilitatea resurselor necesare.

Ca urmare a prioritizării – atât în privința sferei de incidență teritorială și în funcție de numărul de locuitori a intervenției, cât și în privința complexității dezvoltării – în vârful clasamentului s-a situat pachetul integrat de intervenții care vizează dezvoltarea infrastructurii comunei, dezvoltarea economiei, dezvoltarea serviciilor, a capacității administrative și utilizarea energiei alternative.

Aceste dezvoltări sunt de importanță deosebită din punct de vedere al asigurării dezvoltării durabile a comunei.

În continuare prezentăm proiectele considerate cele mai importante pe baza criteriilor enumerate mai sus.

Titlul proiectului nr. 1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor comunale, a străzilor;

Scopul proiectului: Îmbunătățirea accesibilității rutiere în comuna Bălăușeri prin întreținerea/reabilitarea și modernizarea drumurilor comunale și a străzilor din comună.

Obiective specifice:

- Modernizarea drumurilor secundare în comuna Bălăușeri;
- Îmbunătățirea aspectului general al comunei Bălăușeri;
- Creșterea siguranței rutiere, fluidizarea traficului rutier;
- Creșterea atractivității comunei pentru desfășurarea activităților economice.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiștii care sosesc în vizită și potențialii investitori.

Activități principale: Asfaltarea carosabilului.

Rezultatele așteptate: O rețea de drumuri modernă care permite libera deplasare a localnicilor și a turiștilor. Rezultatul va fi, în consecință, o populație locală mulțumită, formarea unei imagini atractive a localității, creșterea numărului de turiști și sporirea numărului de investitori.

Surse de finanțare:

- Bugetul local, FEADR, CNI, PNDL, Plan Național de Redresare și Reziliență

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Datorită implicațiilor financiare mari, implementarea acestui proiect se va face etapizat, prin delimitarea unor zone de intervenție și prioritizarea acestora sau prin abordarea intervențiilor în funcție de importanța străzilor. În acest fel, se permite rezolvarea în totalitate a problemelor de infrastructură rutieră, fără a se ajunge la imposibilitatea de a susține financiar investițiile. Având în vedere impactul favorabil evident asupra activității economice, se așteaptă ca reabilitarea infrastructurii de drumuri să dinamizeze mediul de afaceri local, ceea ce va avea un impact pozitiv și asupra bugetului local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Prioritar la nivel european:

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiectiv operațional 1. Îmbunătățirea accesului și a conexiunii între localități prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale;

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Certificat de urbanism/ Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 2. Înființarea rețelei de alimentare cu apă în fiecare localitate a comunei Bălăușeri

Scopul proiectului: Înființarea rețelei de apă potabilă.

Obiective specifice:

- o rețea de apă potabilă;
- un mediu mai curat, sănătos;
- creșterea nivelului de trai al locuitorilor.

Grupul țintă: Populația satului, precum și grupurile de turiști care sosesc în vizită.

Rezultatele așteptate:

- un mediu mai curat cu oameni sănătoși, mulțumiți;
- creșterea nivelului de trai.

Rezultatele așteptate: O rețea de apă care cuprinde toate gospodăriile satului va avea ca consecință creșterea nivelului de trai a localnicilor. Rezultatul va fi, în consecință, o populație locală mulțumită, formarea unei imagini mai atractive a localității, creșterea numărului de turiști.

Surse de finanțare: Bugetul local, FEADR, PNDL, Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate:

Datorită implicațiilor financiare mari, implementarea acestui proiect se va face etapizat, prin delimitarea unor zone de intervenție și prioritizarea acestora. În acest fel, se permite rezolvarea în totalitate a problemelor legate de canalizare, fără a se ajunge la imposibilitatea de a susține financiar investițiile.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Domeniu prioritar județean: Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale.

Prioritar la nivel european: Dezvoltarea unei infrastructuri moderne pentru creștere economică și locuri de muncă.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv strategic nr. 1. Modernizarea

și extinderea infrastructurii Obiectiv specific nr.1.2. Modernizarea și extinderea structurii tehnico-edilitare.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize;
- Certificat de urbanism/Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 3. Îmbunătățirea serviciilor de transport pentru persoane prin construirea și modernizarea de stații de autobuz

Scopul proiectului: dezvoltarea economică și socială durabilă a comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Îmbunătățirea serviciilor publice în comuna Bălăușeri;
- Accesul cetățenilor la locul de muncă;
- Accesul la zonele comerciale în vederea achiziționării de bunuri;
- Acces și creare de facilități pentru educare și recreere.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiștii care sosesc în vizită și potențialii investitori.

Activități principale:

- Organizarea procedurii de atribuire a contractului de execuție lucrări;
- Derularea lucrărilor de execuție.

Rezultatele așteptate:

- Îmbunătățirea condițiilor de viață;
- Dezvoltarea zonelor de servicii;
- Sporirea ratei de utilizare a drumurilor;
- Fluidizarea acceselor.

Surse de finanțare: Bugetul local, FEADR, CNI

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Eventualele reparații se vor realiza din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru (modernizare drumuri și străzi comunale, dezvoltare infrastructura locală de mediu).

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.
Obiectiv operațional 1. Îmbunătățirea accesului și a conexiunii între localități prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale;

Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile. **Obiectiv operațional 1.** Îmbunătățirea accesului în

zonele rurale și a conexiunii cu zonele urbane prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale în comuna Bălăușeri.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Certificat de urbanism/ Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 4. Reabilitarea drumurilor agricole

Scopul proiectului: Îmbunătățirea procesului de reformă a sectorului agricol și forestier în comuna Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Modernizarea drumurilor agricole către ferme;
- Modernizarea drumurilor forestiere;
- Dezvoltarea agroturismului.

Grupul țintă: Comunitatea locală

Activități principale: Modernizarea drumurilor de acces agricol și forestier

Rezultatele așteptate: Drumuri agricole și forestiere moderne. Rezultatul va fi, în consecință, o populație locală mulțumită, formarea unei imagini atractive a localității, creșterea numărului de turiști și sporirea numărului de investitori.

Surse de finanțare: FEADR, Bugetul local, PNDL, CNI

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare 2021-2027

Sustenabilitate:

Datorită implicațiilor financiare mari, implementarea acestui proiect se va face etapizat, prin delimitarea unor zone de intervenție și prioritizarea acestora sau prin abordarea intervențiilor în funcție de importanță agricolă sau forestieră.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene:

Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru (modernizare drumuri și străzi comunale, dezvoltare infrastructura locală de mediu).

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile, **Obiectiv operațional 1.** Îmbunătățirea accesului în zonele rurale și a conexiunii cu zonele urbane prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale în comuna Bălăușeri.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Certificat de urbanism/ Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 5. Amenajarea spațiilor verzi din comună, inclusiv cele situate lângă trotuare, construirea de parcuri pentru recreere, locuri de joacă pentru copii și dotarea cu mobilier “urban”

Scopul proiectului: dezvoltarea economică și socială durabilă a comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Valorificarea durabilă a spațiului;
- Amenajarea unui parc cu funcțiuni multiple: de joacă, de sport și activități în aer liber.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiști

Activități principale:

- Amenajare drum de acces, platforma parcare și zone pietonale;
- Realizare iluminat parc;
- Amenajare spațiu de joacă pentru copii;
- Amenajare spații verzi și sistem de irigații automat prin picurare;
- Dotări urbane.

Rezultatele așteptate:

- mp. spațiu verde
- buc. dotări
- m. alee

Surse de finanțare: Bugetul local, PNDL, AFM, FEADR, CNI, Programe naționale

Posibili parteneri: Școli

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Întreținerea obiectivului de investiții se va face din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: 4.3. Creșterea standardului de viață al locuitorilor din zonele rurale din județ prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare, educaționale, sociale, culturale, de sănătate și de agrement.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiectivul operațional “Creșterea gradului de atractivitate al comunei prin crearea unei imagini unitare a localităților componente (arhitectură, coloristică, spații verzi, alei pietonale, parcări, mobilier “urban”)”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;

- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize; Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 6. Extinderea rețelei de canalizare în localitățile Agrișteu, Dumitreni, Senereuș și Filitelnic

Scopul proiectului: dezvoltarea economică și socială durabilă a comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- o rețea de canalizare potabilă extinsă;
- un mediu mai curat, sănătos;
- creșterea nivelului de trai al locuitorilor.

Grupul țintă: Populația satului, precum și grupurile de turiști care sosesc în vizită.

Rezultatele așteptate:

- un mediu mai curat cu oameni sănătoși, mulțumiți;
- creșterea nivelului de trai.

Rezultatele așteptate: O rețea de apă care cuprinde toate gospodăriile satului va avea ca consecință creșterea nivelului de trai a localnicilor. Rezultatul va fi, în consecință, o populație locală mulțumită, formarea unei imagini mai atractive a localității, creșterea numărului de turiști.

Surse de finanțare: Bugetul local, FEADR, PNDR, Programul Operational Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate:

Datorită implicațiilor financiare mari, implementarea acestui proiect se va face etapizat, prin delimitarea unor zone de intervenție și prioritizarea acestora. În acest fel, se permite rezolvarea în totalitate a problemelor legate de canalizare, fără a se ajunge la imposibilitatea de a susține financiar investițiile.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Domeniu prioritar județean: Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale.

Prioritar la nivel național:

Extinderea și modernizarea infrastructurii tehnice de mediu la nivel regional (alimentare cu apă, canalizare și epurare ape uzate, gestionare deșeuri municipale).

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiectivul operațional “Creșterea standardului de viață al cetățenilor și asigurarea condițiilor

de bază ale unui trai modern, la nivelul standardelor Uniunii Europene, prin asigurarea accesului la utilități pentru toți locuitorii comunei”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize;
- Certificat de urbanism/ Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 7. Conectarea instituțiilor publice din comună la internet prin conexiuni broadband și promovarea conceptului de e-educație, e-guvernare, e-sănătate

Scopul proiectului: Facilitarea accesului public a instituțiilor la mijloacele moderne de comunicații – prin creșterea utilizării TIC, susținerea conectării la Internet prin conexiune broadband, precum și prin consolidarea infrastructurii TIC.

Obiective specifice:

- Conectarea tuturor școlilor la Internet prin conexiune broadband;
- Creșterea utilizării TIC și facilitarea accesului la Internet pentru toți elevii și toate cadrele didactice din comuna Bălăușeri;
- Creșterea utilizării TIC și facilitarea accesului la resursele educaționale în Inspectoratele școlare județene;
- Reducerea decalajului educațional dintre mediile urban – rural în domeniul utilizării TIC și al accesului conexiunilor Internet;
- Asigurarea suportului tehnic pentru toate unitățile școlare implicate în proiect.

Grupul țintă: - comunitatea locală;

- elevii din comuna Bălăușeri;
- cadre didactice din școlile comunei Bălăușeri.

Activități:

- ☐ Crearea unui Nod Local de Conectare (NLC) la Internet, pentru fiecare școală;
- ☐ Conectarea NLC-ului la infrastructura LAN a instituției de învățământ;
- ☐ Conectarea NLC-ului la Internet și NRC;
- ☐ Asigurarea conectivității între WAN-urile regionale și organizarea EDU-WAN.

Surse de finanțare: Programul Operational Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCID) 2021-2027 Axa Prioritară 4. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații în bandă largă

Posibili parteneri: Inspectoratul Școlar Județean Mureș, Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: - Bugetul local

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Domeniu prioritar județean: D.S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă,
Dezvoltarea infrastructurii TIC, în mod special infrastructura de Bandă largă și îmbunătățirea conectivității digitale în mediul urban și cel rural.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea

infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiectivul operațional “Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și la tehnologia informației pentru toți locuitorii comunei prin susținerea investițiilor în sisteme de comunicație de ultimă oră”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 8. Asigurarea accesului la internet al populației prin crearea de acces point internet

Scopul proiectului: Creșterea calității vieții în comuna Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Creșterea calității serviciilor;
- Creșterea gradului de confort al locuitorilor.

Grupul țintă: - Comunitatea locală,
- Turiști, investitori.

Activități:

- Realizarea rețelei electrice în cazul alimentării clasice;
- Plantarea stâlpului cu fundație de beton și alimentare prin fundație;
- Echiparea stâlpului cu echipamente și accesorii de montare echipament.

Surse de finanțare: Programul Operational Creștere Inteligentă și Digitalizare (POCID) 2021-2027 Axa Prioritară 4. Dezvoltarea infrastructurii de comunicații în bandă largă

Posibili parteneri: Inspectoratul Școlar Județean Mureș, Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: - Bugetul local

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Domeniu prioritar județean: D.S. 1 Dezvoltare teritorială, dezvoltare urbană durabilă, Dezvoltarea infrastructurii TIC, în mod special infrastructura de Bandă largă și îmbunătățirea conectivității digitale în mediul urban și cel rural.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile.

Obiectivul operațional “Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și la tehnologia informației pentru toți locuitorii comunei prin susținerea investițiilor în sisteme de comunicație de ultimă oră”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 9. Reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate prin realizarea unei stații de compostare

Scopul proiectului: Creșterea calității vieții în comuna Bălăușeri și în județul Mureș.

Obiective specifice:

- Implementarea unui sistem de management integrat al deșeurilor solide la nivelul județului Mureș printr-o investiție comună a localităților.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Autorități furnizoare de utilități publice;
- Companiile publice și private;
- ONG-uri.

Activități principale:

- Realizarea unei stații de compostare.

Rezultatele așteptate:

- O stație de compostare la nivelul județului Mureș.

Surse de finanțare: Bugetul local, Programul Operational Dezvoltare Durabilă Axa Prioritară 2 - Dezvoltarea infrastructurii de apă și apă uzată și tranziția la o economie circulară, PNDR

Posibili parteneri:

- Consiliul județean Mureș,
- ONG-uri din domeniul mediului.

Perioada de implementare: 2022-2024

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetele locale

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice, Extinderea și modernizarea infrastructurii tehnice de mediu la nivel regional (alimentare cu apă, canalizare și epurare ape uzate, gestionare deșeuri municipale)

Obiectiv specific: Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător în vederea creșterii standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei , **Obiectivul operațional** “Dezvoltarea unui sistem integrat eficient de management al deșeurilor”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Raport- evaluarea impactului asupra mediului.

Titlul proiectului nr. 10. Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice prin lucrări de reabilitarea termică

Scopul proiectului: Reabilitarea termică a clădirilor publice în vederea creșterii performanței energetice.

Obiective specifice:

- Creșterea eficienței energetice prin reabilitarea termică a clădirilor;
- Scăderea emisiilor anuale echivalente CO₂;
- Scăderea consumului anual specific de energie primară.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Turiști.

Activități principale:

- Activități de proiectare;
- Activități de reabilitare.

Rezultatele așteptate:

- Clădiri reabilitate;
- Scăderea anuală estimată a gazelor cu efect de seră;
- Scăderea consumului anual de energie primară al clădirilor publice.

Surse de finanțare: Bugetul local, AFM, PNDL, Program Operațional de Dezvoltare Durabilă, Axa Prioritară 1

Posibili parteneri:

- Consiliul județean Mureș;
- ONG-uri din domeniul mediului.

Perioada de implementare: 2022-2024

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetele locale.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice.

Reducerea emisiilor de carbon prin îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor, a sistemelor de transport și a proceselor de producție.

Obiectiv specific: Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător în vederea creșterii standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei , **Obiectivul operațional** “Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Documentație de avizare a lucrărilor de intervenții;
- Proiect tehnic.

Titlul proiectului nr. 11. Crearea de sisteme centralizate de furnizare a energiei utilizând sisteme convenționale de încălzire completate de sisteme ce utilizează energii nepoluante (solare, eoliene)

Scopul proiectului: Dezvoltarea economică și socială durabilă a comunei Bălăușeri prin utilizarea eficientă a resurselor fizice și umane.

Obiective specifice:

- Asigurarea unor servicii publice de calitate;
- Asigurarea calității și protecției mediului în conformitate cu aquis-ul comunitar.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Turiști.

Activități principale:

- Elaborare Studiu de fezabilitate;
- Elaborare și obținere Certificat de Urbanism;
- Licitarea și contractarea proiectării și execuției lucrărilor;
- Elaborarea documentațiilor;
- Execuția lucrărilor.

Rezultatele așteptate:

- modernizarea utilităților de bază-energie termică (apă caldă menajeră și încălzire) la unitățile de învățământ și clădiri publice;
- creșterea calității serviciilor în furnizarea de utilități către populația comunei Bălăușeri;
- creșterea calității vieții locuitorilor.

Surse de finanțare: Bugetul local, AFM, Programe naționale

Posibili parteneri:

- Consiliul județean Mureș,
- ONG-uri din domeniul mediului.

Perioada de implementare: 2022-2024

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetele locale.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: D.S.4 Mediu, energie, schimbări climatice,

Reducerea emisiilor de carbon prin îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor, a sistemelor de transport și a proceselor de producție.

Obiectiv specific: Asigurarea protecției și calității mediului înconjurător în vederea creșterii

standardului de viață al locuitorilor și dezvoltării durabile a comunei , **Obiectivul operațional**
“Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Documentație de avizare a lucrărilor de intervenții;
- Proiect tehnic.

Titlul proiectului nr. 12. Realizarea de perdele forestiere de protecție a căilor de comunicații și pentru terenurile agricole

Scopul proiectului: Dezvoltarea durabilă a comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Protecția mediului prin încetinirea vitezei vântului, cu implicații directe în: reducerea evapotranspirației;
- Eliminarea acumulării zăpezii spulberate de vânt;
- Reducerea eroziunii solului;
- Reducerea pagubelor produse culturilor agricole.

Grupul țintă:

- Populația comunei;
- Potențialii investitori;
- Agenți economici locali;
- Administrația publică locală.

Activități principale:

- Elaborare studii de fezabilitate;
- Elaborare proiecte tehnice.

Rezultate așteptate:

- Perdeele de protecție de-a lungul căilor de comunicații;
- Perdele forestiere de protecție pe câmpuri;
- Perdele forestiere de protecție în jurul localităților.

Sursă de finanțare: Programe naționale, Administrația Fondului pentru Mediu

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene:

Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru (modernizare drumuri și străzi comunale, dezvoltare infrastructura locală de mediu).

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2022-2027

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetul local

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectivul operațional “Îmbunătățirea stării mediului înconjurător și prevenirea riscurilor naturale și de sănătate a populației”, 4.2. Realizarea de perdele forestiere de protecție a căilor de

comunicații, localităților și câmpului.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Documentație de avizare a lucrărilor de intervenții;
- Proiect tehnic.

Titlul proiectului nr. 13. Dezvoltarea activităților de conștientizare a populației asupra necesității conservării mediului înconjurător și de implicare a acestora în activități de protejare a mediului

Scopul proiectului: Informarea și conștientizarea cu privire la efectele schimbărilor climatice și la modalitățile de adaptare la acestea.

Obiective specifice:

- Crearea unei rețele de formatori în domeniul protejării mediului;
- Demararea sesiunilor de informare și conștientizare;
- Crearea unei baze de date a județului Mureș în domeniul protecției mediului.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Autorități furnizoare de utilități publice;
- Companiile publice și private;
- ONG-uri.

Activități principale:

- Crearea unei rețele de formatori în domeniul protejării mediului;
- Nr. sesiuni de informare;
- Înființarea unei baze de date la nivelul județului Mureș.

Rezultatele așteptate:

- Nr. sesiuni de informare;
- Nr. comunicate de presă;
- O bază de date;
- Un spot TV publicitar.

Surse de finanțare: Bugetul local, AFM, Granturi SEE și Norvegiene

Posibili parteneri:

- Școlile din comună;
- Consiliul județean Mureș;
- ONG-uri din domeniul mediului.

Perioada de implementare: 2022-2024

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru (modernizare drumuri și străzi comunale, dezvoltare infrastructura locală de mediu).

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectivul operațional “Îmbunătățirea stării mediului înconjurător și prevenirea riscurilor naturale și de sănătate a populației”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Raport - evaluarea impactului asupra mediului.

Titlul proiectului nr. 14. Dezvoltarea și îmbunătățirea infrastructurii serviciilor sociale: centre comunitare, servicii respire;

Scopul proiectului: Promovarea incluziunii sociale la nivelul comunei Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Înființarea unor servicii sociale adecvate la nivelul comunei și al județului Mureș.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Locuitorii din comunele apropiate.

Activități principale:

- Identificarea ONG-uri partenere posibile;
- Identificarea proiectelor sociale de implementat în viitor, identificarea grupului principal de țintă.

Rezultatele așteptate: Infrastructură socială realizată la nivelul comunei Bălăușeri.

Surse de finanțare: Bugetul local, Programul Operațional pentru Combaterea Săraciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR, Axa prioritară 5- Servicii pentru persoane vârstnice, Axa prioritară 6- Sprijin pentru persoanele cu dizabilități, Axa prioritară 7- Sprijin pentru grupuri vulnerabile, Axa prioritară 8- Ajutorarea persoanelor defavorizate, Granturi SEE și Norvegiene

Posibili parteneri: Ministerul Sănătății, Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Din bugetul local

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale integrate.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală:

Obiectiv specific: Îmbunătățirea serviciilor sociale furnizate pentru comunitatea locală și asigurarea echității, egalității de șanse și facilitarea integrării sociale pe piața muncii a grupurilor defavorizate.

Obiectivul operational: Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile din comună, în parteneriat cu furnizori acreditați.

Titlul proiectului nr. 15. Înființarea de centre de zi de tip after school pentru copii defavorizați

Scopul proiectului: Dezvoltarea serviciilor de educație de tip „after school” în comuna Bălăușeri

Obiective specifice:

- Îmbunătățirea calității actului educațional;
- Creșterea gradului de mulțumire al beneficiarilor.

Grupul țintă:

- Copii de la grădiniță, elevii din clasele I-IV;
- Cadre didactice;
- Comunitatea locală.

Activități principale:

- Amenajarea clădirii școlii pentru program tip „after school”;
- Pregătirea spațiilor și activităților pentru program tip „after school”.

Rezultatele așteptate:

- Creșterea calității serviciilor de educație;
- Asigurarea unui cadru plăcut și securizat pentru copii proveniți din medii defavorizate;
- Creșterea gradului de accesibilitate al familiilor din medii defavorizate.

Surse de finanțare: Programul Operational CAPITAL UMAN 2021-2027, Axa prioritară nr. 3 Creșterea calității și asigurarea echității în sistemul de educație și formare profesională, Bugetul local, Programul Operațional pentru Combaterea Sărăciei 2021-2027 – Multifond: FSE+, FEDR

Posibili parteneri: Inspectoratul Școlar Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Întreținerea obiectivelor se va realiza din sursele proprii ale primăriei.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: D.S. 6 Agricultură, silvicultură, dezvoltarea rurală

Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare (inclusiv pentru acțiuni integrate de tipul „Leader” dezvoltate la nivelul GAL-urilor)

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Îmbunătățirea serviciilor sociale furnizate pentru comunitatea locală și asigurarea echității, egalității de șanse și facilitarea integrării sociale și pe piața muncii a grupurilor defavorizate. **Obiectivul operațional** Dezvoltarea de servicii sociale specializate pentru grupurile vulnerabile din comună, în parteneriat

cu furnizori acreditați.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate;
- Proiect tehnic.

Titlul proiectului nr. 16. Înființarea unei săli de sport în localitatea Bălăușeri

Scopul proiectului: Dezvoltarea infrastructurii sportive din comuna Bălăușeri.

Obiective specifice:

- Crearea unei infrastructuri de sport pentru școală și pentru locuitorii comunei Bălăușeri;
- Dezvoltarea serviciilor educaționale;
- Dezvoltarea serviciilor în domeniul activităților de agrement.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiștii.

Activități principale:

- Elaborare plan de fezabilitate;
- Înființare sală de sport;
- Dotarea sălii de sport;
- Asigurarea unor programe sportive pentru locuitorii comunei Bălăușeri.

Rezultatele așteptate:

- Terenuri de sport;
- Dotări;
- Nr. programe sportive.

Surse de finanțare: Bugetul local, FEADR, PNDL, CNI

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Întreținerea obiectivului de investiții se va face din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale 2018-2023; P.3.1. Îmbunătățirea calității, eficacității și relevanței ofertei educaționale regionale, a serviciilor și accesului la educație la toate nivelurile- Stratefia regiunea Centru 2021-2027

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Dezvoltarea sistemului de învățământ la nivelul comunei Bălăușeri prin îmbunătățirea infrastructurii și a dotărilor, crearea cadrului pentru desfășurarea de activități extracurriculare, creșterea calității și diversificarea serviciilor educaționale; **Obiectiv operațional Dezvoltarea infrastructurii educaționale.**

Obiectiv specific: Dezvoltarea sistemului de învățământ la nivelul comunei Bălăușeri prin îmbunătățirea infrastructurii și a dotărilor, crearea cadrului pentru desfășurarea de activități extracurriculare, creșterea calității și diversificarea serviciilor educaționale.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize; Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 17. Elaborarea și realizarea unui program de manifestări culturale anuale

Scopul proiectului: Dezvoltarea economiei și turismului local, racordarea turismului local la turismul rural județean.

Obiective specifice:

- Identificarea și inventarierea soluțiilor fezabile în vederea valorificării resurselor naturale, multi-culturale/religioase existente și totodată dezvoltarea economiei și turismului, racordarea la serviciile turistice oferite în comunele învecinate.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiștii.

Activități principale:

1. Identificare partenerilor potențiali;
2. Elaborarea programelor culturale și sportive;
3. Derularea programelor.

Rezultatele așteptate:

- Un program anual cultural și sportiv diversificat la nivelul comunei Bălăușeri.

Surse de finanțare: Bugetul local, Granturi SEE și Norvegiene

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș,

- Școlile și grădinițele din comuna Bălăușeri.

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Întreținerea obiectivului de investiții se va face din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene: D.S.5 Turism și patrimoniu cultural

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv specific: Dezvoltarea durabilă a sectorului turistic în comuna Bălăușeri prin promovarea potențialului cultural local și crearea condițiilor pentru dezvoltarea unui turism de agrement. **Obiectivul operațional** Includerea obiectivelor culturale din comuna Bălăușeri într-un circuit turistic.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize; Autorizație de construire/Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 18. Creșterea eficienței în administrația locală prin facilitarea, urmărirea și documentarea proceselor de lucru utilizând programe informatice de management al documentelor

Scopul proiectului: Îmbunătățirea relației dintre administrația publică, comunitatea locală și agenții economici.

Obiective specifice:

- Îmbunătățirea metodelor de informare publică;
- Gestionarea mai eficientă a serviciilor furnizate.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală;
- Agenți economici.

Activități principale:

- Implementarea sistemului e-guvernare;
- Instruirea funcționarilor publice din Primăria comunei Bălăușeri;
- Informarea grupurilor țintă cu privire la proiect;
- Implementarea unui sistem GIS și realizarea bazei de date aferente acestuia;
- Implementarea unui sistem informatic de gestionare a documentelor.

Rezultatele așteptate:

- Creșterea transparenței decizionale;
- Reducerea birocrăției în administrația publică locală;
- Reducerea timpului de prelucrare a documentelor.

Surse de finanțare: Bugetul local, Programul Operațional CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr 6 Creșterea capacității administrative

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetul local.

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene:

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv strategic nr. 5. Dezvoltarea capacităților administrative, **Obiectiv specific nr. 5.3.** Creșterea eficienței activității administrației publice locale.

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate.

Titlul proiectului nr. 19. Înființarea unui Centru medical cu punct de intervenție SMURD

Scopul proiectului: Înființarea unui sistem integrat, care va oferi o serie de facilități precum punct de intervenție SMURD, dispensar medical, laboratoare, o infrastructură multifuncțională dedicată diferitelor tipuri de servicii medicale.

Obiective specifice:

- Înființarea unui centru de sănătate;
- Înființarea unui punct de intervenție SMURD;
- Dotarea centrului de sănătate;
- Promovarea centrului de sănătate.

Grupul țintă:

- Comunitatea locală și din județ;
- Cadre medicale din regiune;
- Turiști.

Activități principale:

- Elaborare studii de prefezabilitate;
- Elaborare studii de fezabilitate;
- Elaborare proiecte tehnice;
- Construcția laboratoarelor;
- Dotarea laboratoarelor.

Rezultatele așteptate:

- Un centru de sănătate modern;
- Un punct de intervenție SMURD;
- Servicii de sănătate diversificate;

Surse de finanțare: Programul Operational CREȘTERE INTELIGENTĂ ȘI DIGITALIZARE (POCID) 2021-2027, Axa prioritară nr. 1 Creșterea competitivității economice prin cercetare și inovare

Posibili parteneri:

- Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie "George Emil Palade";
- Spitalul Județean Mureș.

Perioada de implementare: 2022-2024

Sustenabilitate: Cheltuielile ulterioare de funcționare vor fi suportate din bugetul local.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv strategic nr. 5. Dezvoltarea serviciilor publice, Obiectiv specific 5.1. Dezvoltarea serviciilor de sănătate și sociale

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate;
- Proiect tehnic;
- Raport - evaluarea impactului asupra mediului.

Titlul proiectului nr. 20. Înființarea și amenajarea unui centru comunitar integrat

Scopul proiectului: Creșterea nivelului de trai în comună.

Obiective specifice:

- Dezvoltarea serviciilor în comuna Bălăușeri.

Grupul țintă: Comunitatea locală, turiști.

Activități principale:

- Identificare partenerilor potențiali;
- Înființare Centru comunitar integrat.

Rezultatele așteptate:

Centru comunitar integrat pentru locuitorii comunei Bălăușeri.

Surse de finanțare: Bugetul local, Granturi SEE și Norvegiene

Posibili parteneri: Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2027

Sustenabilitate: Întreținerea obiectivului de investiții se va face din bugetul local.

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: Obiectiv strategic nr. 5 Dezvoltarea serviciilor publice Obiectiv specific 5.3 Dezvoltarea activităților culturale și sportive

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate/ documentație de avizare pentru lucrări de intervenții;
- Avize; Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

Titlul proiectului nr. 21. Creșterea eficienței energetice și gestionarea inteligentă a energiei în Școala Gimnazială "Torok Janos" Bălăușeri, în Comuna Bălăușeri

Scopul proiectului: Creșterea eficienței energetice a clădirilor publice cu destinație de unități de învățământ și îmbunătățirea calității mediului prin reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin reducerea consumului anual de energie finală;

Obiective specifice:

- îmbunătățirea izolației termice a anvelopei clădirii, a șarpantelor și învelitorilor; precum și a altor elemente de anvelopă care închid spațiul climatizat al clădirii;
- introducerea, reabilitarea și modernizarea, după caz, a instalațiilor pentru prepararea, distribuția și utilizarea agentului termic pentru încălzire și a apei calde de consum, a sistemelor de ventilare și climatizare, a sistemelor de ventilare mecanică cu recuperarea căldurii, inclusiv sisteme de răcire pasivă, precum și achiziționarea și instalarea echipamentelor aferente și racordarea la sistemele de încălzire centralizată, după caz;
- utilizarea surselor regenerabile de energie;
- implementarea sistemelor de management energetic având ca scop îmbunătățirea eficienței energetice și monitorizarea consumurilor de energie;
- înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață, tehnologie LED;
- optimizarea calității aerului interior prin ventilație mecanică cu unități individuale sau centralizată, după caz, cu recuperare de energie termică pentru asigurarea necesarului de aer proaspăt și a nivelului de umiditate, care să asigure starea de sănătate a utilizatorilor în spațiile în care își desfășoară activitatea;

Grupul țintă:

- elevi din școala Bălăușeri Torok Janos
- cadre didactice

Activități principale:

- Elaborarea proiectului tehnic
- Verificarea tehnică a proiectului
- Lucrări de construcții
- Procurare și montaj utilaj tehnologic

Rezultatele așteptate:

- reducerea consumului anual de energie finală

- reducerea anuală estimată a cantității gazelor cu efect de seră

Surse de finanțare: Programul privind creșterea eficienței energetice și gestionarea inteligentă a energiei în clădirile publice cu destinație de unități de învățământ, Fondul pentru mediu + Bugetul local

Posibili parteneri:

- Inspectoratul Școlar Județean Mureș

Perioada de implementare: 2021-2024

Sustenabilitate: Din bugetul local

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene:

Încadrarea în cadrul strategiei de dezvoltare locală: 3. Obiectivul operațional “Promovarea unor tehnologii alternative de generare a energiei și de eficiență energetică”

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Documentație de avizare pentru lucrări de intervenții

Titlul proiectului nr. 22. Amenajarea pistei de biciclete (pe DC62) care leagă localitatea Filitelnic cu DC 61

Scopul proiectului: Scopul proiectului este acela de a garanta siguranța bicicliștilor vulnerabili în trafic și de a încuraja alegerea bicicletei ca mijloc alternativ de transport pentru decongestionarea traficului, reducerea nivelului de poluare și totodată un mod de a petrece timpul liber.

- Creșterea siguranței în trafic a bicicliștilor și a pietonilor (datorită descreșterii numărului persoanelor care folosesc trotuarele pentru a circula cu bicicleta în lipsa unei infrastructuri adecvate);
- Diminuarea efectelor poluării asupra mediului și a efectelor negative asupra sănătății populației cauzate de emisiile de gaze de eșapament de la autovehicule;
- Îmbunătățirea condițiilor de navetă a forței de muncă, datorită fluxului considerabil dinspre localitatea Filitelnic

Grupul țintă:

- Principalele grupuri-țintă pentru utilizarea pistei de biciclete sunt excursioniștii, bicicliștii care fac excursii scurte și utilizatorii non-turistici care utilizează această pistă atât cu bicicleta cât și cu rolere pentru deplasările zilnice în scop personal sau profesional. Grupurile țintă primare în funcție de situația de viață sunt adulți tineri, familii cu copii și persoane de vârstă mijlocie.
- Pentru toate cele trei grupuri țintă, ne propunem să creștem numărul și durata vizitatorilor, numărul de călătorii și frecvența acestora .

Activități principale:

- Elaborarea documentației tehnico-economice și a proiectului tehnic;
- Derularea procedurilor de achiziții publice, inclusiv pentru execuția lucrărilor;
- Execuția lucrărilor de construcții;
- Darea în folosință a infrastructurii.

Rezultatele așteptate:

- Creșterea numărului de persoane care vor utiliza ca mijloc de transport bicicleta;
- Îmbunătățirea calității mediului, în special a aerului în zonă;
- Scăderea poluării fonice, datorită descreșterii traficului rutier cu mașini;
- Dezvoltarea comunei ca destinație turistică, datorită intensificării turismului de weekend;
- Creșterea siguranței în traficul rutier și pietonal;

Surse de finanțare:

- Programe Regionale 2021-2027
- FEADR

- PNRR
- AFM
- BUGET LOCAL

Posibili parteneri:

- Consiliul Județean Mureș

Perioada de implementare: 2023-2027

Sustenabilitate: Din bugetul local

Coerența cu politicile europene, naționale, regionale, județene:

Încadrarea în cadrul documentelor strategice:

Strategia de Dezvoltare Locală a Comunei Bălăușeri - Obiectiv specific: Îmbunătățirea infrastructurii fizice a comunei pentru sprijinirea dezvoltării socio-economice durabile; Obiectiv operațional 1. Îmbunătățirea accesului și a conexiunii între localități prin reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri comunale; Proiect 1.5 Amenajarea pistei de biciclete (DC62) care leagă localitatea Filitelnic cu DC 61

Dezvoltarea infrastructurii localităților Masterplanul de ciclism Metropolitan – Zona Metropolitană Târgu Mureș

Planul de Dezvoltare a Județului Mureș 2021 – 2027: Investiții prioritare - Construcție și dezvoltare a infrastructurii pentru biciclete; Rețea metropolitană de piste de biciclete: Centru Târgu Mureș – Reghin;

Documente necesare:

- Cerere de finanțare;
- Studiu de fezabilitate;
- Avize, acorduri; Autorizație de construire;
- Fișa tehnică privind condițiile de protecție a mediului.

7. Planul de implementare și monitorizare a strategiei de dezvoltare a comunei Bălăușeri

În vederea implementării acestei strategii Autoritatea Publică Locală trebuie să-și întărească capacitatea instituțională la toate nivelele, atât de conducere, cât și de execuție. Datorită caracterului limitat al resurselor umane și financiare, acest demers presupune atragerea de resurse financiare necesare instruirii pentru creșterea nivelului de pregătire și de specializare a personalului. Deoarece acest proces este de durată, este necesar ca administrația locală să se mobilizeze imediat și să implementeze proceduri clare de lucru, în toate compartimentele funcționale, cu atenție deosebită la structura ce va avea responsabilitatea implementării strategiei. Funcționarii publici vor trebui să urmeze suficient de multe forme de instruire, fie la locul de muncă, fie în cadrul unor structuri de formare de scurtă sau lungă durată, ce le vor conferi specializările și aptitudinile cerute de procedurile administrative ale Uniunii Europene. Dintre specializările cele mai importante și necesare se pot aminti:

- Urbanism și amenajarea teritoriului,
- Impozite și taxe locale,
- Dezvoltare economică locală și micro-regională,
- Achiziții publice în contextul reglementărilor Uniunii Europene,
- Managementul proiectelor,
- Dezvoltarea competențelor IT.

Accesul la fondurile Uniunii Europene este esențial pentru implementarea proiectelor incluse în Strategia de Dezvoltare Durabilă. Asistența tehnică de specialitate este de asemenea necesară creșterii capacității instituționale a structurilor aparatului de lucru al administrației locale, cu atenție deosebită la structura ce va avea responsabilitatea implementării strategiei, în special pentru asigurarea unui nivel reprezentativ de absorbție a fondurilor. În acest plan de management se recomandă crearea unui birou specializat pentru implementarea direcțiilor de dezvoltare strategică, compus din persoanele cu rol activ în planificarea strategică și care fac parte din aparatul propriu local. Astfel, acest birou specializat ar trebui să se organizeze ca o structură flexibilă și integrată, care să permită alocarea responsabilităților și comunicarea eficientă în implementarea strategiei. Vor exista și situații când responsabilitatea implementării unui proiect va reveni unei alte structuri care nu aparține de administrația locală, dar care reprezintă beneficiarul final. În această situație a implementării în parteneriat a proiectelor, biroului de planificare și dezvoltare strategică îi revine sarcina coordonării indirecte și pentru

responsabilii managementului se va asigura transferul real de cunoștințe, astfel încât să nu existe derapaje în perioada de implementare și/sau de operare.

În continuare se vor dezvolta: Grupurile Locale de Lucru, ce vor fi implicate de asemenea periodic în implementare prin ședințe de progres în vederea analizării necesității, ajustării, sau actualizării direcțiilor strategice, sau a planului de implementare.

În acest fel se vor asigura condițiile de concepere, dezvoltare, implementare de proiecte viabile, sustenabile. Un alt rol pe care trebuie să îl joace această unitate specială este de promovare a comunității printr-un plan de marketing adecvat, astfel încât să se atragă investitori externi și interni și să se poată acorda anumite facilități fiscale în acest sens. De asemenea, comunicarea proiectelor către comunitate devine o necesitate, în special în zonele de intervenție, în sensul creșterii impactului considerat, prin asigurarea suportului populației. Totodată această construcție instituțională solicită resurse umane și financiare, precum și suport politic din partea responsabililor locali, astfel că documentele de planificare ale implementării strategiei vor fi supuse spre aprobare Consiliului Local în mod oficial. În acest fel, angajamentul implementării strategiei devine public, precum și una dintre prioritățile administrației în exercițiile financiare publice următoare.

Proiecție financiară

În pofida realității și a problemelor descrise în capitolul care vizează diagnoza capacității administrative la nivel local, aici formulăm anumite direcții și cerințe, sub egida cărora vor trebui construite proiecțiile financiare în perioada imediat următoare. Bugetul local de venituri și cheltuieli în perioada imediat următoare aprobării Strategiei de Dezvoltare Durabilă va trebui să reflecte noua abordare a managementului Administrației Publice Locale asupra obiectivelor strategice. Odată ce proiectele au fost dezvoltate, cel puțin la nivel incipient de prefizabilitate, se vor determina sumele necesare implementării proiectelor în funcție de importanța lor, perioada de implementare, precum și schema de coordonare a fondurilor publice și private proprii sau atrase, ținând nivele ridicate pentru factorii de multiplicare.

Managementul financiar al proiectelor și implicit al fondurilor presupune o construcție instituțională eficientă, capabilă să implementeze și să monitorizeze proiectele selectate. Această unitate special creată va fi responsabilă și de atragerea surselor pentru implementarea proiectelor și vizează:

- Fondurile publice locale și/sau transferate de la nivel județean/național,
- Fondurile publice și private pentru realizarea investițiilor de anvergură care vor fi adresate prin parteneriat,
- Fondurile private de la nivelul investitorilor interni și externi,
- Fondurile nerambursabile, în special fondurile post-aderare.

Monitorizarea și evaluarea implementării strategiei

Monitorizarea este un instrument al planificării strategice și constă în evaluarea activităților de proiect, rezultatelor intermediare ale bugetului cheltuit, precum și în identificarea riscurilor care apar în implementarea proiectului. Scopul este de îmbunătățire a eficienței și ajustare a activităților, în cazul în care nu se ating obiectivele și scopurile stabilite.

Evaluarea este un alt instrument de planificare strategică prin care se apreciază dacă obiectivul/scopul inițial a fost atins în perioada de implementare, în intervalul de timp și de buget alocat. Evaluarea se efectuează de asemenea la sfârșit, sau ulterior implementării proiectului, în vederea îmbunătățirii deciziilor pentru procesul investițional în viitor. Evaluarea inițială se efectuează la momentul în care se decide asupra oportunității unui proiect. Rolul și responsabilitățile de monitorizare îi revin unei structuri specifice, diferite de cea care este responsabilă cu implementarea ei, respectiv Comitetului Local de Monitorizare. Dimensiunea Comitetului Local de Monitorizare depinde de mărimea comunității și este recomandabil să fie limitat la maxim 3 – 5 persoane. Sarcinile curente ale comitetului sunt:

- analiza periodică a progresului înregistrat privind atingerea obiectivelor generale/specifice ale planului,
- formularea de propuneri pentru revizuirea planului de implementare (ex: înlocuire de proiecte în lista prioritară, modificarea activităților de proiect, modificare de buget, etc.),
- analiza și aprobarea rapoartelor de implementare întocmite de către organizațiile de implementare a proiectelor,
- întocmirea periodică de rapoarte de monitorizare pentru fiecare proiect în parte și în ansamblu pentru planul de implementare.

Graficul de implementare a proiectelor este utilizat în activitatea curentă de monitorizare. Odată aprobată strategia de dezvoltare, inclusiv cu proiectele sale prioritare, se întocmește acest grafic de implementare, deosebit de util pentru activitatea de monitorizare. Monitorizarea are

finalitate în condițiile în care activitățile de proiect sunt bine formulate, indicatorii de performanță sunt corect dimensionați, iar sursele de culegere a informațiilor pentru verificare sunt credibile. Astfel, obiectivele specifice se vor prezenta în acest capitol alături de indicatorii de impact și de monitorizare, precum și de sursele de culegere a datelor relevante, care permit aprecierea gradului de implementare a strategiei.

8. CONCLUZII

Realizarea acestui document strategic permite comunității din Bălăușeri identificarea și validarea unor priorități viitoare de acțiune, acestea fiind alese în funcție de resursele existente și de voința generală a locuitorilor din Bălăușeri. În tot acest proces care va urma, Strategia va servi ca punct de referință pentru o dezvoltare durabilă și armonioasă a comunei. Implementarea Strategiei se va realiza prin scrierea de proiecte, atât de către autoritatea locală cât și de către oricare membru al comunității care dorește să contribuie la dezvoltarea comunitară, în special societatea civilă și mediul privat. În vederea implementării cu succes a acestui document strategic este necesară o implicare a tuturor factorilor reprezentativi din Comuna Bălăușeri, precum și o bună colaborare între administrația locală și cetățeni. Evaluarea Strategiei, a gradului de implementare a obiectivelor, se va face periodic, într-o manieră stabilită la nivelul comunității. În vederea implementării cu succes a acestui document strategic, echipa de elaborare a Strategiei supune atenției următoarele aspecte:

- Strategia de Dezvoltare locală este un document al întregii comunități, nu este a unei persoane sau instituții, a unui partid sau organizații de orice fel.
- Societatea civilă trebuie să se implice în decizia cum va arăta comunitatea în care vor să trăiască și tot ei sunt cei care vor putea controla punerea în fapt a acestor decizii.
- Din punct de vedere politic strategia trebuie asumată de către Consiliul Local care va stabili o ordine a priorităților și prin bugetul existent le va finanța și cofinanța.
- Consiliul Local este cel care poate modifica această strategie imediat sau mai târziu, în funcție de dezvoltări ulterioare ale situației sociale, politice și economice.

Sondaj de opinie – Rezultatele sondajului aplicat locuitorilor comunei Bălăușeri

A. Obiectivele cercetării

- Măsurarea gradului de satisfacție a locuitorilor comunei referitor la:
 - Infrastructură,
 - Calitatea serviciilor,
 - Condiții de locuire,
 - Nivelul de trai;
- Identificarea punctelor tari și a punctelor slabe a comunei Bălăușeri;
- Identificarea problemelor majore ale comunei;
- Găsirea unor soluții pentru rezolvarea problemelor identificate.

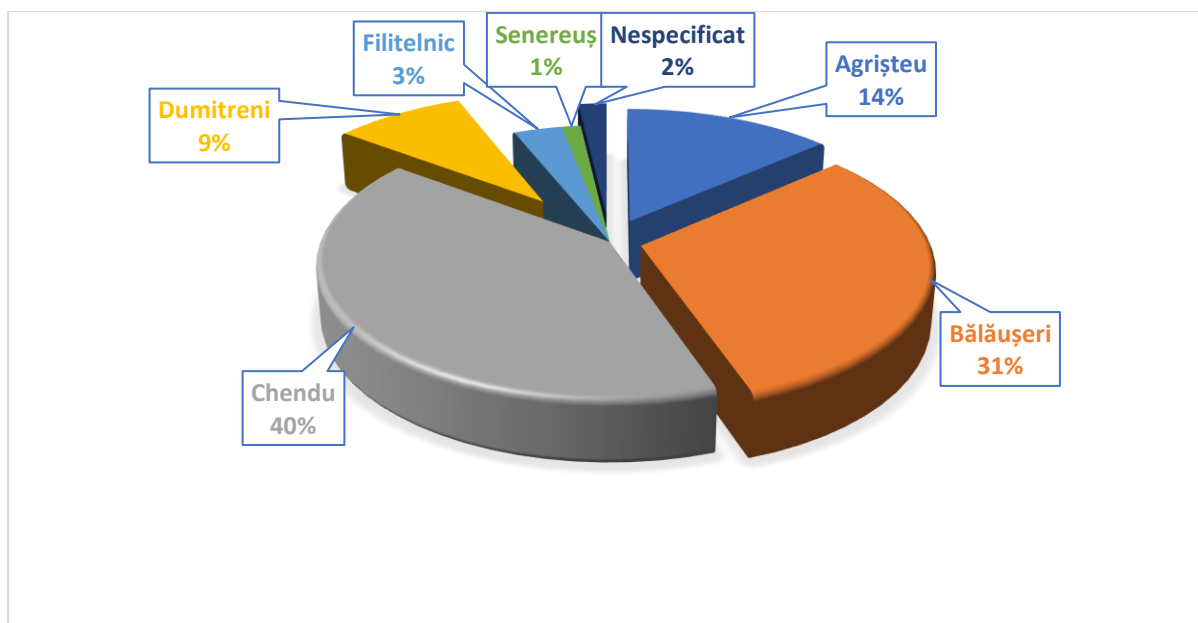
Pe baza obiectivelor cercetării a fost realizat chestionarul. Chestionarul a fost aplicat online, fiind distribuit pe pagina de facebook a comunei Bălăușeri. Locuitorii au putut completa chestionarul online pe o perioadă de două luni, septembrie-octombrie anul 2020.

În cadrul chestionarului, obiectivele au fost operaționalizate în 9 întrebări de opinie la care s-au adăugat 3 întrebări socio-demografice. Din cele 9 întrebări 4 erau cu răspunsuri deschise.

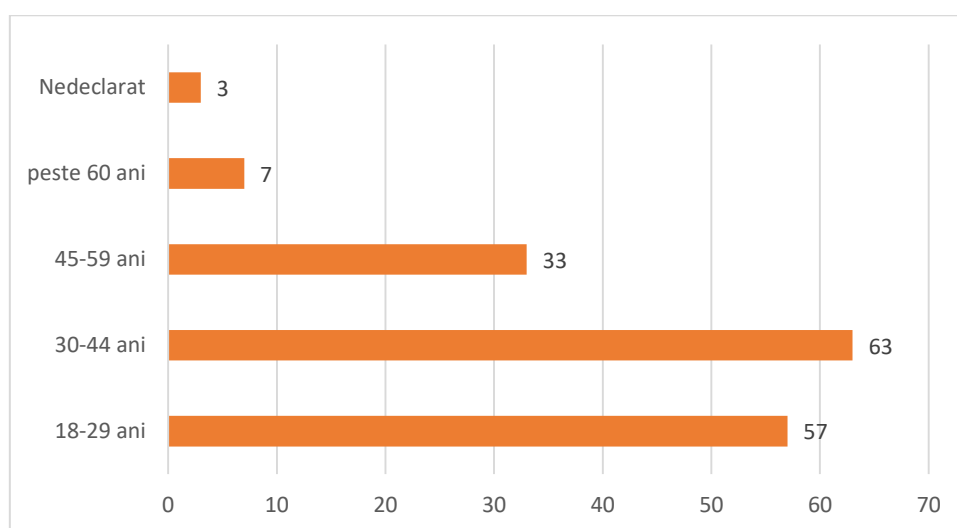
B. Eșantionul cercetării

Caracteristicile socio-demografice la nivelul eșantionului sunt următoarele:

Chestionarul distribuit online a fost completat de 163 de persoane. Distribuția chestionarelor completate pe localități este următoarea: au fost completate 51 de chestionare în Bălăușeri, 66 de chestionare în Chendu, 22 de chestionare în Agrișteu, 14 de chestionare în Dumitreni, 2 chestionare în Filitelnic, 5 chestionare în Senereuș și 3 chestionare nespecificând localitatea.

Din figura următoare se poate observa distribuția respondenților în funcție de categorii de vârstă. Din grafic reiese că cei mai numeroși respondenți sunt din categoria de vârstă de 30-44 ani. Cei care fac parte din categoria de peste 60 de ani au fost cei mai neinteresați de viitorul comunei.

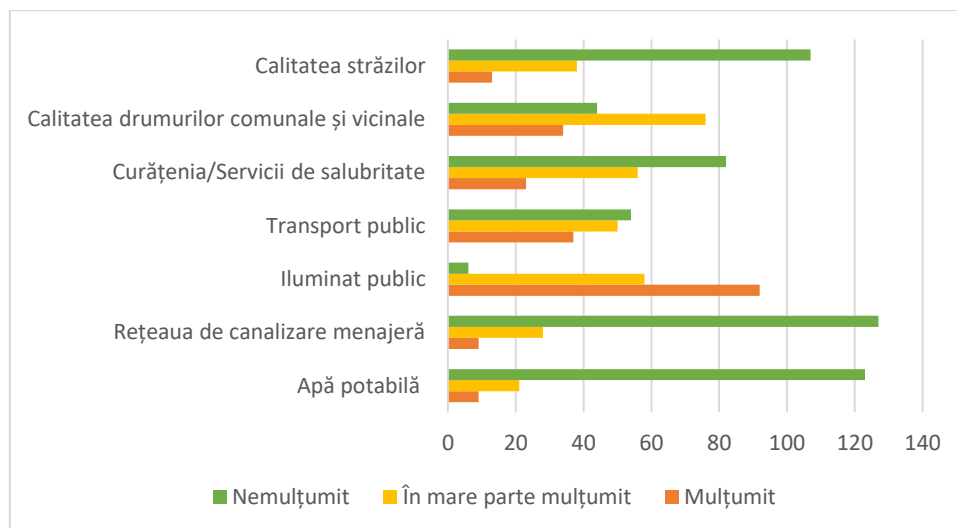

C. Interpretarea datelor

1. În prima întrebare a chestionarului s-a analizat gradul de mulțumire a locuitorilor vis-a-vis de calitatea următoarelor servicii:

- Apă potabilă,
- Rețeaua de canalizare menajeră,
- Iluminat public,
- Transport public,

- Servicii de salubritate,
- Calitatea drumurilor comunale și vicinale.

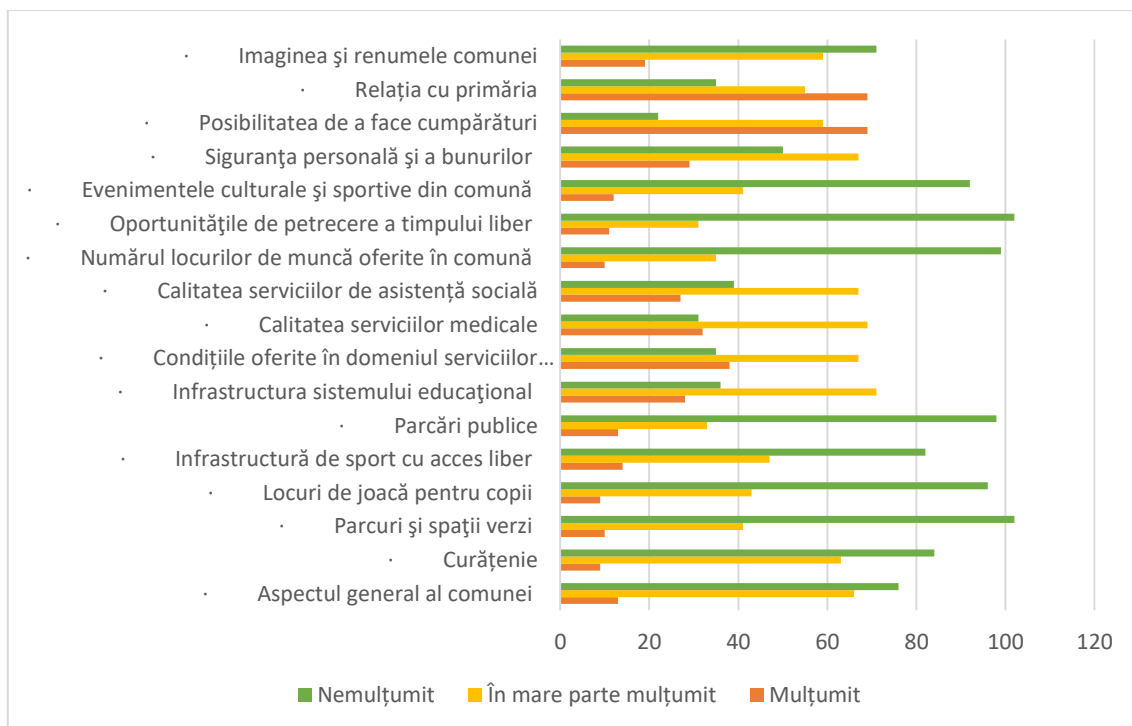
Comunitatea locală trebuia să aleagă dintre răspunsurile: foarte mulțumit, mulțumit, nemulțumit și nu răspund. Din rezultatele centralizate reiese faptul că majoritatea locuitorilor este mulțumit doar cu iluminatul public. Cea mai mare nemulțumire a locuitorilor este inexistența infrastructurii de bază în comuna Bălăușeri. În comună există încă drumuri și străzi care necesită asfaltare și din rezultate reiese că există probleme legate de gestiunea deșeurilor.

2. Următoarea întrebare a chestionarului a încercat să măsoare gradul de mulțumire a locuitorilor referitor la:

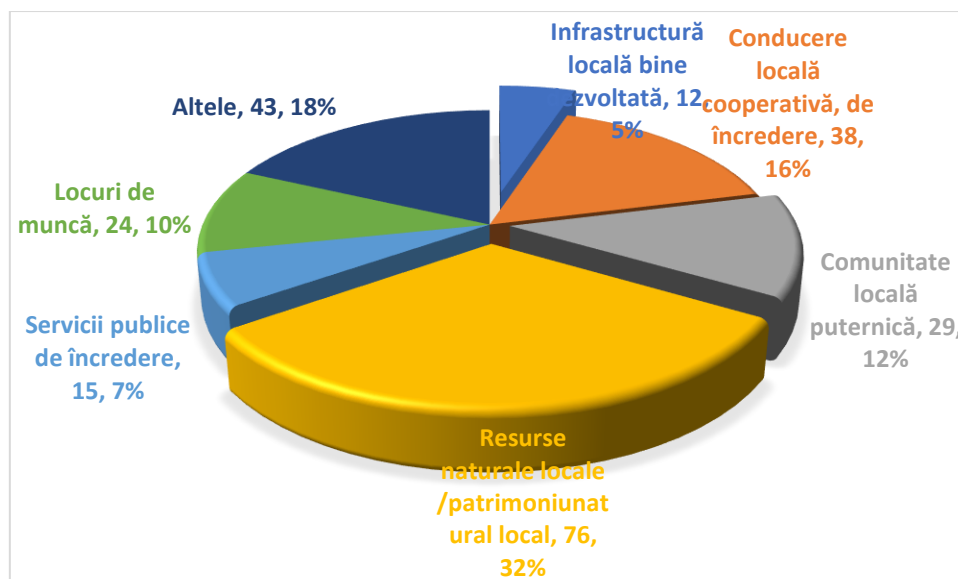
- Aspectul general al comunei,
- Curățenie,
- Parcuri și spații verzi,
- Locuri de joacă pentru copii,
- Infrastructură de sport cu acces liber,
- Parcări publice,
- Infrastructura sistemului educațional,
- Condițiile oferite în domeniul serviciilor medicale,
- Calitatea serviciilor medicale,
- Calitatea serviciilor de asistență socială,
- Numărul locurilor de muncă oferite în comună,
- Oportunitățile de petrecere a timpului liber,
- Evenimentele culturale și sportive din comună,

- Siguranța personală și a bunurilor,
- Posibilitatea de a face cumpărături,
- Relația cu primăria,
- Imaginea și renumele comunei.

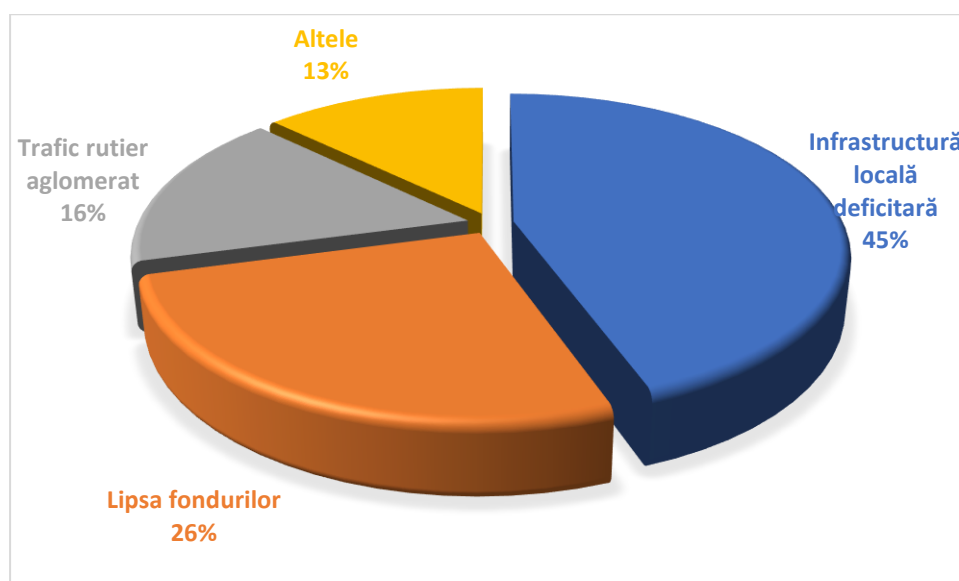
Locuitorii comunei Bălăușeri în mare parte sunt mulțumiți de posibilitățile de a face cumpărături, de infrastructura educațională, de condițiile și serviciile medicale existente, de siguranța personală și a bunurilor. Majoritatea crede că există o relație bună cu primăria, dar există la nivelul comunei și foarte multe domenii unde majoritatea locuitorilor crede că ar trebui să existe schimbare. Aceste domenii sunt: Aspectul general al comunei/satului, Curățenia comunei/satului, Parcuri, Spații verzi, Locuri de joacă pentru copii, Infrastructură de sport cu acces liber, Calitatea serviciilor de asistență socială, Numărul de locuri de muncă oferite în comună, Oportunitățile de petrecere a timpului liber, Evenimente culturale și sportive, Imaginea și renumele comunei.

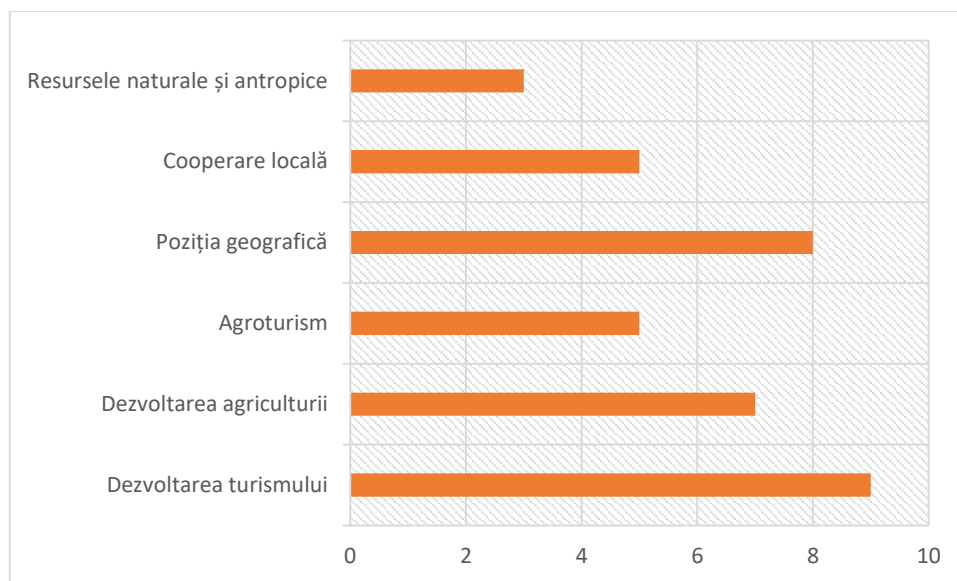
3. La întrebarea **Care considerați că sunt punctele tari/avantajele comunei/satului?**, locuitorii comunei au identificat în proporție de 76,3% resursele naturale și culturale. Pe locul al doilea se află răspunsul: Conducere locală cooperativă, de încredere. S-a identificat o singură propunere la altele, cum ar fi nodul rutier (intersecția).

4. La identificarea punctelor slabe: **Care considerați că sunt deficiențele/dezavantajele comunei/satului?**, într-un procent de 45% s-a trecut Infrastructură locală deficitară, urmat de altele, cum ar fi: ”Lipsa unui sens giratoriu la intersecție, cauza nenumăratelor accidente rutiere, care s-ar putea evita”.

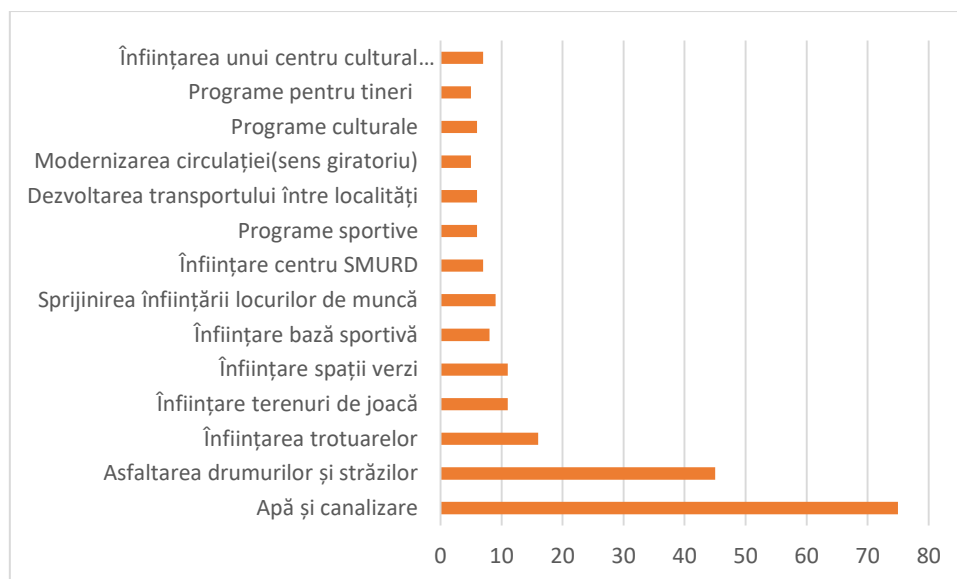
5. Întrebarea următoare: **Care considerați că sunt oportunitățile comunei/satului?**, era o întrebare deschisă la care au venit cu propuneri locuitorii comunei, așa cum reiese din graficul următor.

Ca și oportunități au mai fost enumerate următoarele: Conducere locală cooperativă, Piața locală, Tradițiile, Resursele financiare europene, Aproximarea de orașe (Târgu Mureș, Sovata, Sighișoara).

6. **Amenințările și riscurile cele mai importante identificate** de locuitorii comunei sunt: Prezența mare a grupurilor vulnerabile, Migrația, Comunitate pe cale de destrămare, Îmbătrânirea populației, Lipsa locurilor de muncă. Pe lângă aceste amenințări au fost enumerate următoarele: Circulația rutieră- pericol de accidente, Pericol de inundații, Poluarea mediului înconjurător, Prezența animalelor sălbatice (pagube generate de acestea), Lipsa fondurilor în anumite domenii, Scăderea numărului de locuri de muncă, Fenomenul de corupție.

7. S-a încercat identificarea unor idei referitoare la investiții prioritare la nivelul comunei cu următorul enunț: **Vă rugăm să propuneți trei investiții pentru următorii ani în comuna Bălăușeri!** Aceste propuneri reprezintă de fapt soluții pentru problemele existente. Din răspunsuri reiese că cel mai important pentru locuitorii comunei ar fi dezvoltarea infrastructurii de bază: alimentarea cu apă potabilă și canalizare, urmată de asfaltarea drumurilor comunale și ale străzilor.

Pe lângă aceste investiții, locuitorii comunei consideră important următoarele măsuri în vederea dezvoltării comunei: Înființare capelă mortuară la Chendu Mic (3 persoane), Amenajarea trecerii de cale ferată, Punerea la dispoziție în sălile de clasa a laptopurilor și video proiectoarelor, Parcuri de recreație (3 persoane), Renovarea școlilor (2 persoane), Promovarea satelor, Stabilirea regulilor de organizare urbanistică, Modernizarea pieței locale (2 persoane), Înființare cabinet de medicină dentară, Pistă pentru biciclete între Dumitreni și Fântânele, respectiv legătura între localitatea Filitelnic și DC61, Înființarea unui parc industrial, Înființare stații de autobuz, Reabilitarea drumurilor agricole, Înființare grădiniță cu program prelungit, Sprijinirea producătorilor agricoli, Creșterea siguranței- camere video, Înființarea unui centru comercial (3 persoane), Reabilitarea tuturor clădirilor publice, Adunarea selectivă a deșeurilor (2 persoane), Înființarea unei creșe, Casă de joacă pentru copii, Programe educative, Dezvoltarea agroturismului (3 persoane), Programe pentru comunitate, Programe educaționale pentru grupuri vulnerabile/pentru tineri, Înființarea unui Centru Wellness (2 persoane), Sală de sport pentru școală (2 persoane), Semnalizarea drumului între Bălăușeri și Agrișteu, Înființarea unei piețe agroalimentare zilnice pentru producătorii locali, Înființare spălătorie auto (2 persoane), Cofetărie, cafenea, Colmatarea șanțurilor (4 persoane), Înființare Centru de sănătate, Dezvoltarea rețelei de telefonie și internet în Dumitreni, Înființarea unei automate de lapte, Magazin de mezeluri și carne.

8. La întrebarea **Cum v-ați dori să arate comuna/satul peste zece ani?**, locuitorii comunei au formulat viziunea comunei. Întrebarea fiind deschisă, locuitorii au descris comuna în viitor ca o comună cu infrastructură dezvoltată, curată, cu multe spații verzi și plină de flori. Comuna

în viziunea locuitorilor este un loc unde te întorci cu drag, unde toți locuitorii trăiesc în armonie, unde există locuri de muncă și condiții optime de trai. Această comună oferă servicii medicale 24h/zi, are un program cultural și sportiv bogat, comunitatea este implicată, unită, cooperantă. Viața în această comună este una liniștită, există locuri de muncă pentru tineri, de aceea se va opri migrația tinerilor și comuna astfel va prospera.

9. Răspunsurile date la întrebarea **Ce slogan ați alege pentru dezvoltarea comunei în următoarea perioadă de finanțare?** demonstrează nevoia comunității de a simți unitatea, puterea de a genera schimbare:

”Împreună pentru o comună înfloritoare!”

”Merită și comuna Bălăușeri!”

”Să avem curajul de a visa și să avem încredere în a reuși!”

”Cu elan pentru comună!”

”Puterea este în unitate!”

”Împreună vom reuși!”

Bibliografie

- Acordul de Parteneriat pentru România 2021-2027
- Agenția Națională pentru Protecția Mediului Mureș
- Agenția de Plăți și Intervenție în Agricultură (APIA)
- Analiza socio-economică a Regiunii Centru
- Analiza SWOT- Regiunea Centru
- Analiza SWOT-Planul Național Strategic 2021-2027
- Autoritatea de Management pentru PNDR: Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020
- Baza de date proprii a comunei Bălăușeri
- Camera de Comerț și Industrie Mureș
- CNND: *Strategia națională de conștientizare a publicului cu privire la rețeaua europeană Natura 2000 în România*
- COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU, COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL REGIUNILOR Viitorul sectorului alimentar și al agriculturii
- Dávid L.: *A középkori Udvarhelysék.*
- *Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor*
- Institutul Național de Statistică
- INS, Buletin statistic lunar, jud. Mureș
- Lege privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, - Secțiunea V- Zone cu risc natural
- Oficiul Registrului Comerțului
- Ministerul Finanțelor Publice
- Planul Național Strategic pentru dezvoltare rurală durabilă a sectorului agroalimentar și a spațiului rural în perioada 2014-2020-2030
- Planul Național de Redresare și Reziliență 2020 (România Viitorului)
- Politica Agricolă Comună 2021-2027
- Politica de Coeziune 2021-2027
- Prefectura Județului Mureș
- Propuneri pentru direcții de acțiune și priorități de dezvoltare Centru 2021-2027
- PLAI Mureș, 2013-2020

<http://www.adrcentru.ro/Detaliu.aspx?t=ADDocumentePlanificare&eID=125>

- Recensământul general agricol 2010
- Regulamentului Comisiei Europene nr. 1698/2005
- Regulamentului (CE) nr. 1242/2008 de stabilire a unei tipologii comunitare pentru exploatații agricole, dimensiunea economică a exploatației se determină pe baza producției standard totale a exploatației.
- Strategia Valea Târnavei
- Studiul privind determinarea zonelor de potential, a zonelor geografice și a marjelor brute standard unitare pentru întocmirea proiectelor din cadrul măsurii 3.1 - Investiții în exploatații agricole din PNDR 2007-2013, Institutul de Cercetări pentru Pedologie și Agrochimie - ICPA București și Institutul de Cercetare Dezvoltare pentru Economie Agrară - ICDEA, 2003.
- <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/redesemnare-zone-afectate-de-constrangeri-naturale.pdf>
- http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/pdf/partnership/ro_position_paper_ro.pdf
- <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/analiza-dezvoltarii-rurale-agricultura-iulie-2013.pdf>
- http://www.mures.insse.ro/phpfiles/Mures_RPL_2011_Comunicat_date_definitive.pdf
- <http://www.ghidulprimariilor.ro>
- <http://www.firme.info/>
- <http://www.edums.ro/>
- <http://pe-harta.ro/mures/>
- <http://mfe.gov.ro>
- <https://www.fonduri-ue.ro/link-uri-web/41-posdru/14>
- https://ro.wikipedia.org/wiki/Comuna_B%C4%83l%C4%83u%C8%99eri,_Mure%C8%99
- <http://www.e-primarii.ro/primaria-balauseri/biserici.php?id=15>
- <https://pe-harta.ro/mures/>
- <https://e-nepujsag.ro/articles/leaszfaltozz%C3%A1k-k%C3%B6zs%C3%A9gi-utakat>
- <http://balauseri.ro/despre-localitate/educatie/>